

Αμερικανική Πολιτική Του 18ου αιώνα

Ευάγγελος Κραββαρίτης

AM 1209 M013

Οι πολιτισμικές μεταβλητές στις
Διεθνείς Σχέσεις

Πάντειο
Πανεπιστήμιο

Τμήμα Διεθνών και
Ευρωπαϊκών Σπουδών

ΠΜΣ Διεθνείς Σχέσεις
και Στρατηγικές
Σπουδές

Επιβλέπων καθηγητής:
Ανδρέας Γεώργας

2011

MET

KPA

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Η κουλτούρα ως μεταβλητή στις διεθνείς σχέσεις	8
Ο νεορεαλισμός στις διεθνείς σχέσεις	8
Κριτική στον νεορεαλισμό	9
Το ενδιαφέρον των πολιτισμικών μεταβλητών	13
Η έννοια του συμφέροντος	17
Η θέση των ιδεών μέσα στη θεωρία των διεθνών σχέσεων	19
Η κριτική στον κονστρουκτιβισμό	21
Προκλήσεις	22
Συνεργασία ή αντιπαράθεση	23
Συγκεφαλαιώνοντας	25
Η έννοια της ταυτότητας	26
Στοιχεία της αμερικανικής ταυτότητας	31
Προτεσταντική κουλτούρα	34
Ατομικισμός	36
Μοναδικότητα	38
Εργασιακή ηθική	39
Ρεπουμπλικανισμός	42
Η αμερικανική επεκτατική πολιτική 1865-1889	45
Μια ρεαλιστική απάντηση	50
Η ταυτότητα καθιστά τα πιθανά ως δυνατά και επιλέξιμα	51
Οι στρατηγικές επιλογές μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου	52
Η συμμετοχή στην Κοινωνία των Εθνών	53
Η στρατηγική συμμαχία με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Γαλλία	54
Αποχώρηση από την Ευρώπη	55
Η πλέον συμβιβαστική πολιτική	57
Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου	58
Απομόνωση στο δυτικό ημισφαίριο	58
Επίθεση σε σοβιετικό έδαφος	59
Σφαίρες επιρροής	59
Ανάσχεση των Σοβιετικών	61
Η τελική απόφαση	62
Επίλογος	63
Βιβλιογραφία	65

Στο εξώφυλλο: Σε πίνακα του Edward Percy Moran, η Betsy Ross η οποία σύμφωνα με τον μύθο έφτιαξε την πρώτη αμερικανική σημαία, την παραδίδει στον George Washington.

Εισαγωγή

*I swear I begin to see the meanings of these things,
It is not the earth, it is not America who is so great,
It is I who am great or to be great, it is You up there, or any one.
It is to walk rapidly through civilizations, governments, theories,
Through poems, pageants, shows, to form individuals.*

*Underneath all, individuals,
I swear nothing is good to me now that ignores individuals,
The American compact is altogether with individuals,
The only government is that which makes minute of individuals,
The whole theory of the universe is directed unerringly to on single individual – namely to You¹*

Το συγκεκριμένο πόνημα ασχολείται με τις πολιτισμικές μεταβλητές στις Διεθνείς Σχέσεις, τις οποίες και εξετάζει μέσα από την πλέον χαρακτηριστική περίπτωση, αυτή της αμερικανικής ταυτότητας. Αφορμή για αυτή την έρευνα στάθηκε η εικόνα που αποτύπωσε για τον κλάδο κατά τη διάρκεια του διετούς προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών. Θεωρούσα ότι ένας μεγάλος αριθμός πιθανών απαντήσεων σε διάφορα ερωτήματα απορρίπτονταν προς χάριν μιας επιστημολογικής καθαρότητας και ότι το ενδιαφέρον μας θα έπρεπε να επεκταθεί σε νέους τομείς και νέα ενδιαφέροντα. Αυτό το συναίσθημα, το οποίο θα αιτιολογήσω στη συνέχεια, μετατράπηκε σε δημιουργική ανησυχία, όταν άρχισα να διαβάζω δυο καταπληκτικά βιβλία των Peter Katzenstein (1996) και Alexander Wendt (1999). Από ένα σχετικά καινούριο θεωρητικό χώρο, αυτόν του κονστρουκτιβισμού, άρχισα να βρίσκω νέες αιτιολογήσεις για φαινόμενα και γεγονότα, για τα οποία τα επικρατούντα ρεύματα του ρεαλισμού και του φιλελευθερισμού δεν μπορούσαν να τα καλύψουν. Η έννοια της αλήθειας και της πραγματικότητας άρχισε να διευρύνεται χωρίς να σκοντάφτει πάνω σε μεθοδολογικά αδιέξοδα.

Πιο συγκεκριμένα, αυτή η διπλωματική εργασία καλείται να απαντήσει σε τρία γενικά ερωτήματα. Πρώτον, τι είναι οι πολιτισμικές μεταβλητές και η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση και ποιες οι θέσεις τους μέσα στις Διεθνείς Σχέσεις; Επιπλέον, πως ορίζονται και ποιες είναι οι ιδιότητές τους; Δεύτερον, ποια είναι η σχέση των πολιτισμικών μεταβλητών με τον ρεαλισμό και εάν έρχονται σε απευθείας ρήξη; Τρίτον, το αν η συμπεριφορά μιας μεγάλης σύγχρονης δύναμης, όπως των Ηνωμένων Πολιτειών, μπορεί να επηρεαστεί από μια πολιτισμική μεταβλητή;

Συνοπτικά, το βασικό επιχείρημα αυτής της εργασίας είναι ότι το συμφέρον των Ηνωμένων Πολιτειών, με βάση το οποίο καθορίζεται εν πολλοίς η συμπεριφορά τους, δεν ορίζεται αποκλειστικά από υλικά κριτήρια, όπως οικονομικά, στρατιωτικά και τεχνολογικά (Gilpin, 1981). Υποστηρίζουμε ότι στον σχηματισμό του συμφέροντος λαμβάνουν μέρος και πολιτισμικά κριτήρια, όπου στην δική μας περίπτωση είναι η αμερικανική ταυτότητα. Η αμερικανική ταυτότητα λειτουργεί σαν ένα φίλτρο, το οποίο επηρεάζει την αντίληψη για τα πράγματα και είναι ικανή να προσθέσει ή να αφαιρέσει δυνητικές επιλογές. Δηλαδή, τα στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται στην ταυτότητα των Η.Π.Α. ενεργούν συνεχώς κατά την

¹ Whitman, Walt, *Στη Γαλάζια Όχθη της Οντάριο*, μτφ. Βαρβέρης Γιάννης (Αθήνα: Ύψιλον, 1999)

εξαγωγή μιας συμπεριφοράς, αφού αλλοιώνουν τις εισροές, αυξομειώνουν τις πιθανές εκροές και επηρεάζουν στην ερμηνεία των γεγονότων.

Εικόνα 1. Η σχέση πολιτισμικών μεταβλητών

Η κριτική μας θα επικεντρωθεί κυρίως στο νεορεαλισμό. Αυτό συμβαίνει διότι το συγκεκριμένο πόνημα σκοπεύει να αντιπαρατεθεί στον θετικισμό, δηλαδή στο ρεύμα που απορρίπτει τις εκτιμήσεις αξιών στην οικονομία αρχικά και στις κοινωνικές επιστήμες έπειτα. Ο Comte, θιασώτης του θετικισμού και επηρεασμένος από την Γαλλική Επανάσταση, υποστήριζε ότι η επιστήμη πρέπει να βασίζεται μόνο σε γεγονότα και σχέσεις που μπορούν να είναι προϊόν παρατήρησης. Στην μεταφορά αυτού στις διεθνείς σχέσεις, ο θετικισμός ταυτίστηκε με τον νεορεαλισμό, με αποτέλεσμα ο τελευταίος να δέχεται μόνο μεταβλητές που μπορούν εύκολα να μετρηθούν και έχουν συνέχεια στα αποτελέσματά τους. Συνεπώς, οι πολιτισμικές μεταβλητές παρέμειναν εκτός και υποτιμήθηκε αρκετά η αιτιολογική τους σημασία.

Όσον αφορά την αμερικανική ταυτότητα, ξεχωρίζουμε δύο στοιχεία της: τον ρεπουμπλικανισμό και την προτεσταντική ηθική. Ο μεν ρεπουμπλικανισμός είναι ο σεβασμός του όλου απέναντι στα συστατικά του μέρη (δηλαδή τις Πολιτείες, τις μειονότητες ή το άτομο, ανάλογα με την περίπτωση). Έχει πάρει αρκετές φορές τη μορφή διαμαρτυρίας απέναντι στην προσπάθεια της κεντρικής εκτελεστικής εξουσίας να επεκταθεί έναντι των Πολιτειών είτε με την επιβολή μεγαλύτερων φόρων είτε με την ανάληψη περισσότερων αρμοδιοτήτων. Η δε προτεσταντική ηθική ενέχει τον ατομικισμό, την αντίληψη για την εργασία και την αίσθηση της μοναδικότητας (Huntington, 2005, pg. 96-152). Πρέπει να επισημάνουμε ότι βασικότατο κομμάτι της ταυτότητας είναι και ο φιλελευθερισμός του John Locke. Ωστόσο, αποφασίσαμε να τον εντάξουμε μέσα στον προτεσταντισμό, διότι ο φιλελευθερισμός έπεται χρονικά, διατηρεί σχεδόν όλα τα στοιχεία

του προτεσταντισμού και είναι αμφίβολο αν θα είχε εξαπλωθεί τόσο, εάν δεν είχε λάβει χώρα η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, της οποίας άλλωστε ο Locke ήταν γνήσιο τέκνο.

Έχει ήδη γίνει νύξη ότι πρόθεση της εργασίας είναι να έρθει σε ρήξη με τον ρεαλισμό και κυρίως με τον θετικισμό. Αρχικά, αρνούμαστε να δεχτούμε την αντίληψη περί μίας και απόλυτης αλήθειας. Υιοθετούμε την άποψη ότι η πραγματικότητα σχηματίζεται εν πολλοίς μέσα από τα μάτια αυτού που την βλέπει. Συνεπώς, αν και παραμένει δεμένη με αρκετά σταθερά στοιχεία, οι λεπτομέρειές της καθορίζονται από τον εκάστοτε άνθρωπο. Η συγκεκριμένη οντολογική διαφορά βρίσκεται σχεδόν σε όλες τις επιστήμες και είναι από τα πρώτα φιλοσοφικά ερωτήματα της ανθρωπότητας. Άρα δεν μπορεί να είναι σημείο αυτής της μελέτης. Ωστόσο η κριτική θα επικεντρωθεί στον καθεστηκώτα νεορεαλισμό, όπου θα προσπαθήσουμε να τον αποδομήσουμε, βασιζόμενοι στις θέσεις του σχετικά με τον θετικισμό, την δομικότητά του, την στατικότητα του και την λειτουργισμότητά του (Ashley, 1984).

Στόχος της εργασίας είναι να αναδείξει νέες μεταβλητές και την επιρροή τους στις διεθνείς σχέσεις. Οπότε ανήκει σε αυτό που οι George και Bennett (2005, pg. 75) ονομάζουν *heuristic study*. Όσον αφορά τις μεταβλητές, δεχόμαστε ως ανεξάρτητη την αμερικανική ταυτότητα και ως εξαρτημένη την συμπεριφορά της χώρας (εξωτερική πολιτική), ενώ τον ρόλο της ενδιάμεσης μεταβλητής έχει το εθνικό συμφέρον. Επομένως, υποστηρίζουμε ότι η αμερικανική ταυτότητα (ανεξάρτητη μεταβλητή) επηρεάζει την έννοια του συμφέροντος (ενδιάμεση μεταβλητή) με ποικίλους τρόπους, οι οποίοι αναφέρθηκαν προηγουμένως άρα καθορίζει την εξαγωγή συμπεριφοράς (εξαρτημένη μεταβλητή), δηλαδή την χάραξη εξωτερικής πολιτικής. Επιλέγοντας μια πολιτισμική μεταβλητή ως ανεξάρτητη, η θεωρία σχεδόν αυτομάτως χάνει σε αφαιρετικότητα και απλότητα, αλλά από την άλλη πλευρά βοηθάει στο να προκύψουν περισσότερο αξιόπιστες αιτιολογήσεις φαινομένων.

Για την υποστήριξη του επιχειρήματος επιλέχθηκαν τρεις ιστορικές περιπτώσεις. Η πρώτη αφορά την επεκτατική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών από το τέλος του Εμφυλίου πολέμου μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα. Οι Η.Π.Α. αν και σε όλο αυτό το διάστημα είχαν δεκάδες ευκαιρίες να προσαρτήσουν εδαφικά νέες περιοχές με ελάχιστο έως μηδενικό κόστος, εντούτοις δεν το έκανε. Αντί αυτού προτίμησε την επέκταση των εμπορικών της δραστηριοτήτων και την οικονομική επικυριαρχία. Η πρωτοφανής απροθυμία του Κογκρέσου να δεχτεί την ένωση με εδάφη, όπως η Γροιλανδία ή η Κούβα, είναι αρκετά παράδοξη και η άποψη του γράφοντος είναι ότι σημαντικό ρόλο σε αυτό διαδραμάτισε η ρεπουμπλικανική φύση του κράτους και η ιδιαιτερότητα της ταυτότητάς τους.

Η δεύτερη περίπτωση που καταγράφουμε είναι η πολιτική της Washington μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Καταγράφοντας τις τρεις πιθανές επιλογές, δηλαδή την συμμετοχή στην Κοινωνία των Εθνών, την σύναψη μιας δυτικής συμμαχίας με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Γαλλία και την απεμπλοκή από την Ευρώπη, παρατηρούμε ότι προκύπτουν διαφορετικά αποτελέσματα ανάμεσα στη ρεαλιστική θεωρία και σε αυτή της ταυτότητας. Συγκεκριμένα, ένας θιασώτης του ρεαλισμού θα υποστήριζε την πολιτική της δυτικής

συμμαχίας, ως το πλέον πιθανό σενάριο. Όμως, οι Αμερικανοί αποφάσισαν να αποχωρήσουν από την Ευρώπη και να αφοσιωθούν στο δυτικό ημισφαίριο. Με βάση τη θεωρία της αμερικανικής ταυτότητας υποστηρίζουμε ότι αυτό συνέβη διότι η συγκεκριμένη πολιτική συμβάδιζε καλύτερα με την αμερικανική κουλτούρα και ισορροπούσε ανάμεσα στον ρεπουμπλικανισμό και τον φιλελευθερισμό.

Η τρίτη περίπτωση που αναφέρουμε είναι η πολιτική που αποφάσισαν να υιοθετήσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτή τη φορά οι διαθέσιμες επιλογές ήταν η απεμπλοκή από την Ευρώπη, η επίθεση σε Σοβιετικό έδαφος, ο καθορισμός σφαιρών επιρροής και η ανάσχεση σε παγκόσμια κλίμακα. Οι δύο πρώτες αποκλείστηκαν γρήγορα για οικονομικούς και στρατιωτικούς λόγους αντίστοιχα. Από τις δύο που απέμειναν, ο ρεαλισμός θα προέκρινε τον καθορισμό σφαιρών επιρροής ως την πλέον ιδανική. Ωστόσο, η Washington επέλεξε να αναχαιτίσει το Κρεμλίνο σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Το παράδοξο που προκύπτει προσπαθούμε να το ερμηνεύσουμε με βάση τη θεωρία της αμερικανικής ταυτότητας. Υποστηρίζουμε ότι οι δεδηλωμένες σφαίρες επιρροής έπλητταν βάνουσα το φιλελεύθερο στοιχείο, ενώ η ανάσχεση συμβάδιζε απόλυτα με αυτό, για αυτό και υιοθετήθηκε.

Τα συγκεκριμένα ιστορικά παραδείγματα επιλέχθηκαν για τρεις κυρίως λόγους. Πρώτον, αποτελούν *crucial cases* δηλαδή είναι περιπτώσεις όπου οι αντιμαχόμενες θεωρίες θα προσδοκούσαν διαφορετικό αποτέλεσμα (George and Bennett, 2005, pg. 120-123). Στις δικές μας περιπτώσεις ο ρεαλισμός και η θεωρία της αμερικανικής ταυτότητας εξάγουν διαφορετικά μεταξύ τους συμπεράσματα. Εφόσον λοιπόν οι ρεαλιστές δεν δικαιώνονται αλλά αντιθέτως αποτυγχάνουν να δώσουν μια σωστή ερμηνεία, τότε κρίνεται σημαντικό να καταγραφεί μια εναλλακτική προσέγγιση, η οποία είναι ικανή να προσφέρει μια καλύτερη αιτιολόγηση. Συνεπώς, ο αναγνώστης μπορεί να αντιληφθεί ευκολότερα τις διαφορές μεταξύ των δύο θεωριών και κυρίως τις λεπτές διαχωριστικές γραμμές καθώς και τι προσφέρει η μία έναντι της άλλης. Δεύτερον, τα τρία αυτά παραδείγματα καλύπτουν μια χρονική περίοδο σχεδόν 150 χρόνων, από το τέλος του Εμφυλίου πολέμου μέχρι το τέλος του Ψυχρού πολέμου. Οπότε τα αποτελέσματα που συνάγονται δεν είναι πρόσκαιρα, αλλά έχουν μεγάλη αντοχή στον χρόνο. Τρίτον, υπάρχει ποικιλία ως προς τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν, χωρίς αυτό να αλλοιώνει την αιτία που τις προκάλεσε. Συγκεκριμένα, ενώ μετά τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους υιοθετήθηκαν διαφορετικές πολιτικές (στην μία περίπτωση αποχώρηση από την Ευρώπη, στην άλλη ανάσχεση), εντούτοις υποστηρίζουμε ότι οι λόγοι παρόλα αυτά είναι ίδιοι.

Το κυρίως μέρος της μελέτης χωρίζεται σε τρία κομμάτια: το αμιγώς θεωρητικό, το κοινωνιολογικό και τα ιστορικά παραδείγματα. Στο πρώτο μέρος θα ασχοληθούμε με την κουλτούρα ως μεταβλητή στις διεθνείς σχέσεις. Αρχικά θα καταγράψουμε τα βασικά σημεία του νεορεαλισμού καθώς και την κριτική που του ασκείται, κυρίως στο οντολογικό κομμάτι. Έπειτα, θα επιχειρηματολογήσουμε υπέρ της ανάγκης για μεγαλύτερο ενδιαφέρον προς τις πολιτισμικές μεταβλητές. Θα καταγράψουμε τα χαρακτηριστικά τους, τις ιδιότητές τους, καθώς και τη θέση που μπορεί να έχει μια νόρμα μέσα σε ένα επιχείρημα. Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να ορίσουμε την έννοια του εθνικού συμφέροντος, πριν

προχωρήσουμε σε μια μεγαλύτερη διερεύνηση μέσα στην φιλοσοφία του κονστρουκτιβισμού. Τέλος, θα καταγράψουμε την κριτική που ασκείται στον κονστρουκτιβισμό, τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ως μια νέα θεωρητική πρόταση καθώς και το αν το μέλλον του βρίσκεται στη σύγκρουση ή στην συνεργασία με τον ρεαλισμό.

Στο δεύτερο μέρος θα ασχοληθούμε με την αμερικανική ταυτότητα. Αρχικά, θα προσπαθήσουμε να παράσχουμε έναν ικανοποιητικό ορισμό καθώς και μια καταγραφή των χαρακτηριστικών και των ιδιοτήτων της προκειμένου να γίνει ευκολότερα αντιληπτή. Έπειτα θα περάσουμε στην αποκρυπτογράφηση της αμερικανικής κουλτούρας στην οποία θα προσδώσουμε δύο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Πρώτον, η προτεσταντική ηθική η οποία ενέχει την μοναδικότητα, την αντίληψη για την εργασία και την ατομικότητα. Σε αυτό το κομμάτι θα εντάξουμε τον φιλελευθερισμό του John Locke, τον οποίο αποφύγαμε να διαχωρίσουμε για λόγους που θα αναφερθούμε στη συνέχεια. Δεύτερον ο ρεπουμπλικανισμός, ως τον σεβασμό του μέρους από το όλο, της περιφέρειας από το κέντρο.

Στο τρίτο μέρος θα ασχοληθούμε με τις ιστορικές περιπτώσεις, οι οποίες υποστηρίζουν το επιχείρημά μας. Όπως έχει ήδη λεχθεί, επιλέξαμε την επεκτατική πολιτική των Η.Π.Α. από τον Εμφύλιο πόλεμο μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα καθώς και τις πολιτικές μετά τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους. Θα κλείσουμε την διπλωματική εργασία με μια ανακεφαλαίωση των επιχειρημάτων μας και με τις συνέπειές τους. Τέλος, θα επισημάνουμε την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα και θα υποστηρίξουμε την γενικότερη σημασία της.

Η Κουλτούρα ως μεταβλητή στις Διεθνείς Σχέσεις

Σκοπός του κεφαλαίου είναι να παρουσιάσει την διαμάχη στις Διεθνείς Σχέσεις γύρω από το ποιος είναι ο βασικός παράγοντας που επηρεάζει την συμπεριφορά των κρατών. Αν προσπαθήσουμε να το ανάγουμε σε υψηλότερο και βαθύτερο θεωρητικό επίπεδο, θα αντιληφθούμε ότι πρόκειται για την σύγκρουση σχετικά με την φύση της πραγματικότητας και την σχέση του υποκειμένου με το αντικείμενο. Η ρεαλιστική και η φιλελεύθερη σχολή τάσσεται υπέρ της μιας αντικειμενικής πραγματικότητας, η οποία υφίσταται άσχετα από την δική μας δράση και συμπεριφορά. Η αντίθετη άποψη έρχεται από την μετανεωτερική σχολή, η οποία υποστηρίζει την διαδραστική και αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στον παρατηρητή και στο υπό παρατήρηση φαινόμενο. Συνεπώς, η αντίληψή μας για τον κόσμο δρα κατασκευαστικά προς αυτόν.

Πρόκειται για ένα βαθιά φιλοσοφικό ερώτημα, το οποίο είναι σχετικά νέο στις Διεθνείς Σχέσεις. Άλλωστε το πρώτο τμήμα δημιουργήθηκε μόλις το 1919 στο Aberystwyth της Ουαλίας, την στιγμή που ο κλάδος της Πολιτικής Επιστήμης για παράδειγμα ήταν ήδη σε μια ώριμη φάση. Άρα μπορούμε να πούμε ότι ο χώρος των διεθνολόγων βρίσκεται ακόμα σε νηπιακό στάδιο. Η απάντησή μας στο συγκεκριμένο ερώτημα κάθε άλλο παρά αδιάφορο και μη πρακτικό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί. Δημιουργεί σαφείς προεκτάσεις σε όλη τη θεωρία των Διεθνών Σχέσεων και το πώς αντιλαμβανόμαστε, ερμηνεύουμε ή προσπαθούμε να προσδιορίζουμε ένα φαινόμενο ή μια πολιτική.

Ο Νεορεαλισμός στις Διεθνείς Σχέσεις

Ο Νεορεαλισμός εκφράστηκε από τον Kenneth Waltz (1979) και έμελλε να αποτελέσει το κυρίαρχο θεωρητικό ρεύμα μέσα στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Θεωρεί τα κράτη ως ανεξάρτητους δρώντες, οι οποίοι προσπαθούν να αυξήσουν τα κέρδη τους μέσα στο σύστημα (Johnston, 1955, pg. 35). Ωστόσο τον πλέον καθοριστικό ρόλο τον διαδραματίζει το σύστημα, το οποίο χαρακτηρίζεται από την διεθνή αναρχία², η οποία ασκεί εντονότερες πιέσεις (Mercer, 1995, pg. 231-235). Συνεπώς τα συμφέροντα είναι σχεδόν προκαθορισμένα, αφήνοντας ελάχιστα περιθώρια στην κρατική ηγεσία ως προς την χάραξη της εξωτερικής τους πολιτικής.

Υπάρχουν αρκετά παρακλάδια στη ρεαλιστική προσέγγιση, το καθένα από τα οποία δίνει μεγαλύτερη έμφαση σε διαφορετικό επιχείρημα. Ωστόσο, τα βασικά του σημεία είναι:

A. Κράτος

Το κράτος είναι ο βασικός και κυρίαρχος δρών. Είναι ο παράγοντας, ο οποίος διαδραματίζει το σημαντικότερο, αν όχι το μοναδικό, ρόλο στις διεθνείς σχέσεις.

² Απουσιάζει μια αρχή, ανώτερη από τα κράτη, η οποία θα μπορεί να ορίζει κανόνες και να αστυνομεύει. Άρα οι βασικοί δρώντες, δηλαδή τα κράτη, οφείλουν μόνα τους να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους, χρησιμοποιώντας την ισχύ τους. Οι νεορεαλιστές δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην σχετική διανομή ισχύος μέσα στο σύστημα και όχι στην απόλυτη, όπως οι νεοφιλελεύθεροι. Το ερώτημα που θέτουν στον εαυτό τους είναι της φύσεως «Ποιος θα κερδίσει περισσότερο σε σχέση με πριν» (Mercer, 1995, pg. 231). Οι αμυντικοί ρεαλιστές προάγουν ως στόχο την επιβίωση μέσω της σταθερότητας (Waltz, 1979 και Walt, 2007), ενώ οι επιθετικοί ρεαλιστές μέσω της ηγεμονίας έναντι των άλλων (Mearsheimer, 2007).

Εντός των συνόρων διαθέτει το μονοπώλιο της χρήσης βίας (Dunne, T. and Schmidt, B. C, 2008), το οποίο είναι απαραίτητο ώστε να παρέχει ασφάλεια στους πολίτες του, να προστατεύει την ιδιοκτησία και ως αντάλλαγμα να εισπράττει προσόδους. Όλοι οι υπόλοιποι παράγοντες που εμφανίζονται στο διεθνές προσκήνιο, όπως οι διεθνείς οργανισμοί, θεωρούνται μικρής ή μηδενικής αξίας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δε μπορούν να σταθούν αυτοδύναμα στη παγκόσμια σκηνή. Σχεδόν πάντα αντλούν τη δύναμή τους από τα κράτη τα οποία τους υποστηρίζουν και σταματούν να υφίστανται, όταν αυτή αρθεί. Επιπλέον, σπάνια έχουν διαφορετικά συμφέροντα και στόχους από τα κράτη-μέλη.

B. Άναρχο σύστημα

Δεύτερο στοιχείο της ρεαλιστικής παράδοσης είναι η έννοια της αναρχίας του διεθνούς συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, ενώ στο εσωτερικό των κρατών υπάρχουν ορισμένες αρχές, όπως η δικαιοσύνη και η αστυνομία, οι οποίες εγγυώνται την ασφάλεια και τη τάξη, κάτι παρόμοιο δεν ισχύει στο διεθνές περιβάλλον. Τα κράτη είναι η κορυφή της πυραμίδας και συνεπώς δε μπορεί να υπάρξει κάποια ανώτερη εποπτική αρχή. Η επιβίωση των κρατών εξαρτάται αποκλειστικά από τα ίδια και τις δικές τους δυνάμεις (Αρχή της αυτοβοήθειας).

C. Ισχύς

Τρίτο στοιχείο του ρεαλισμού είναι η ισχύς. Σκοπός κάθε κράτους είναι να αποκτήσει περισσότεροι ισχύ, ώστε να εξασφαλίσει την επιβίωσή του και τη θέση του στο σύστημα. Ο Gilpin (2004, pg. 39-40) ορίζει την ισχύ ως ένα συνονθύλευμα στρατιωτικής δύναμης, οικονομικής ευμάρειας και διεθνούς γοήτρου. Οι αμυντικοί ρεαλιστές (Waltz, Van Evera, Snyder, Sagan) θεωρούν ότι η ισχύς πρέπει να επιδιώκεται ως μέσο για επιτευχθεί η επιβίωση του κράτους. Η υπερβολική συσσώρευση ισχύος μπορεί να προκαλέσει διλήμματα ασφαλείας στα υπόλοιπα κράτη, τα οποία ίσως κινηθούν απειλητικά απέναντι στο ισχυρότερο. Αντίθετα οι επιθετικοί ρεαλιστές (Mearsheimer, Walt) αντιλαμβάνονται την ισχύ ως αυτοσκοπό. Το κράτος οφείλει να συγκεντρώσει όση μεγαλύτερη δύναμη, ώστε να προσπαθήσει να ηγεμονεύσει στη περιφέρεια του.

Κριτική στον νεορεαλισμό

Ο Ashley (1984, pg. 231) παρουσιάζει μια πολύ καλή καταγραφή και ανάλυση τεσσάρων οντολογικών παραμέτρων του νεορεαλισμού και προχωράει στην κριτική τους αποσύνθεση. Πρόκειται για τα στοιχεία της στατικότητας (statism), του θετικισμού (positivism), του δομισμού (structuralism) και της λειτουργισμότητας (utilitarianism).

Πρώτον, ο νεορεαλισμός διακατέχεται από μια στατικότητα στην οντολογική του σύνθεση (ibid, pg 238-242). Θεωρεί βασική μονάδα του διεθνούς συστήματος το κράτος, το οποίο δέχεται ως ενιαία οντότητα, χωρίς να λαμβάνει υπόψη εσωτερικούς παράγοντες και εσωτερικές μεταβλητές. Καθιστώντας το κράτος ως ένα μαύρο κουτί (black box), αρνείται να μπει στη διαδικασία ερμηνείας και επεξήγησης υποεθνικών συνιστωσών. Συνεπώς, ένα μεγάλο κομμάτι της διεθνούς πολιτικής δεν ερευνάται. Επιπροσθέτως, η στατικότητα της θεωρίας του Waltz δημιουργεί ένα επιπλέον οντολογικό ζήτημα. Τα κράτη προϋπάρχουν αναγκαστικά του άναρχου συστήματος, ειδάλλως δεν θα προέκυπτε αντικείμενο μελέτης.

Ωστόσο, οι νεορεαλιστές επιμένουν να θεωρούν την αναρχία ανεξάρτητη διάδρασης με τα κράτη. Συνδυάζοντας τα δύο προλεχθέντα, μας παρουσιάζεται ένα οντολογικό παράδοξο, αφού το προϊόν (αναρχία) εμφανίζεται ανώτερο και ανεπηρέαστο από τον παραγωγό (κράτος). Η αδυναμία του νεορεαλισμού να κινηθεί ευέλικτα σε νέες προκλήσεις, χωρίς να προσφεύγει σε αφαιρετικές απαντήσεις all-in-one, είναι άμεση απόρροια της στατικότητας που έχει εγγενώς στη καρδιά των παραδοχών του³.

Δεύτερον, ο Ashley (ibid, pg. 248-254) καταγράφει την πίστη στον θετικισμό ως ένα μεγάλο σφάλμα του νεορεαλισμού. Ο θετικισμός ενστερνίζεται τέσσερις βασικές αξίες. Αυτές είναι:

- i. Η επιστημονική γνώση είναι αντικειμενική και μελετά την σχέση της αιτίας με το αποτέλεσμα, θεωρώντας ότι ο παρατηρητής είναι εξωτερικός παράγοντας και δεν επηρεάζει το υπό μελέτη φαινόμενο.
- ii. Η επιστημονική γνώση βοηθάει τον άνθρωπο στο να προβαίνει σε ασφαλείς προβλέψεις.
- iii. Η γνώση είναι ανεπηρέαστη από αξίες και αρχές, άρα είναι εντελώς ουδέτερη.
- iv. Η εμπειρία που αποκτάται από τη μελέτη φαινομένων είναι συμβατή με την ήδη δοθείσα επιστημονική γνώση.

Ο Ashley υποστηρίζει ότι ο θετικισμός δημιουργεί δύο προβλήματα στον νεορεαλισμό. Αρχικά, τα ζητήματα που η κοινωνία αναδεικνύει ως χρήζοντα μελέτης δεν μπορούν παρά να μην είναι εξαρτημένα από αξίες και ιδέες. Έπειτα, πως είναι δυνατόν ο μελετητής να μην κάνει προβολή των δικών του ιδεών πάνω στο υπό παρατήρηση φαινόμενο και στο αποτέλεσμα⁴? Αρνούμενοι να δεχτούν το πρόβλημα με την αντικειμενικότητα που προάγει ο θετικισμός, οι νεορεαλιστές αναπτύσσουν μια ευρέως αποδεκτή μεθοδολογική βάση, στηριζόμενη όμως σε σαθρό, όπως αποδεικνύεται, έδαφος.

Τρίτον, ο νεορεαλισμός του Waltz έχει αποθεώσει το στοιχείο της δομικότητας σχετικά με το διεθνές σύστημα (ibid, pg. 254-261). Αναγνωρίζει το σύστημα ως ανεξάρτητο και ισχυρότερο των βασικών δρώντων που είναι τα κράτη. Οι κινήσεις και οι επιλογές των τελευταίων μειώνονται σημαντικά και περιορίζονται μόνο σε όσα επιβάλλει το σύστημα. Σε αυτό το σημείο παρατηρούμε μια ιδιόμορφη ιδεολογική αναπηρία της θεωρίας να πιστέψει ότι μπορεί να υπάρξει και ένας δεύτερος δρόμος, διαφορετικός από αυτόν που υποστηρίζει

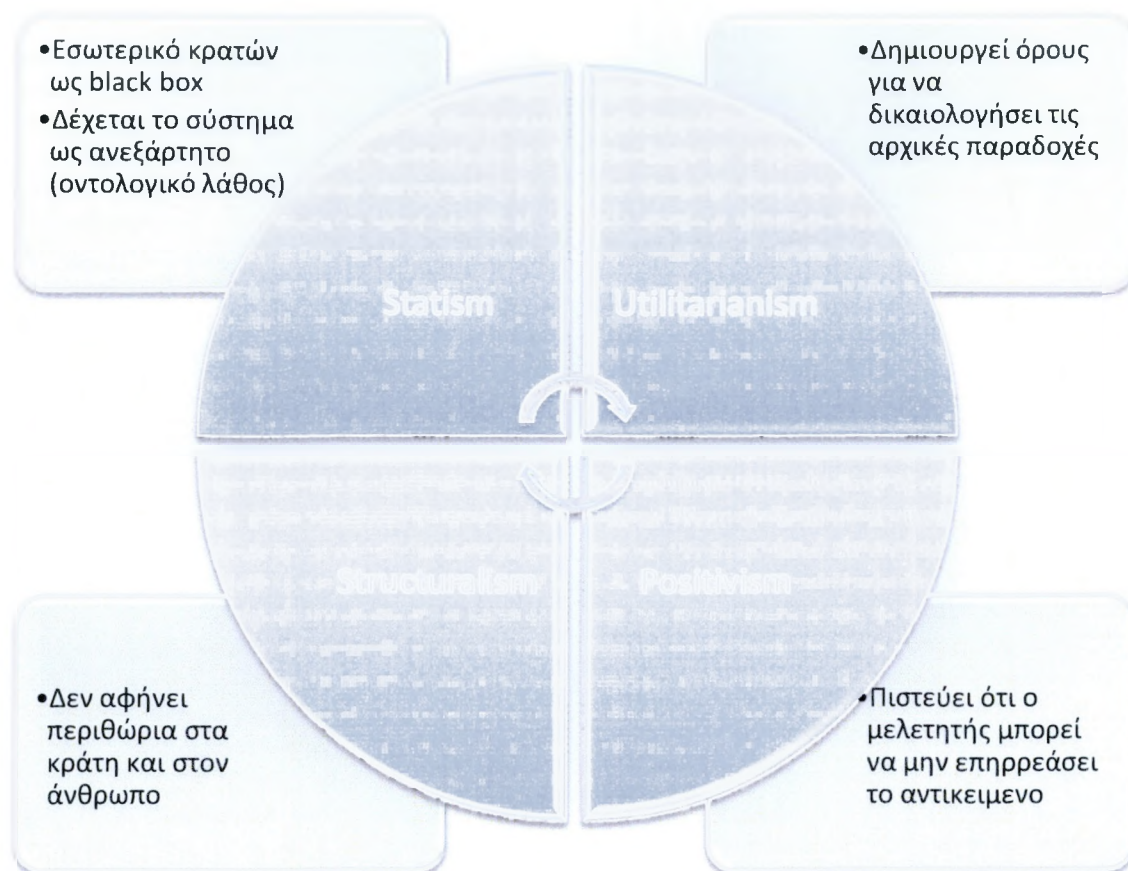
³ Αρκετοί θεωρητικοί προσπάθησαν να υπερασπιστούν τον νεορεαλισμό, δίνοντας ορισμένες ερμηνείες σε μερικά ζητήματα, τα οποία όμως είναι δευτερεύοντα και δεν καταφέρνουν να ακουμπήσουν την καρδιά του προβλήματος. Βλέπε: Waltz, 1979, pg. 91 και Gilpin, 1981, pg. 19.

⁴ Ένα κλασικό παράδειγμα για το συγκεκριμένο επιχείρημα μας προσφέρει ο κλάδος της ανθρωπολογίας. Ας φανταστούμε έναν ερευνητή να ανακαλύπτει μια φυλή στα βάθη του Αμαζονίου, η οποία για αιώνες έχει παραμείνει άγνωστη για τον υπόλοιπο κόσμο και συνεπώς ανεπηρέαστη. Η παρουσία του ερευνητή στο πρωτόγονο χωριό, όσο διακριτική και αν είναι, δεν θα ασκήσει επιρροή στην καθημερινή τους ζωή? Ακόμα, οι δυτικές του αντιλήψεις, δεν θα σταθούν εμπόδιο στην κατανόηση ενός εντελώς διαφορετικού *modus vivendi*? Οι εικόνες που δέχεται δεν θα φιλτραριστούν και δεν θα αναπαραχθούν μέσα από το δικό του σύστημα ιδεών?

η ίδια. Ο *homo economicus*⁵ είναι δέσμιος της ανάγκης του για ατομικό κέρδος, μη μπορώντας να κάνει κάτι διαφορετικό. Στις περιπτώσεις που το διαφορετικό προκύπτει, και φυσικά προκύπτει γιατί η θεωρία έχει ελαττώματα, τότε ο νεορεαλισμός το ερμηνεύει ως ανωμαλία, ουσιαστικά εθελotuφλώντας προς μια ψυχαναγκαστική λογική της δικιάς του μοναδικής αλήθειας. Επιπρόσθετα ζητήματα, άμεσα παραγόμενα από την δομικότητα, είναι η ερμηνεία της ισχύος μόνο με υλιστικούς όρους καθώς και η ταξιθέτηση της πολιτικής ως μια απλή διαδικασία, η οποία χαράσσεται μόνο με οικονομικούς όρους και μόνο μέσα σε ένα δεδομένο σύστημα λειτουργίας. Όσον αφορά το πρώτο, η ισχύς αναλύεται χονδρικά στον συνδυασμό οικονομικών, στρατιωτικών και τεχνολογικών δυνατοτήτων (Gilpin, 1981). Γίνεται σαφές ότι προάγεται μια υλιστική εικόνα, χωρίς να γίνεται αναφορά στην επιρροή πάσης φύσεως ιδεών (νόρμα, ταυτότητα, πολιτισμός). Ένας τέτοιος ορισμός δεν είναι ολοκληρωμένος. Όσον αφορά το δεύτερο, ο νεορεαλισμός, έχοντας ταυτιστεί με την έλευση του ρασιοναλισμού στις Διεθνείς Σχέσεις, έχει σφυρηλατήσει ένα δομικό σύστημα, το οποίο περιορίζει το πεδίο δράσης των κρατών, ενώ συγχρόνως το *rational choice theory* καθιστά δεδομένες τις όποιες αποφάσεις σε συνθήκες πλήρους πληροφόρησης. Άρα, η πολιτική έχει λίγα πράγματα να κάνει. Βλέπουμε, ότι η δομή του νεορεαλισμού, μειώνει τις περιοχές δράσεις, ενώ για όσες αφήνει ανοικτές, υιοθετεί ένα μηχανιστικό τρόπο επιλογής αποφάσεων.

Τέταρτο και τελευταίο, ο Ashley (ibid, pg 242-248) συμπληρώνει την κριτική του αναφερόμενος στην λειτουργία αρκετών όρων μέσα στην νεορεαλιστική θεωρία. Υποστηρίζει ότι οι ορισμοί ξεφεύγουν σκοπίμως από την πραγματικότητα προκειμένου να εξυπηρετήσουν την διατήρηση της συνοχής της θεωρίας. Τους κατηγορεί ευθέως, ότι προέβησαν σε μια κατασκευή θεωρητικών προσθηκών προκειμένου να μην καταρρεύσει η αρχική τους υπόθεση, αυτή του κράτους ως μοναδικού δρώντα και της αναρχίας ως καθοριστικού παράγοντα στο σύστημα. Συνεπώς, μολονότι αρνούνται την επιρροή των ιδεών, εντούτοις οι ίδιοι καταφεύγουν σε ένα ιδεολογικό οικοδόμημα επίπλαστων όρων, ώστε να εξυπηρετήσουν τους ισχυρισμούς τους. Καταλήγουν να δέχονται πολλές έννοιες εκ πίστεως σαν να πρόκειται για κάτι υπερφυσικό.

⁵ Ο άνθρωπος που είναι ορθολογικός και εγωιστής. Θεωρεί ότι υπάρχουν πολλές επιλογές, της επιμονής προς μια, εφόσον δεν αλλάξουν τα δεδομένα και τέλος της μεταβατικότητας των επιλογών (transitivity, εάν A καλύτερο από B και B καλύτερο από Γ, τότε A καλύτερο από Γ). Βλέπε: McLean and McMillan, 2009, pg. 164-165.

Πηγή: Η Αμερικανική πολιτική και πολιτισμική ιδιότητα (Μακρ. Ρούγγα, 2009, σσ. 200-201)

Το ενδιαφέρον των πολιτισμικών μεταβλητών

Για όλους τους λόγους που αναφέραμε προηγουμένως, ο νεορεαλισμός δεν κρίνεται ικανοποιητικός στο να μας παράσχει όλα τα θεωρητικά εργαλεία που θα χρειαστούμε σε αυτή την μελέτη⁶. Ο Shapiro (2005, pg. 19-51) αναφέρει ότι η μεθοδολογική βάση των ρεαλιστών δεν μπορεί να είναι η μόνη αποδεκτή, διότι τα συμπεράσματα που εξάγει για την υπάρχουσα κοινωνική δομή είναι περιορισμένα. Επιπλέον η αφαιρετική του διάθεση περιορίζει την γνώση και εμποδίζει την ανάδειξη άλλων μεταβλητών ή αναπροσαρμογή των παλιών. Συνεπώς θα στραφούμε προς τον κονστρουκτιβισμό προκειμένου να εξοπλιστούμε με θεωρητικά εφόδια. Στα επόμενα υποκεφάλαια θα αναπτύξουμε την έννοια των πολιτισμικών μεταβλητών, θα προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε τη δράση του και ορισμένα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα και τέλος θα καταγράψουμε τα όριά τους και την συνεπακόλουθη κριτική που τους ασκείται.

Οι μελετητές των πολιτισμικών μεταβλητών αντιλαμβάνονται τα κράτη ως κοινωνικούς δρώντες, των οποίων η ταυτότητα και τα ιδιαίτερα στοιχεία τους, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση του εθνικού συμφέροντος. Φυσικά χωρίς να υποτιμούν ή να αγνοούν τη σημασία υλιστικών παραμέτρων σε αυτή την εξίσωση. Ο Katzenstein (1996, pg. 5) ορίζει την νόρμα και την ταυτότητα ως το σύνολο μιας προτεινόμενης υποδειγματικής συμπεριφοράς. Για τους μεταθεωρητικούς αποτελεί μια απαραίτητη συνιστώσα για να καλύψουν σημεία τα οποία ο ρεαλισμός και ο φιλελευθερισμός δεν μπορεί να ερμηνεύσει ικανοποιητικά.

Μια νόρμα μπορεί να έχει τρεις ιδιότητες, σύμφωνα με τον Raymond (1997, pg. 205-245):

- Κατασκευαστική
- Παρεμποδιστική
- Παρότρυνσης

Μια *κατασκευαστική* (constitutive) νόρμα ορίζει μια συγκεκριμένη δραστηριότητα και πως αυτή μπορεί να λάβει χώρα. Ως τέτοια περίπτωση μπορεί να θεωρηθεί ο τρόπος που μια μικρή κοινωνία ορίζει τι είναι αποδεκτό και πως πρέπει να συμπεριφέρεται ένας άντρας σε μια γυναίκα και το αντίθετο. Αυτή η νόρμα ισχύει μόνο για το συγκεκριμένο χωρικό και χρονικό πλαίσιο, καθώς είναι εξαιρετικά πιθανό να διαφοροποιείται μερικά χιλιόμετρα μακριά ή μερικούς αιώνες αργότερα. Ως *παρεμποδιστική* (constraining) νόρμα ονομάζεται καθετί που αποτρέπει ή ασκεί πιέσεις σε έναν δρώντα να μην προβεί σε μια πράξη, αν και αυτό μπορεί να είναι ενάντια στα υλιστικά του συμφέροντα. Μια τέτοια νόρμα είναι η αντίστοιχη περί μη χρησιμοποίησης των πυρηνικών όπλων. Η Tannenwald (2007, pg. 1-29) υποστηρίζει ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες έχει δημιουργηθεί μια νόρμα για την μη

⁶ Πολιτισμικές μεταβλητές και γενικότερα μη δομικούς παράγοντες προσπαθεί να εισάγει και ο νέο-κλασικός ρεαλισμός (Rose, 1998, pg. 144-172). Υποστηρίζει ότι κυριότερος παράγοντας στις διεθνείς σχέσεις παραμένει η σχετική ισχύς αλλά η σύνδεση της με την εξωτερική συμπεριφορά διαφέρει από χώρα σε χώρα. Οι μεταβλητές που παρεμβαίνουν είναι η προσωπικότητα του ηγέτη, οι προθέσεις της κοινωνικής ελίτ, η δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν όλη την δυνητική ισχύ ή μόνο ένα μέρος, η πρόθεση της κοινωνίας να παρέχει νομιμοποίηση σε κάθε ενέργεια και τέλος οι συστημικές πιέσεις προς συγκεκριμένη και ενδεδειγμένη συμπεριφορά.

χρησιμοποίηση πυρηνικών όπλων, η οποία δεν συμβαδίζει πάντοτε με το τι επιτάσσουν οι στρατιωτικές ανάγκες της χώρας. Αυτός ο άτυπος κανόνας έχει παγιωθεί στην ιστορική μνήμη των πολιτών και των ιθυνόντων και ενισχύεται με την πάροδο του χρόνου. Φυσικά εννοούμε ότι πρόκειται απλά για παρεμπόδιση και όχι για την πλήρη απαγόρευση. Τέλος, υπάρχει η νόρμα, η οποία παροτρύνει τον δρώντα να προβεί σε μια συμπεριφορά (enabling) προκειμένου να θεωρείται κοινωνικά αποδεκτός και ωφέλιμος. Για παράδειγμα, η προβολή όσων ασχολούνται με φιλανθρωπίες, ανατροφοδοτεί μια νόρμα η οποία παροτρύνει τους πολίτες να προβούν στο ίδιο έργο για να απολαμβάνουν τις ίδιες τιμές.

Οι πολιτισμικές μεταβλητές δεν αποτελούν δεσμευτικούς παράγοντες για τη λήψη αποφάσεων, αλλά δρουν περισσότερο ως σημάδια που προειδοποιούν τους δρώντες σχετικά με τις συνέπειες και τα αποτελέσματα της επικείμενης πράξης τους ή και απραξίας τους (Raymond, 1997, pg. 214). Ωστόσο, παρόλο που το περιβάλλον που δημιουργείται δεν είναι αυστηρά δεσμευτικό, υπάρχουν ορισμένοι παράμετροι, οι οποίοι ενισχύουν ή αποδυναμώνουν μια πολιτισμική συνθήκη. Ο Legro (1997, pg. 31-63) αναφέρει τους εξής: την *ακρίβεια (specificity)*, την *διάρκεια (durability)* και την *γενική συμφωνία (concordance)*.

Η *ακρίβεια* αναφέρεται στο πόσο καλά και κοινά διατυπωμένη είναι μια κοινωνική συνθήκη. Όταν πρόκειται για μια διεθνή νόρμα, είναι σημαντικό να γίνεται δεκτή από όλα τα κράτη. Επιπλέον σε μια διαμάχη η αξία της νόρμας αναβαθμίζεται εφόσον την σέβονται όλες οι πλευρές. Σε αντίθετη περίπτωση είναι αρκετά πιθανό μια δεσμευτική ιδέα να λειτουργήσει ως το αδύναμο σημείο εκμετάλλευσης από την άλλη πλευρά. Ακόμα η θεσμοθέτησή της μέσα από έναν διεθνή οργανισμό ή μια διεθνή συνθήκη αυξάνει επιπλέον τη ισχύ της.

Η *διάρκεια* έχει δύο παραμέτρους. Πρώτον, για πόσο χρονικό διάστημα μια νόρμα βρίσκεται σε ισχύ και δημιουργεί αποτελέσματα. Δεύτερο, για το ποια η ιστοριογραφία της κάθε μεταβλητής. Δηλαδή για το αν υπάρχουν περιπτώσεις στο παρελθόν όπου κάποιος δρώντας τιμωρείται από το σύστημα ή την κοινωνία όταν σημειώνει παρεκκλίνουσα συμπεριφορά.

Ο παράγοντας της *γενικής συμφωνίας* αναφέρεται στο πόση εξάπλωση έχει μια μεταβλητή στο χώρο. Στο κατά πόσο γίνεται κοινά αποδεκτή χωρίς κάποιος δρώντας να θέτει ιδιαίτερες παραμέτρους, αλλά να συμφωνεί με αυτή εξ' ολοκλήρου.

Ο Katzenstein (1996, pg. 52-65) καταγράφει πέντε διαφορετικές εξισώσεις, όπου σε κάθε μια οι πολιτισμικές μεταβλητές λειτουργούν με ελαφρώς διαφορετικό ρόλο. Αυτές είναι:

1. Όταν μια νόρμα, προερχόμενη από το πολιτισμικό περιβάλλον ενός κράτους, επηρεάζει απευθείας τον προσδιορισμό του συμφέροντος ή ακόμα και την πολιτική που ασκείται.

Αναφερόμαστε σε περιπτώσεις όπου η νόρμα ορίζει τι είναι αποδεκτό και τι όχι. Πρόκειται για την κατασκευή ενός εθνικού πολιτικού λεξικού αφού κάθε όρος έχει την δική του χροιά, πιθανότατα διαφορετική από ότι σε κάποιο άλλο κράτος. Άρα κατά την διαδικασία δημιουργίας πολιτικών αποφάσεων, οι δρώντες που

συμμετέχουν σε αυτή (ηγέτες, κόμματα, οργανώσεις, επιχειρηματίες), έχουν ήδη προκαταβάλλει ορισμένες επιλογές. Οι δράσεις δεν προκαθορίζονται από την νόρμα ωστόσο μερικές καθίστανται περισσότερο «επιλέξιμες» από άλλες. Η Finnemore (1996, pg. 128-150) υποστηρίζει ότι μια τέτοια ανθρωπιστική αποτρεπτική νόρμα, είναι η μη αποδοχή των φρικαλεοτήτων ακόμα και σε καιρό πολέμου. Σε περιπτώσεις όπου τα κράτη βρίσκονται σε δυσμενή θέση και καταφεύγουν σε τέτοιες πολιτικές, καταρρίπτοντας την συγκεκριμένη διεθνή συνθήκη συμπεριφοράς, τότε η διεθνής κοινότητα όχι μόνο ενίσταται, αλλά δύναται να προβεί σε κινήσεις επανόρθωσης και τιμωρίας της χώρας που παρέκκλινε⁷.

II. *Όταν μια εσωτερική ή διεθνής νόρμα επηρεάζει την πολιτική ταυτότητα.*

Τα κράτη και οι κυβερνήσεις τους συχνά καταφεύγουν σε πολιτικές προκειμένου να συμμορφωθούν σε μια διεθνή συμπεριφορά που επικρατεί εκείνη την εποχή. Πρόκειται για μια προσπάθεια κοινωνικοποίησης, ώστε να μην αποκλειστούν από τα κέντρα λήψης αποφάσεων και να μην ζημιωθούν πολιτικά και οικονομικά. Η Klotz (1995, pg. 130-151) αναφέρει ότι η Zimbabwe υποστήριξε τα μέτρα της διεθνούς κοινότητας κατά του apartheid της Νοτίου Αφρικής, έχοντας ως απώτερο σκοπό την προώθηση της εικόνας ενός κράτους που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και δεν κάνει διακρίσεις⁸. Η προσωρινή απώλεια εσόδων λόγω της μείωσης του εμπορίου με την Νότια Αφρική αντικαταστάθηκε από την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη λόγω της προσπάθειας ένταξης στο δυτικό σύστημα αξιών. Επίσης, τέτοιες διεθνείς νόρμες μπορούν να εξυπηρετήσουν την αντιμετώπιση ενός κοινωνικού προβλήματος στο εσωτερικό. Στο παραπάνω παράδειγμα η κυβέρνηση της Zimbabwe θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί την διεθνή της συμπεριφορά για να προωθήσει στους πολίτες της την αξία της ισότητας και ίσως για να αμβλύνει τις αντιπαραθέσεις μεταξύ διαφόρων φυλών.

III. *Όταν οι αλλαγές στην πολιτική ταυτότητα επηρεάζουν την πολιτική ή τα συμφέροντα μιας χώρας.*

Πρόκειται για την εξίσωση που θα απασχολήσει περισσότερο αυτή την μελέτη. Σύμφωνα με αυτήν κάθε χώρα ορίζει το εθνικό της συμφέρον, αφού πρώτα το φιλτράρει μέσα από την εικόνα που έχει η ίδια για τον εαυτό της αλλά και για τον κόσμο. Η πολιτική ταυτότητα χαράσσει τις γενικές γραμμές πάνω στις οποίες μια κυβέρνηση πρέπει να κινηθεί, ώστε να είναι συμβατή με αυτό που η κοινωνία της ορίζει ως καλό, ηθικό ή αποδοτικό. Η υλιστική διάσταση του συμφέροντος έχει μεγάλο ρόλο αλλά μόνο ως συνδιαμορφωτής μιας πολιτικής ή ως ενδιαμέσια μεταβλητή για ορισμένους ερευνητές. Ο Hartz (1991, pg. 3-34) αναφέρει ότι η απουσία ιδεολογικής ποικιλίας στις Ηνωμένες Πολιτείες έχει οδηγήσει στην

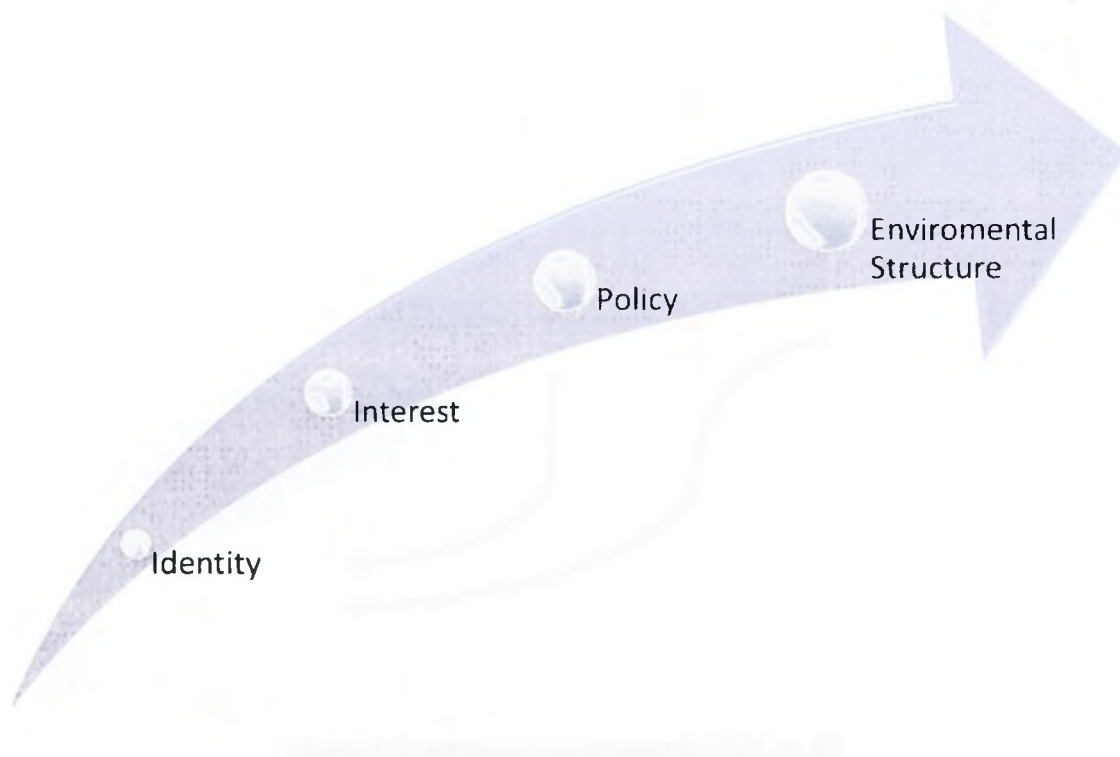
⁷ Η συμπεριφορά των Σέρβων κατά τον πόλεμο αρχικά με την Βόσνια και έπειτα με το αλβανικό Κόσοβο θεωρείται μια περίπτωση όπου η κατάρριψη μιας νόρμας, όπως ο σεβασμός της ανθρώπινης ζωής, δημιουργεί ισχυρές αντίπαλες συμμαχίες (Evans, 2007).

⁸ Ο Nadelmann (1990, pg. 481-482) θεωρεί ότι οι διεθνείς νόρμες έχουν την τάση να προβαίνουν σε προσηλυτισμό. Προσπαθούν να εντάξουν περισσότερα κράτη στο σκεπτικό τους, αφού μόνο έτσι μπορούν να παραμείνει ισχυρή μια ιδέα.

Αμερικανική Πολιτική Ταυτότητα

Οι πολιτισμικές μεταβλητές στις Διεθνείς Σχέσεις

αποθέωση του φιλελευθερισμού, ο οποίος ενέχει θέση απόλυτης αλήθειας⁹. Αυτό το στοιχείο της πολιτικής ταυτότητας των Η.Π.Α. τις έχει οδηγήσει στην εντονότερη ιδεολογική κόντρα με την Ε.Σ.Σ.Δ., μιας και είναι ιδεολογικά ανάπηροι να δεχθούν κάτι πέρα από το δικό τους. Από αυτό συνεπάγεται ότι, εάν η Σοβιετική Ένωση ήταν ένα φιλελεύθερο καθεστώς, τότε η διαμάχη δεν θα είχε αυτή την ένταση.

IV. Όταν αλλαγές στην πολιτική ταυτότητα επηρεάζουν διεθνικούς θεσμούς, οργανισμούς και κανόνες.

Η μόνη διαφορά του με το προηγούμενο είναι ότι ανάμεσα στην ταυτότητα (ανεξάρτητη μεταβλητή) και την πολιτική και ασφάλεια (εξαρτημένη πολιτική) παρεμβάλλεται μια νόρμα ή ένας διεθνής οργανισμός (ενδιάμεση μεταβλητή). Στη συγκεκριμένη περίπτωση η ενδιάμεση και η ανεξάρτητη μεταβλητή έχουν αμφίδρομη σχέση επικοινωνίας.

V. Όταν οι πολιτικές της χώρας επαναπροσδιορίζουν την εικόνα στο εσωτερικό.

Η τελευταία περίπτωση που διακρίνει ο Katzenstein (1996, pg 63-65) αναφέρεται σε μια κλειδωμένα διαλεκτική κυκλική σχέση ανάμεσα στη συμπεριφορά μιας χώρας και των πολιτισμικών καταβολών της στο εσωτερικό. Υποστηρίζει ότι αυτά τα δύο

⁹ Στην ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών μόνο δύο φορές έγινε προσπάθεια να αναπτυχθεί ένα ιδεολογικό αντίβαρο στον φιλελευθερισμό του John Locke. Η πρώτη ήταν στον Εμφύλιο (1862-1865), όπου οι Νότιοι ενστερνίστηκαν τις ιδέες του Αριστοτέλη, με σκοπό να δικαιολογήσουν την ύπαρξη της δουλείας. Η δεύτερη ήταν μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου εμφανίζονται κάποιες ομάδες σοσιαλιστών αλλά με ελάχιστη επιτυχία.

είναι τόσο δεμένα μεταξύ τους, ώστε το ένα να μην μπορεί να υπάρξει χωρίς το άλλο. Η ανατροφοδότηση της σημασίας αλλά και της ύπαρξης είναι συνεχής και αδιάλειπτη. Πρόκειται για μια ακραία υποκειμενική πλευρά της κονστρουκτιβιστικής θεωρίας, όπου το αντικείμενο δεν μπορεί να νοηθεί χωρίς το υποκείμενο.

Η έννοια του συμφέροντος

Σε αυτό το πόνημα υποστηρίζουμε ότι η πολιτική ταυτότητα ως νόρμα με την ευρεία έννοια, είναι το φίλτρο μέσα από το οποίο ορίζεται το τι αποτελεί εθνικό συμφέρον. Η παραπάνω αντίληψη ξεφεύγει από αυτή των νεορεαλιστών, μιας και δεν θεωρεί το συμφέρον ως σταθερά δοθείσα έννοια με αποκλειστικά υλιστικό χαρακτήρα. Θεωρούμε ότι ο τρόπος με τον οποίο οι πολίτες αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους και την χώρα τους παίζει καθοριστικό ρόλο στο να σχηματιστεί μια σειρά ιδεών σχετικά με το πώς πρέπει να λειτουργούν και να συμπεριφέρονται. Συνεπώς, όλο αυτό το πλέγμα αντιλήψεων, προκαταβάλλει την χάραξη πολιτικής (συμπεριφορά) και περιορίζει το εύρος των πιθανών επιλογών. Παρόλα αυτά σχεδόν σε καμιά περίπτωση δεν δημιουργεί συνθήκες αποκλειστικής επιλογής.

Ο Kratochwil (1982, pg. 3-5) υποστηρίζει ότι ο όρος «εθνικό συμφέρον» συχνά παρερμηνεύεται και χειραγωγείται, αφού η διαδικασία ορισμού του παραμένει ανεξερεύνητη. Πολλοί νεορεαλιστές αρνούνται να ασχοληθούν με τον τρόπο εξαγωγής του συμφέροντος δηλαδή με τις συγκρούσεις, τις διαπραγματεύσεις και τους συμβιβασμούς ανάμεσα σε διαφορετικές ομάδες κοντά στην εξουσία. Επιπλέον δεν εξετάζεται η ρητορική μέσα από την οποία εισάγεται το συμφέρον στο κοινό. Από τα δύο παραπάνω ο Kratochwil συμπεραίνει ότι το δημόσιο συμφέρον μπορεί να διαχωριστεί από το εθνικό. Θεωρεί ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου γίνεται κατάχρηση του όρου προκειμένου να ικανοποιηθούν ιδιωτικά συμφέροντα, τα οποία ασκούν μεγαλύτερες πιέσεις στην εξουσία. Πρόκειται για ένα σημείο, το οποίο δείχνουν να συμμερίζονται και ορισμένοι προεξάρχοντες του νεορεαλισμού, όπως ο Waltz (1967) και οι Mearsheimer και Walt (2006). Ο μεν πρώτος θεωρεί ότι υπάρχουν παράγοντες ικανοί να διασαλεύσουν την εξωτερική πολιτική μιας χώρας, οδηγώντας τους στο κυνήγι μη αποδεκτών στόχων. Οι δε Mearsheimer και Walt θεωρούν ότι οι ομάδες πίεσης σε ένα δημοκρατικό και πλουραλιστικό καθεστώς, όπως αυτό των Ηνωμένων Πολιτειών, μπορούν να οδηγήσουν τη χώρα σε στρατηγικά λανθασμένες επιλογές. Η συγκεκριμένη κακοποίηση της δημοκρατίας είναι αποτέλεσμα παραγόμενο από την ικανότητα έμπειρων και συνεκτικών ομάδων να συγκεντρώνουν χρήματα, να χειραγωγούν μάζες και να επηρεάζουν τους εκλεγμένους πολιτικούς.

Οι George και Keohane (1980, pg. 217-238) αναλύουν το εθνικό συμφέρον σε τρεις υποκατηγορίες:

- A. *Φυσική επιβίωση*. Η προσπάθεια μιας χώρας να εξασφαλίσει την ακεραιότητά και τη συνέχεια της, αντιπαρερχόμενη τις απειλές που μπορεί να θέτουν άλλα κράτη ή το φυσικό περιβάλλον. Ο Waltz (1979) θεωρεί ότι είναι το μόνο συμφέρον που μπορεί να έχει ένα κράτος. Οι George και Keohane (1980, pg. 217-238) αναφέρουν ότι η θυσία ατόμων και περιοχών είναι αποδεκτή, εφόσον γίνονται στο βωμό της

επιβίωσης του συνόλου. Δηλαδή ένα κομμάτι του στρατού μπορεί να σκοτωθεί στη μάχη, αρκεί να σωθεί η υπόλοιπη χώρα. Επιπλέον η απώλεια ενός κομματιού μπορεί να κρίνεται ως αναγκαίο κακό, ώστε να μην τεθούν προβλήματα σε όλη την επικράτεια. Ως παράδειγμα αναφέρουν την συχνή ανταλλαγή της Αλσατίας-Λωρραίνης μεταξύ Γερμανίας και Γαλλίας, χωρίς ποτέ να απειλείται το υπόλοιπο κομμάτι.

- B. *Αυτονομία*. Η ικανότητα του λαού να εκλέγει μόνος του την διοίκηση της χώρας, καθώς και το δικαίωμα των κυβερνώντων να εκμεταλλεύονται αποκλειστικά τις πλουτοπαραγωγικές πηγές του κράτους. Ακόμα και σε περιπτώσεις που οι τελευταίες παραχωρούνται προς οικονομική εκμετάλλευση σε εξωτερικούς δρώντες, η χώρα πρέπει να διατηρεί την δύναμη να τους αποβάλλει όποτε το επιθυμεί.
- C. *Οικονομική ανάπτυξη και ευημερία*. Το συγκεκριμένο συμφέρον αφορά την ικανότητα να αυξάνεται η πλουτοπαραγωγική βάση μιας χώρας, να αναπτύσσεται η οικονομία και να μεταφέρεται ευημερία στην κοινωνία και τους πολίτες.

Στα παραπάνω τρία κομμάτια του ορισμού του εθνικού συμφέροντος, ο Wendt (1999, pg. 92-139) προσθέτει ένα τέταρτο.

- D. *Συλλογική αξιοπρέπεια*. Πρόκειται για την ανάγκη των κατοίκων μιας χώρας να αισθάνονται καλά με την εικόνα που προβάλλουν στο εξωτερικό. Η υποτίμηση της θέσης και της αξίας στο διεθνές σύστημα μπορεί να ανακινήσει μια διαδικασία επαναξιολόγησης. Ο Wendt αναφέρει το παράδειγμα της Γερμανίας μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο όπου είχε ταπεινωθεί από την Γαλλία. Το συμφέρον της χώρας να κατακτήσει την εικόνα που επιθυμεί να προβάλλει προς τα έξω, οδήγησαν το Βερολίνο σε μια πιο επιθετική πολιτική και συνέβαλλαν στην άνοδο του κόμματος των Nazi στην εξουσία.

Ο Wendt (ibid) καταλήγει ότι τα τέσσερα προαναφερθέντα στοιχεία είναι πάγιες και αντικειμενικές επιδιώξεις των κρατών. Επιπλέον σε αντίθεση με την άποψη των ακραίων κονστρουκτιβιστών, δεν είναι δυνατό να κατασκευαστούν όπως για παράδειγμα μια νόρμα. Αυτό που μπορεί να κατασκευαστεί κοινωνικά είναι ο τρόπος με τον οποίο αυτά επιδιώκονται. Η εισαγωγή των πολιτισμικών μεταβλητών δεν γίνεται για να καθορίσει διαφορετικά εθνικά συμφέροντα, αλλά για να ερμηνεύσει το πώς αυτά γίνονται αντιληπτά από τα κράτη, το πώς επιδιώκονται και γιατί επικρατεί το ένα και όχι το άλλο.

Η Θέση των Ιδεών μέσα στη θεωρία των Διεθνών Σχέσεων

Οι Gofas και Hay (2010, chapter 2) καταγράφουν τέσσερις διαφορετικές περιπτώσεις σχετικά με την αξία και τη σημασία των πολιτισμικών μεταβλητών στην προσπάθεια ερμηνείας των διεθνών σχέσεων. Η ανάλυσή τους δομείται πάνω στη στάση κάθε πρότασης σε οντολογικό και επιστημολογικό επίπεδο. Το συγκεκριμένο κομμάτι εξετάζει την θέση που μπορεί να έχει μια θεωρία σε σχέση με τις ιδέες ως μεταβλητή, δηλαδή είτε να τις απορρίπτει εντελώς, είτε να τις δέχεται εξολοκλήρου, είτε εν μέρει και είτε να προτείνει μια ενδιάμεση λύση.

Η πρώτη κατηγορία εμπεριέχει το θετικιστικό ρεύμα του rational choice theory, το οποίο αναπτύχθηκε από την αμερικανική σχολή στην προσπάθειά της να επιστημονικοποιήσει τον κλάδο, προσδίδοντάς του μεγαλύτερη αφαιρετικότητα και προβλεψιμότητα. Δίνει στις ιδέες τη θέση της δευτερεύουσας επεξηγηματικής μεταβλητής, προκειμένου να παραμείνει αφαιρετικό το μοντέλο. Ουσιαστικά θυσιάζεται η καταγραφή των λεπτομερειών προκειμένου το μοντέλο να παραμείνει απλό και λιτό. Αν δεν συνέβαινε κάτι τέτοιο τότε η ύπαρξη πολλών μεταβλητών, όχι εύκολα ποσοτικοποιήσιμων, θα καθιστούσε εξαιρετικά δύσκολη την προβλεψιμότητα. Προεξάρχοντα ρόλο έχουν οι υλιστικοί παράγοντες οι οποίοι ορίζονται με αυστηρά αντικειμενικά κριτήρια και αποκομμένοι από τις νόρμες. Επίσης έμφαση δίνεται στην αιτία που οδήγησε σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα και όχι τόσο στη διαδικασία. Οι πιστοί του rational choice theory επιλέγουν την ανεξάρτητη σχέση ανάμεσα στην αιτία και το αποτέλεσμα, θεωρώντας ότι δεν μπορεί να υπάρχει διάδραση μεταξύ τους.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι το rational choice theory και ο νεορεαλισμός ο οποίος γρήγορα το ενστερνίστηκε, δεν μπορούν να αξιολογήσουν τις πολιτισμικές μεταβλητές, παρά μόνο να τις αγνοήσουν επιδεικτικά. Οι Shapiro και Wendt (στο Shapiro, 2005, pg. 19-51) αναφέρουν ότι ο νεορεαλισμός δεν μπορεί να αποτελέσει την μοναδική αξιόπιστη μεθοδολογική βάση αφού δεν βγάζει κανένα συμπέρασμα για την κοινωνική δομή ενώ επιπλέον σκοπίμως περιορίζει την γνώση προκειμένου να παραμείνει αφαιρετικό το μοντέλο του. Οι Green και Shapiro (1994, pg. 33-47) κάνουν μια εξαιρετική κριτική στη θεωρία των ορθολογικών δρώντων, παρουσιάζοντας πέντε κύρια σημεία. Πρώτον, λανθασμένα προσπαθεί να μεγιστοποιήσει την χρησιμότητα, αγνοώντας άλλους παράγοντες. Δεύτερον, κριτική ασκείται στο χαρακτηριστικό της επαγωγής¹⁰ καθώς και στην αποθέωση του αναμενόμενου οφέλους και όχι του πραγματικού. Τέλος, κατακρίνει ότι οι δρώντες λειτουργούν ατομικά, απορρίπτοντας την κοινωνική δράση και ότι επιχειρεί να έχει γενική και καθολική εφαρμογή.

Η δεύτερη κατηγορία αναφέρεται στον ακραίο κονστρουκτιβισμό ο οποίος πραγματοποιεί μια ρήξη με καθετί που είχαμε γνωρίσει ως επιστημονικό μέχρι τώρα. Θεωρεί ότι οι υλιστικές μεταβλητές είναι ανίκανες να παρέχουν μια ερμηνεία σχετικά με τη συμπεριφορά των κρατών αφού και αυτές επηρεάζονται από τις ιδέες. Συνεπώς σημασία δεν έχει τόσο η εξήγηση ενός φαινομένου, όσο η διαδικασία με την οποία οδηγηθήκαμε σε

¹⁰ Εάν $A > B$ και $B > \Gamma$, τότε $A > \Gamma$ (transitive). Μια μαθηματική αρχή η οποία είναι αμφίβολο το κατά πόσο ισχύει στις κοινωνικές επιστήμες.

αυτό. Πρόκειται για ένα ρεύμα το οποίο αποθεώνει την υποκειμενικότητα και σχεδόν απορρίπτει οτιδήποτε αντικειμενικό σταθερό. Οδηγεί τους ερευνητές σε μια αέναη και ανούσια αναζήτηση.

Η τρίτη κατηγορία είναι ο ήπιος κονστρουκτιβισμός, ο οποίος έρχεται περισσότερο κοντά στην ήδη υπάρχουσα υλιστική θεωρία των Διεθνών Σχέσεων. Ουσιαστικά διακρίνει την ύπαρξη υλικών και ιδεολογικών μεταβλητών, χωρίς να υποτιμάει κάποιον από τους δύο. Ασχολείται με την αιτία ενός φαινομένου, ενώ συγχρόνως εξετάζει την πορεία μέσα στην οποία κατασκευάστηκε και δημιουργήθηκε. Το πρόβλημα με την συγκεκριμένη κατηγορία είναι ότι στην προσπάθειά του να χωρέσει όλα όσα πιστεύει ότι πραγματικά υπάρχουν, κινδυνεύει να γίνει εξαιρετικά πολύπλοκη και τόσο σύνθετη ώστε να μην έχει καμιά πρακτική αξία. Ένας ερευνητής δεν θα μπορούσε να εξάγει κανένα συμπέρασμα εάν είναι υποχρεωμένος να χρησιμοποιήσει μια εξίσωση με εξαντλητικά πολλές μεταβλητές, προεκτάσεις και διεξόδους.

Η τέταρτη και τελευταία κατηγορία, την οποία δίνουν οι Gofas και Hay (2010, chapter 2) είναι ο κριτικός ρεαλισμός (critical realism). Στην συγκεκριμένη περίπτωση διατηρείται ο οντολογικός δυϊσμός ανάμεσα σε ύλη και ιδέες. Ωστόσο στο επιστημολογικό πεδίο υιοθετείται μια διαφορετική λογική, σύμφωνα με την οποία αποθεώνονται οι ιδέες αφού όχι απλά συμμετέχουν στην κατασκευή των γεγονότων αλλά έχουν και το βασικό ρόλο στην αιτία της κατασκευής.

	Οντολογία	Επιστημολογία	Ρόλος Ιδεών
Rational Choice Theory	Διαχωρισμός ιδέας, με μεγαλύτερη στην ύλη	Μεγαλύτερη σημασία στην διαδικασία έναντι του αποτελέσματος	Δευτερεύουσα εκπαιρευτική μεταβλητός
Ακράτος Κονστρουκτιβισμός	Δεν μπορεί να διαχωριστεί η ιδέα από την ύλη	Μεγαλύτερη σημασία στην διαδικασία κατασκευής ενός γεγονότος	Πρωτεύουσα
Ήπιος Κονστρουκτιβισμός	Ισότητα και αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στις ιδέες και την ύλη	Βαφή όρια ανάμεσα στην ύλη και στην διαδικασία	Χρησιμοποιούν την διαδικασία, όχι την ύλη
Κριτικός ρεαλισμός	Δυϊσμός ανάμεσα σε ιδέες και ύλη	Οι ιδέες κατασκευάζουν τη λογική	Ερμηνεύουν την διαδικασία και την αιτία

Πίνακας 4 Η θέση της ιδέας (Gofas and Hay, 2010, π. 17)

Η κριτική στον κονστρουκτιβισμό

Η ένταξη πολιτισμικών μεταβλητών στις Διεθνείς Σχέσεις είναι μια σχετικά καινούρια προσπάθεια. Σε συνδυασμό με την εναντίωση στην καθεστηκυία τάξη του θετικισμού, τότε εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι η κριτική που του ασκείται κάθε άλλο παρά λίγη είναι. Σε αυτό το κομμάτι θα προσπαθήσουμε να συνοψίσουμε ορισμένα κενά ή ελλυπή στοιχεία της θεωρίας που προτείνουμε. Αυτό άλλωστε αποτελεί το πρώτο βήμα για την περαιτέρω ενίσχυσή του. Όπως θα δούμε παρακάτω, η πλειοψηφία των διαφωνιών εντοπίζονται στον τομέα της μεθοδολογίας.

Ο Desch (1998, pg. 150-152) καταγράφει τρία προβλήματα σχετικά με την χρήση των πολιτισμικών μεταβλητών στα ζητήματα στρατηγικής ανάλυσης. Πρώτον, η έννοια των ιδεών ως μεταβλητή είναι δύσκολο να οριστεί και να χρησιμοποιηθεί χωρίς να προξενήσει μεγαλύτερα προβλήματα από όσα θα λύσει. Στις περισσότερες κοινωνικές επιστήμες οι ιδέες είχαν ήδη κάνει τον κύκλο τους μέχρι την δεκαετία του '50 όποτε και άρχισε η κριτική και η καχυποψία για την συνεισφορά τους. Αντίθετα στις Διεθνείς Σχέσεις είναι νέος παράγοντας με αποτέλεσμα να μην έχει ακόμα προκύψει κάποιος αποδεκτός και χρησιμοποιήσιμος ορισμός της κουλτούρας. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι το συγκεκριμένο πρόβλημα δεν είναι δομικό παρά μόνο πρόσκαιρο, μιας και με την ωρίμανση του κλάδου αναμένεται να ξεπεραστεί. Δεν μπορεί να παραβλεφθεί όμως ότι οι μέχρι τώρα ορισμοί διαφέρουν μεταξύ τους με αποτέλεσμα ο ένας συχνά να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην έρευνα του άλλου.

Δεύτερον, στην μέχρι τώρα βιβλιογραφία η κάθε μελέτη τείνει να αφορά αποκλειστικά και μόνο το συγκεκριμένο case study, χωρίς να προκύπτουν γενικότερες επισημάνσεις (ibid, pg. 152-155). Η κάθε περίπτωση και οι προτάσεις της καταλήγουν να είναι *suī generis*. Αυτό προκύπτει από την σύγκρουση του κονστρουκτιβισμού με το κυρίαρχο θετικιστικό ρεύμα. Συνεπώς στερείται της ευχέρειας να προχωράει σε γενικές προβλέψεις ενώ επιπλέον είναι αρκετά πολύπλοκη ως μη αφαιρετική. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι το παραπάνω πρόβλημα δεν μπορεί να ξεπεραστεί λόγω της φύσης του προγράμματος αλλά ωστόσο μπορεί να λειανθεί σε ένα βαθμό. Δηλαδή σίγουρα οι πολιτισμικές μεταβλητές δεν μπορούν να δώσουν μια γενική θεωρία για όλα τα κράτη, αλλά μπορούν για ένα κράτος κάθε φορά και την διαχρονική συμπεριφορά του. Το τρίτο και τελευταίο που αναφέρει ο Desch (ibid, pg. 155-158) είναι ότι ο ρεαλισμός και ο κονστρουκτιβισμός έχουν παρεμφερή ή εντελώς ίδια βασικά σημεία, τα οποία απλά στη συνέχεια παράγουν διαφορετικά συμπεράσματα.

Σε ένα έτερο κριτικό πόνημα, ο Farrell (2002, pg. 60-62) καταγράφει δύο προβλήματα στη χρήση των ιδεών από τους ερευνητές. Αρχικά πρέπει να αποδείξουν ότι μια νόρμα υπάρχει, έχει συνοχή και σταθερότητα και δεν αποτελεί μια φευγαλέα ιδέα. Έπειτα πρέπει να πείσουν τους αναγνώστες ότι η συγκεκριμένη νόρμα ασκεί επίδραση πάνω στη ανθρώπινη συμπεριφορά άρα καθορίζει μέρος της πολιτικής. Συχνά δύο νόρμες ασκούν αντίθετες πιέσεις σε έναν δρώντα οπότε πρέπει να δοθούν από τον μελετητή κάποιες σταθερές ώστε να υπολογιστεί το ποια θα υπερισχύσει τελικά. Η εύρεση μιας

σχέσης αιτίας-αποτελέσματος είναι κυρίαρχο ζήτημα για μια μελέτη με βάση τις πολιτισμικές μεταβλητές.

Προκλήσεις

Πέρα από την κριτική που ασκείται τον κονστρουκτιβισμό, οφείλουμε να καταγράψουμε τις προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η συγκεκριμένη θεωρητική πρόταση. Υπάρχουν αρκετά σημεία τα οποία δεν έχουν διευκρινιστεί όσο θα έπρεπε ενώ άλλα υπόσχονται ενδιαφέροντα αποτελέσματα και ενθουσιώδεις νέες προτάσεις. Ο Horf (1998, pg. 192-196) καταγράφει τέσσερα: Πρώτον, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην έννοια της εθνικής ταυτότητας (την οποία εξετάζουμε στο παρών πόνημα), η οποία μέχρι τώρα δεν είχε μεγάλη θέση στην θεωρία των διεθνών σχέσεων. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να ερευνηθούν στοιχεία της όπως η θρησκεία, τα οποία μέχρι ώρα νοούνταν ως δευτερεύουσας σημασίας. Ο Horf θεωρεί ότι ο τρόπος με τον οποίο ένα κράτος αντιλαμβάνεται τον εαυτό του, πέρα από τα υλιστικά και προδιαγεγραμμένα στοιχεία, μπορεί να εξηγήσει γιατί αποτυγχάνουν ορισμένες φορές οι προτάσεις του νεορεαλισμού. Συνεπώς πολλές έννοιες θα πρέπει να επανεξεταστούν. Ως παράδειγμα αναφέρεται η πίστη του Ιράκ ότι οι έτερες αραβικές χώρες δεν θα ταχθούν εναντίον του άρα μπορεί να εισβάλει στο Kuwait (Barnett, 1993, pg. 271-296). Σε αυτή την περίπτωση η Σαουδική Αραβία δεν απεικονίζονταν ως ένα κυρίαρχο κράτος το οποίο δρα ορθολογικά και θα εκπληρώνει τις απειλές του, αλλά ως ένα κράτος με αραβική ταυτότητα το οποίο παρά τις όποιες διαφορές με το Ιράκ δεν θα επέτρεπε ποτέ σε αλλόθρησκους (Ηνωμένες Πολιτείες) να αποβιβάσουν στρατιωτικές δυνάμεις στο έδαφός τους με σκοπό να χρησιμοποιηθούν έναντι κάποιου άλλου αραβικού κράτους. Από αυτό το σημείο ξεκινάει η δεύτερη πρόκληση που ορίζει ο Horf ότι αρκετές παραδοσιακές έννοιες με τις οποίες πραγματοποιείται ανάλυση, θα πρέπει να επανεξεταστούν και να συμπληρωθούν. Στο παράδειγμα που μόλις αναφέραμε, παρουσιάστηκε μια έννοια, αυτή του «Αραβα», η οποία βρίσκεται έξω από την νεορεαλιστική εξίσωση. Από τη στιγμή που ο βασικός δρών, το κράτος, δεν έχει μόνο την ταυτότητα του ορθολογικού δρώντα, αλλά και πολλές άλλες εναλλακτικές, με μεγαλύτερη ή μικρότερη σημασία η κάθε μια, τότε ο κονστρουκτιβισμός ανοίγει ένα νέο πεδίο μελέτης και έρευνας με ταυτόχρονη επαναδιαπραγμάτευση του τρόπου μελέτης.

Το τρίτο σημείο που αναφέρει ο Horf έχει να κάνει με την επαναφορά του ενδιαφέροντος στο εσωτερικό των κρατών. Ενώ ο νεορεαλισμός και ο νεοφιλελευθερισμός αποφεύγουν επιδεικτικά να ασχοληθούν με το εσωτερικό, ο κονστρουκτιβισμός υπόσχεται ότι διαθέτει τα απαραίτητα εργαλεία προκειμένου να αναδείξει νέες μεταβλητές. Αυτές οι μεταβλητές θεωρούνται σημαντικές διότι, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, επηρεάζουν την εικόνα που έχει ένας λαός για τον υπόλοιπο κόσμο. Τα επίθετα που προσδίδεις στην γειτονική χώρα, πέρα από κάποια αντικειμενικά υλιστικά στοιχεία, πηγάζουν από την αντίληψη που έχεις εσύ ο ίδιος για τον εαυτό σου. Ο κονστρουκτιβισμός υποστηρίζει την έννοια του ετεροπροσδιορισμού. Ως αποτέλεσμα η συμπεριφορά θα είναι άμεσα επηρεασμένη από την παραπάνω ταυτότητα. Το τέταρτο και τελευταίο στοιχείο πρόκλησης είναι τα θεωρητικά δάνεια από άλλους κλάδους των κοινωνικών επιστημών. Μη των ο ίδιος ο κονστρουκτιβισμός, μια καθαρή θεωρία των διεθνών σχέσεων, υπόσχεται να εξοπλιστεί με προτάσεις και θεωρητικά εργαλεία από άλλες επιστήμες. Πρόκειται για μια προσπάθεια

την οποία οι νεορεαλιστές την απέφευγαν δια ροπάλου στην προσπάθειά τους να περιχαράκωσουν και να οριοθετήσουν τον δικό τους χώρο ερευνών (και εργασίας). Ο μεταθετικιστές κινούνται προς μια ιδιόμορφη *grand theory* στις κοινωνικές επιστήμες.

Συνεργασία ή Αντιπαράθεση

Μια από τις πλέον σημαντικές θέσεις τις οποίες καλούνται να λάβουν οι θεωρητικοί του κονστρουκτιβισμού είναι το αν θα λειτουργήσουν σε κόντρα με τον ρεαλισμό ή αν είναι εφικτή μια σύζευξη των δύο. Η άποψη που ενστερνίζεται το παρόν πόνημα είναι η δεύτερη. Μπορεί η στροφή στις πολιτισμικές μεταβλητές και στην υποκειμενικότητα να φανερώνει μια σύγκρουση με τον δομικό ρεαλισμό και με τον θετικισμό με τον οποίο έχει ταυτιστεί ωστόσο δεν συμβαίνει το ίδιο με τον κλασσικό ρεαλισμό. Η παραπάνω άποψη βασίζεται στο σκεπτικό ότι η κόντρα του κονστρουκτιβισμού είναι κυρίως με τον θετικισμό, ο οποίος απουσιάζει από τον κλασσικό ρεαλισμό. Συνεπώς ένας θεωρητικός γάμος, όπως θα δείξουμε στην συνέχεια, μπορεί να έχει σημαντικά οφέλη όσον αφορά την πρόοδο στον κλάδο.

Κατά αρχάς, θα δείξουμε ότι οι βασικές αρχές του κλασσικού ρεαλισμού δεν αντιπαλεύονται τον κονστρουκτιβισμό. Ο Barkin (2003, pg. 325-342) καταγράφει τέσσερα ρεαλιστικά σημεία. Πρώτον, η έννοια της ισχύος ως βασικού παράγοντα στις διεθνείς σχέσεις (Morgenthau, 1948). Δεύτερον, ο ορισμός του κράτους ως βασικού δρώντος (Carr, 2001, pg. 101-129). Αρχικά αυτό θεωρήθηκε δεδομένο μιας και πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δεν είχαν αναδειχθεί άλλοι παίκτες στο διεθνές σύστημα. Συνεπώς, αυτό που αρχικά ήταν μια αναγκαία παρατήρηση στη συνέχεια εμπεδώθηκε ως δομικό στοιχείο της αντίληψης για τον κόσμο. Τρίτον, η ενσωμάτωση μιας ορθολογικότητας (*rationality*) στην μεθοδολογία¹¹. Τέταρτον, ότι η έννοια της ισχύος δεν ονοματίζεται απαραίτητα με υλιστικούς όρους. Ο Barkin πιστεύει ότι η ταύτιση του ρεαλισμού με τον υλιστικό χαρακτήρα της ισχύος είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας του κλάδου να ταυτιστεί και να εναρμονιστεί με τον θετικισμό. Ως αποτέλεσμα λοιπόν των τεσσάρων προαναφερθέντων στοιχείων, μια ένωση των ρεαλιστών και των ήπιων κονστρουκτιβιστών δεν θα ήταν λανθασμένη κίνηση.

Στη συνέχεια, ο Barkin (2003, pg. 338-339) αναφέρεται στον κονστρουκτιβισμό ως «ένα απαραίτητο μεθοδολογικό συμπλήρωμα, ένα σύνολο υποθέσεων για το πώς πρέπει να γίνεται η μελέτη της πολιτικής». Υποστηρίζει ότι μπορεί να προσφέρει στους ερευνητές νέα επιστημονικά εργαλεία προκειμένου να ερμηνεύσουν την ισχύ πέρα από την παρερμηνεία των θετικιστών και των υλιστών. Μια ανάλυση μέσω πολιτισμικών μεταβλητών μπορεί να γίνει εφικτή, αρκεί να υπολογίζει τον παράγοντα της ισχύος. Η ιδέα τη πολιτικής ταυτότητας δεν ακυρώνει την ισχύ ως μεταβλητή, αλλά την τοποθετεί ως συνδιαμορφωτή. Η ιδέα της πολιτικής ταυτότητας είναι τα γυαλιά μέσα από τα οποία αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο και αποφασίζουμε να χρησιμοποιήσουμε τον παράγοντα της

¹¹ Αυτό που εννοεί ο Barkin (2003, pg. 328-329) είναι ότι πρώτον ο κλάδος πρέπει να έχει μια ορθή μεθοδολογική βάση. Έπειτα, ότι σκοπός του είναι να υποστηρίξει πως ένα ορθολογικό κράτος θα έπρεπε να συμπεριφερθεί, όχι το πώς τελικά το πράττει (*how should behave and not how will behave*).

ισχύος. Συνεπώς θεωρούμε ότι ο κλασσικός ρεαλισμός μπορεί να συνδεθεί με τον κονστρουκτιβισμό και να προσφέρει απαντήσεις, εκεί που ο νεορεαλισμός προβληματίζεται.

Αυτό το οποίο προκρίνουμε σε αυτή την πτυχιακή θέση είναι μια εκλεκτική διαλλακτική σχέση ανάμεσα στον κονστρουκτιβισμό και τον ρεαλισμό. Πιστεύουμε ότι από την συζήτηση ανάμεσα στα δύο ερευνητικά προγράμματα μπορεί να προκύψουν νέες απαντήσεις για τον κλάδο, ίσως και νέες κατευθύνσεις. Με την πολυμέρεια και τον πλουραλισμό το όφελος είναι αρκετά μεγαλύτερο από ότι εάν υιοθετούσαμε μια άκαμπτη και δογματική θέση υπέρ της καθαρότητας τους ρεαλισμού ή του φιλελευθερισμού ή του κονστρουκτιβισμού (Hellmann and others, 2003, pg. 126). Ένα από τα προτερήματα αυτής της άποψης είναι ότι από την πλευρά του δογματισμού μπορεί να υπάρξει μόνο μια συγκεκριμένη και προκαθορισμένη εξέλιξη, ενώ αντίθετα από την πλευρά της πλουραλιστικής συζήτησης των δύο απόψεων μπορούμε να οδηγηθούμε σε πολλούς προορισμούς (ακόμα και στον δογματισμό¹²)!

Η εισαγωγή πολιτισμικών μεταβλητών μαζί με τις υπάρχουσες ρεαλιστικές δεν είναι κάτι που λαμβάνει χώρα χωρίς επιπτώσεις. Η Sterling-Folker (στο Jackson and others, 2004, pg. 342) αν και συμφωνεί με την ιδέα, καταγράφει ως πρόβλημα το που θα οριστεί το σημείο ισορροπίας ανάμεσα στην επιρροή που ασκούν στη πραγματικότητα οι κοινωνικοί κατασκευαστές και την επιρροή που ασκούν οι υλιστικοί. Αναφέρεται δηλαδή στο ποσό ισχύος που θα αποδοθεί στην μια και στην άλλη πλευρά, από τον οποίο συσχετισμό προκύπτουν και ανάλογα συμπεράσματα.

Τέλος, η εκλεκτική προσέγγιση που υιοθετείται στο επιχείρημά μας, για έναν κονστρουκτιβιστικό ρεαλισμό έχει να αντιμετωπίσει ένα επιπλέον γενικότερο ζήτημα. Ο Barkin στο Jackson and others (2004, pg. 349-351) καταγράφει την ανάγκη να ορίζουμε το τι μετράει ως ισχύς, καθότι το να παραμένει η έννοια τόσο εκτεταμένη, μειώνει επικίνδυνα την αναλυτική της ικανότητα. Ο ίδιος συνεχίζει λέγοντας ότι εφόσον το επιτύχουμε αυτό, τότε θα κατανοήσουμε καλύτερα ποιες μεταβλητές επικρατούν έναντι άλλων και πως αυτές κατασκευάζονται εξ' αρχής.

¹² Συνοπτικά: Αν αρχικά δογματισμός, τότε το τελικό αποτέλεσμα χ ε (δογματισμό), αλλά αν αρχικά πλουραλισμός, τότε το τελικό αποτέλεσμα χ ε (δογματισμό και πλουραλισμό). Άρα, περισσότερη ευελιξία και διαδρομές (Hellmann and others, 2003, pg. 126)

Συγκεφαλαιώνοντας

Σε αυτό το πρώτο κομμάτι αυτού του πονήματος προσπαθήσαμε να παραθέσουμε το θεωρητικό υπόβαθρο της μελέτης. Αρχικά, ασχοληθήκαμε με το ρεύμα του νεορεαλισμού, παραθέτοντας εν τάχει τα βασικά του σημεία και στη συνέχεια καταγράφοντας την κριτική που του έχει ασκηθεί. Η στατικότητα, η χρησιμότητα, η δομικότητα και ο θετικισμός είναι τα στοιχεία τα οποία έχουμε καταγράψει, μεταξύ άλλων, ως αδύναμά του σημεία. Συνεπώς, καταλήγουμε ότι δεν μπορεί να μας παρέχει αξιόπιστες απαντήσεις στα ερωτήματά μας.

Έπειτα, θεωρήσαμε ότι την απάντηση μπορεί να μας την δώσει ο κονστρουκτιβισμός και οι πολιτισμικές μεταβλητές, συγκεκριμένα η πολιτική ταυτότητα. Καταβάλαμε προσπάθεια προκειμένου να πείσουμε τον αναγνώστη για την σπουδαιότητα του σχετικά νέου θεωρητικού εγχειρήματος στις Διεθνείς Σχέσεις. Προσπαθήσαμε να ορίσουμε τις πολιτισμικές μεταβλητές, να τους προσδώσουμε ιδιότητες (κατασκευαστική, παρότρυνσης και αποτρεπτική) και να καταγράψουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν την ισχύ τους. Στη συνέχεια, ασχοληθήκαμε με τη θέση που μπορούν να έχουν διάφορες ιδέες (νόρμες κτλ) μέσα σε ένα επιχείρημα, καταλήγοντας στο τι θα επιλέξουμε εμείς για τη συνέχεια. Δηλαδή, στο ότι η εθνική ταυτότητα καθορίζει την εικόνα μιας χώρας, συνεπώς την επηρεάζει στο να ορίσει και επιδιώξει το συμφέρον της, άρα και να κατασκευάσει την πολιτική της. Ως συνέπεια αυτού, επιχειρήσαμε να δώσουμε τον ορισμό του εθνικού συμφέροντος. Μετά, ασχοληθήκαμε με την θέση που έχει η ιδέα στις θεωρίες των διεθνών σχέσεων, αποκαλύπτοντας όλο το πιθανό φάσμα και συνοψίσαμε την κριτική που ασκείται στον κονστρουκτιβισμό από άλλες σχολές. Τέλος, τοποθετηθήκαμε για το αν ο κονστρουκτιβισμός είναι μια θεωρία σε κόντρα με τον ρεαλισμό, υποστηρίζοντας ότι το πάντρεμα με τον κλασικό και όχι τον δομικό μπορεί να έχει ευχάριστα αποτελέσματα για τον κλάδο. Με όλα τα παραπάνω προσπαθήσαμε να παράσχουμε στον αναγνώστη μια γενική εικόνα της πολιτισμικής μεταβλητής, τα βασικά της στοιχεία και δεδομένα όπως και τα κενά της σημεία.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στα στοιχεία της αμερικανικής πολιτικής ταυτότητας. Ελπίζουμε ότι με το παρόν κεφάλαιο η μετάβαση από το αμιγώς θεωρητικό κομμάτι στα υπόλοιπα δύο που θα ακολουθήσουν, το κοινωνιολογικό και τα case studies θα είναι ομαλή.

Η έννοια της ταυτότητας

Το πρώτο βήμα σε μια τέτοια έρευνα είναι να ορίσουμε το τι είναι η ταυτότητα. Πρόκειται για ένα αρκετά δύσκολο εγχείρημα, ειδικά εάν προσπαθήσουμε να είμαστε αφαιρετικοί. Ο Erik Erikson (1968, pg. 9) την ορίζει ως «διαποτίζουσα τα πάντα» και εξόχως «ασαφής και ανεξιχνίαστη». Ο Bloom (1990, pg. 52) την ονομάζει ως «τη συνθήκη εκείνη, όπου ένα σύνολο ατόμων έχουν ορίσει ως κοινά εθνικά σύμβολα –τα έχουν εσωτερικοποιήσει- τόσο ώστε να μπορούν να σχηματίζουν ένα ψυχολογικό γκρουπ, το οποίο θα αντιδρά σε κάθε απειλή αλλαγής τους ή κατάρνησής τους¹³» (μ.τ.σ.). Το δύσκολο της υπόθεσης είναι να προσθέτουμε στοιχεία τα οποία έχουν μια χρονική και χωρική σταθερότητα και έχουν επιδείξει αντοχή. Τα αποτελέσματα και οι συνέπειες μιας εθνικής ταυτότητας μπορούν να εξεταστούν μέσω της μελέτης των επιδράσεων στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική. Επίσης, σημαντικό βοήθημα μπορούν να αποτελέσουν στατιστικές μελέτες, μιας και η έννοια της ταυτότητας ενέχει το στοιχείο του αυτό-ορισμού.

Ο Huntington (2005, pg. 49-53) αναφέρει ότι οι ταυτότητες είναι εξαιρετικά σημαντικές διότι επιβάλλουν στο άτομο ή στην ομάδα να συμπεριφερθεί με συγκεκριμένο τρόπο, σχεδόν μηχανικά, χωρίς να αναγκάζεται κάθε φορά να αξιολογεί τις συνθήκες και συνεπώς να σπαταλάει χρόνο και ενέργεια. Όπως έχουμε καταγράψει στο προηγούμενο κεφάλαιο, αυτή η ώθηση προς συγκεκριμένο τρόπο δράσης μπορεί να γίνει ακόμα και εναντίον σε αυτό που μπορεί να μοιάζει ως συμφέρον εκείνη τη στιγμή. Τα βασικά σημεία που ο αμερικανός ιστορικός (ibid) προσδίδει στην έννοια της ταυτότητας είναι πέντε:

- I. *Η ταυτότητα μπορεί να αφορά είτε άτομα, είτε ομάδες.* Ένα από τα ανθρώπινα βασικά ένστικτα είναι ο σχηματισμός κοινωνιών, όπου μέσα σε όλα τα άλλα, ο άνθρωπος προσδιορίζεται, αποκτά ιδιότητες και έχει το συναίσθημα του να ανήκει κάπου (Fukuyama, 2011, pg. 26-49). Ο Huntington θεωρεί τις ατομικές ταυτότητες πιο εύκολο να αλλάξουν και να μεταβληθούν ενώ επιπλέον μπορούν να προσκολληθούν σε διαφορετικές ομαδικές. Αντίθετα οι ομαδικές ταυτότητες είναι περισσότερο σταθερές και διαχρονικές αφού η εξάρτηση από τα μέρη τους είναι μικρή. Για παράδειγμα, ένας αμερικανός πολίτης μπορεί να θεωρεί τον εαυτό του είτε συντηρητικό, είτε φιλελεύθερο. Με βάση αυτές τις αντιλήψεις, είναι περισσότερο προβλέψιμο το πώς θα αντιδράσει σε ένα νομοσχέδιο, σε μια προεδρική υποψηφιότητα ή σε μια κοινωνική πολιτική. Η ατομική του ταυτότητα του εξασφαλίζει την ένταξη σε μια παράταξη, σε μια ομάδα πίεσης ή ακόμα και σε μια φιλική παρέα όπου μέσα σε όλες αυτές τις συναθροίσεις, το υποκείμενο του παραδείγματός μας αυτό-ορίζεται και εκπληρώνει τις ιδέες του. Η μετάβαση από το ένα φάσμα της επιλογής του στο άλλο (π.χ. από συντηρητικός σε φιλελεύθερος) μπορεί να γίνει άλλοτε εύκολα και άλλοτε δύσκολα και εξαρτάται από τις δεσμεύσεις που έχει πάρει, το πόσο πρόθυμος είναι να αποκολληθεί από τις ομάδες που ανήκει, από το αν επιθυμεί να απεμπολήσει προνόμια και το αν

¹³ "describes a condition in which a mass of people have made the same identification with national symbols –have internalized the symbols of a nation- so that they may act as one psychological group when there is a threat to or the possibility of enhancement of these symbols of national identity" (Bloom, 1990, pg. 52)

μπορούν να υπάρξουν ενδιάμεσες μεταβατικές ταυτότητες, χωρίς να χρειαστεί να διανύσει τη διαδρομή από το ένα άκρο στο άλλο. Σε κάθε περίπτωση, όπως γίνεται εύκολα κατανοητό, μια τέτοια αλλαγή δεν επηρεάζει την ομαδική ταυτότητα, αφού το τι σημαίνει για παράδειγμα να είσαι φιλελεύθερος δεν καθορίζεται απλά από ένα άτομο¹⁴.

- II. *Η ταυτότητα μπορεί να είναι ανθρώπινο δημιούργημα.* Ο Huntington αναφέρει ότι οι περισσότερες ταμπέλες, τις οποίες οι άνθρωποι αποφασίζουν να ακολουθήσουν, είναι κατασκευασμένες από τους ίδιους. Σίγουρα υπάρχουν ορισμένα πράγματα τα οποία δεν αλλάζουν, τουλάχιστον όχι τόσο εύκολα όπως η ηλικία και το φύλο. Αρκετές ταυτότητες μπορούν να απορριφτούν από τα μέλη τους όταν αυτές πάψουν να τους ικανοποιούν. Για παράδειγμα, η εθνότητα στην οποία ανήκεις μπορεί να σταματήσει να υπάρχει ή λόγω μετανάστευσης να αναγκαστείς να την μεταβάλλεις ώστε να είσαι περισσότερο συμβατός με το ευρύτερο περιβάλλον σου. Η συντριπτική πλειοψηφία των αμερικανών μεταναστών ήταν αποφασισμένοι να ενταχθούν στην αμερικανική κουλτούρα, άσχετα με το αν η τελευταία τους επέβαλε στο να αποτινάξουν ή να διατηρήσουν κάποια στοιχεία της προηγούμενης κουλτούρας τους. Επομένως οι εκ γεννήσεως ταυτότητές μας δεν είναι απαραίτητο ότι θα μας ακολουθούν σε όλη μας της ζωή αφού οι ίδιοι επιλέγουμε να τις μεταβάλλουμε ή να προσθέσουμε καινούριες μέσα από διαδικασίες κοινωνικοποίησης.
- III. *Τα άτομα και οι ομάδες μπορεί να ενσωματώνουν πολλαπλές ταυτότητες.* Οι ομάδες ή το άτομο μπορούν να διατηρούν ταυτότητες σε πολλά πεδία. Ο συντηρητισμός στην μεταναστευτική πολιτική μπορεί να συνυπάρξει με μια φιλελεύθερη αντίληψη για το πώς πρέπει να ασκείται η οικονομική διαχείριση. Υπάρχουν περιπτώσεις όπως έχει ήδη λεχθεί, όπου μερικές ταυτότητες μπορεί να αποκλείουν εξ' ολοκλήρου άλλες λόγω πλήρους ασυμβατότητας αλλά όχι πάντα. Ορισμένες μπορεί να είναι συμπληρωματικές, άλλες συμβιωτικές ενώ τις περισσότερες φορές απλά άσχετες μεταξύ τους. Ωστόσο η ιστορία έχει δείξει ότι σε περιόδους κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής έντασης και πίεσης η ανθρώπινη φιγούρα κινείται προς τα άκρα συνεπώς χάνει την ανοχή στη διαφορετικότητα. Είναι σε τέτοιες περιπτώσεις όπου μια ή δύο ταυτότητες κυριαρχούν έναντι όλων των άλλων, αν και προηγουμένως συνυπήρχαν. Αυτό οφείλεται στην ανάγκη του ανθρώπου να απλοποιήσει τις καταστάσεις, να δημιουργήσει στερεότυπα που θα τον διευκολύνουν, να ορίσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τον εχθρό και να περιχαρακώσει και να συσπειρώσει την δικιά του ομάδα.
- IV. *Η ατομική και ομαδική ταυτότητα εξαρτώνται από την αποδοχή ή την απόρριψη των άλλων.* Δηλαδή ακόμα και αν θεωρούμε ότι ανήκουμε σε μια ταυτότητα, αυτό μπορεί να μην συμβαδίζει με την άποψη των υπόλοιπων, σχετικά με τον αν

¹⁴ Υπάρχουν ορισμένες σπάνιες ιστορικές περιπτώσεις, όπου η αλλαγή πλευσης ενός ατόμου μπορεί να μεταβάλλει την ομαδική ταυτότητα. Αναφερόμαστε σε περιπτώσεις μεγάλων και σπάνιων πολιτικών ηγετών, οι οποίοι ταυτίζουν την ομάδα με το πρόσωπό τους, πριν την παραδώσουν ξανά πίσω. Ακόμα και σε τέτοια παραδείγματα, καταγράφεται ο αντίλογος του ότι έχουν ήδη προηγηθεί συστημικές αλλαγές και προϋποθέσεις, οι οποίες επιβάλλουν κρυφά μια τέτοια αλλαγή και απλά ο ηγέτης βοηθάει στην εφαρμογή της.

ταιριάζουμε με αυτούς ή όχι. Συνήθως σε αυτές τις περιπτώσεις οι προσπάθειες για να πείσουμε για το αντίθετο δεν καρποφορούν και δεν έχουν μεγάλη αντοχή. Η απόρριψη από μια ταυτότητα της οποίας θεωρούμασταν μέρος, μπορεί να έχει αρνητικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, ως αναφερθούμε στην κοινωνική κατηγοριοποίηση της ινδικής κοινωνίας σε κάστες. Ο εγκλωβισμός σε μια κάστα διαβίου, η άρνηση των άλλων να σε δεχτούν και η μη τελεσφόρηση των προσπαθειών σου για κοινωνική ανέλιξη αναγκάζει το άτομο να περιχαρακωθεί κάτω από μια ταυτότητα, η οποία αισθάνεται ότι δεν του αναλογεί και ότι θίγει απηνώς τα συμφέροντά του. Ως δεύτερο παράδειγμα μπορεί να καταγραφθεί η ταυτότητα των μαύρων αμερικανών ως πολιτών δεύτερης διαλογής στις Πολιτείες του Νότου στον 19^ο αιώνα. Ας υποθέσουμε ότι σε μια πόλη του Νότου, εγκαθίσταται μια οικογένεια, καθόλα νομοταγής και ευυπόληπτη, μορφωμένη, όπου ο πατέρας είναι ένας σχετικά επιτυχημένος επιχειρηματίας. Εάν αυτή η οικογένεια ήταν λευκή, τότε θα εντασσόταν αμέσως στην ελίτ της πόλης, θα μπορούσαν να συνεχίσουν τις νέες επιχειρήσεις με άνεση, ενώ τα παιδιά τους θα είχαν την εκπαίδευση που θα ήθελαν. Εάν όμως η οικογένεια του παραδείγματός μας ήταν μαύρη, τότε η συνέχεια θα ήταν πολύ διαφορετική. Η κοινωνία της πόλης δεν θα τους δέχονταν ως μέλη της ταυτότητάς τους και θα έθετε εμπόδια σε οποιαδήποτε ένταξη. Οι επιχειρήσεις θα μπούκοτάρωνταν, δεν θα μπορούσαν να αναπτύξουν κοινωνικές δραστηριότητες, ενώ και τα παιδιά τους θα είχαν ελλιπή μόρφωση. Ακόμα και αν προσπαθούσαν να αντισταθούν, η δύναμη της ταυτότητας της κοινωνίας είναι μεγάλη. Θα εξαναγκάζονταν σε οικονομικό μαρασμό, κοινωνική απομόνωση, ίσως και σε αλλαγή περιβάλλοντος. Όμως αυτό που θεωρείται από τον γράφοντα το πλέον σημαντικό, είναι ότι όλα αυτά τα βιώματα θα είχαν μεγάλο αντίκτυπο στα παιδιά, τα οποία κυρίως λαμβάνουν και σπανίως αντιδρούν. Συνεπώς, θα έκαναν και αυτά κτήμα τους την αντίληψη αυτής της ταυτότητας και θα την διαίωνιζαν, ίσως ακόμα και αν οι παράγοντες που οδήγησαν στον σχηματισμό της πάψουν να υπάρχουν. Συνεπώς, γίνεται εύκολα αντιληπτή η ισχύς ορισμένων ταυτοτήτων να αντέχουν στον χρόνο, να διαιωνίζονται και να αναπαράγονται.

- V. *Κάθε φορά επιλέγεται να βγει μπροστά η ταυτότητα που μας εξυπηρετεί καλύτερα, μέσα από ένα πλήθος άλλων εναλλακτικών.* Το κριτήριο για αυτό είναι το αν προσπαθούμε να ταυτιστούμε με κάποιους ή να διαχωρίσουμε τη θέση μας από αυτούς. Επί παραδείγματι, οι αμερικανοί έποικοι στα τέλη του 18^{ου} αιώνα πριν κηρύξουν τον πόλεμο απέναντι στο Βρετανικό στέμμα, αποφάσισαν να κρύψουν ή και να αποτινάξουν εν μέρει την εθνοτική τους ταυτότητα ενώ από την άλλη εξήραν την φιλελεύθερή τους ταυτότητα. Με αυτό τον τρόπο κατάφεραν να διαχωριστούν περισσότερο από τον εχθρό, τονίζοντας τα στοιχεία που τους χωρίζουν και καθιστούν τη σύγκρουση αναπόφευκτη αλλά και υπονομεύοντας οτιδήποτε μπορεί να τους ένωνε στο παρελθόν. Μια επιπλέον παραδειγματική περίπτωση είναι ο επανακαθορισμός των πολιτικών κομμάτων στις Ηνωμένες Πολιτείες (Sundquist, 1983). Το 1854, ύστερα από συνένωση του κόμματος των Whigs και του Free Soil Party, δημιουργείται το κόμμα των Republicans, το οποίο έθεσε θέσει ως πρωταρχικό του στόχο του την κατάργηση της δουλείας. Πριν συμβεί αυτό, το

κυρίαρχο Democratic Party όπως και όλα τα υπόλοιπα κόμματα, είχαν στις τάξεις τους τόσο υπερασπιστές, όσο και εχθρούς της δουλείας. Με την πολιτική κίνηση του νεοσυστάτου Republican Party να ταυτιστεί με την ταυτότητα κατά της δουλείας, προκάλεσε έναν μετασχηματισμό στο κομματικό σκηνικό, αφού οδήγησε σε μετακίνηση ψηφοφόρων ανάμεσα στα δύο κόμματα με βάση το θέμα της δουλείας και όχι κάτι άλλο. Συνεπώς, οι Ρεπουμπλικάνοι αποφάσισαν να επενδύσουν σε μια συγκεκριμένη ταυτότητα, απορρίπτοντας τυχόν άλλες, δεχόμενοι ως απόρροια το να συσπειρώσουν ορισμένους οπαδούς που συμφωνούσαν με τη νέα ταυτότητα αλλά και το να χάσουν άλλους που διαφωνούσαν. Με την κίνηση αυτή να επενδύσουν σε μια ταυτότητα και να αποτινάξουν τις υπόλοιπες, κατάφεραν να κυριαρχήσουν στο πολιτικό σκηνικό σχεδόν σε όλο το δεύτερο μισό του 18^{ου} αιώνα.

Αφού λοιπόν ορίσαμε την ταυτότητα έστω και περιγραφικά, έχει σημασία να εντοπίσουμε τις πηγές της. Δηλαδή να καταγράψουμε κομμάτια της ανθρώπινης ζωής τα οποία είτε ένα άτομο, είτε μια ομάδα, μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να σχηματιστεί μια ταυτότητα. Ο Huntington (2005, pg. 56-58) καταγράφει έξι τέτοια σημεία:

- * *Εκ γεννήσεως.* «Μπορείς να αλλάξεις πολλά πράγματα, αλλά όχι τον παππού σου» (Kallen, 1924, pg. 72). Πρόκειται για στοιχεία που αποκτά κάποιος με την γέννησή του και δεν μπορούν να μεταβληθούν όπως η ηλικία ή η εθνότητα.
- * *Πολιτισμικά.* Καθορίζονται από τα βιώματα κυρίως στα πρώτα χρόνια της ζωής κάθε ανθρώπου, όπως η γλώσσα και η θρησκεία. Μπορούν να μεταβληθούν στη πορεία αλλά συνήθως ο αντίκτυπός τους είναι πολύ δυνατός και βαθύς για να απαλείφουν εύκολα. Ένας κινέζος πολίτης, πιστός του ταοϊσμού, μπορεί αφού έχει μετακομίσει στις Η.Π.Α., να αποφασίσει στα 55 του ότι επιθυμεί να ασπαστεί τον προτεσταντισμό. Ωστόσο η αλλαγή που θα πραγματοποιηθεί στην ταυτότητά του δεν θα είναι αμέσως μεγάλη και σημαντική όσον αφορά τα πολιτισμικά στοιχεία. Μπορεί η θρησκεία να αλλάξει αλλά η φιλοσοφία πίσω από αυτήν έχει γίνει κτήμα του ατόμου για δεκαετίες έστω και ασυναίσθητα. Συνεπώς ο κύριος του παραδείγματός μας πιθανότατα θα δυσκολεύεται να κατανοήσει την αμερικανική εμμονή στην ατομική ευθύνη και πρωτοβουλία (στοιχείο του προτεσταντισμού) αφού ο ίδιος έχει γαλουχηθεί με τις έννοιες τις συλλογικής ευθύνης και της ομοιογένειας (στοιχείο του ταοϊσμού).
- * *Εδαφικά.* Αναφερόμαστε σε γεωγραφικά στοιχεία του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο γεννιόμαστε, μεγαλώνουμε, εργαζόμαστε και γενικότερα αναπτυσσόμαστε. Προφανώς οι κάτοικοι ενός χωριού των Απαλαχίων λόγω της γεωλογικής απομόνωσης, να διατηρούν διαφορετική κουλτούρα από την αντίστοιχη των κατοίκων της παραθαλάσσιας και πεδινής Μασαχουσέτης. Επιπλέον οι φυλές του Βόρειου πόλου λόγω της στενότητας των πόρων που είναι απαραίτητοι για τη διαβίωσή τους, αναγκάζονται σε αυτοκτονία μόλις γεράσουν προκειμένου να μην μπει σε κίνδυνο η κοινότητα. Αξίζει να σημειωθεί πως οι ταυτότητες που πηγάζουν από το έδαφος μπορούν να μεταβληθούν εύκολα σε περιπτώσεις μετακινήσεων.
- * *Πολιτικά.* Είναι στοιχεία που ο άνθρωπος επιλέγει μετά την ενηλικίωσή του κυρίως μόνος του και λιγότερο από το περιβάλλον. Η κομματική ιδεολογία, η

συνδικαλιστική δράση ή η ένταξη σε μια ομάδα πίεσης σχηματίζουν ταυτότητες ισχυρές ως προς την έντασή τους αλλά με ευκολία μεταβολής τους λόγω αλλαγής συμφερόντων.

- * *Οικονομικά.* Πρόκειται για την δουλειά, την κατοχή αγαθών ή τον οικονομικό κλάδο. Επί παραδείγματι, ο αμερικανικός εμφύλιος (1863-1865) ενείχε τη σύγκρουση της ταυτότητας της γεωργικής τάξης με την αντίστοιχη των βιομηχανικών τάξεων. Ο Νότος βασιζόταν ως επί το πλείστον στην καλλιέργεια τεράστιων εκτάσεων γης ενώ από την άλλη πλευρά ο Βορράς είχε αναπτύξει μια πρώιμη βιομηχανία στις ακτές του Ατλαντικού. Συνεπώς οι δύο αυτές ταυτότητες προεξοφλούσαν διαφορετική πολιτική στάση απέναντι σε τομείς όπως για παράδειγμα η επιβολή δασμών, γεγονός το οποίο αποτέλεσε σημείο οξείας αντιπαράθεσης.
- * *Κοινωνικά.* Για παράδειγμα η κοινωνική θέση, οι φιλικές συναναστροφές και ο τρόπος με τον οποίο κατανέμουμε τον ελεύθερό μας χρόνο. Έχει καταγραφεί ότι οι τραπεζίτες της Νέας Υόρκης σπαταλούν κάθε χρόνο ένα σημαντικό ποσό του μισθού τους σε συνδρομές κλειστών κλαμπ golf. Ο λόγος για κάτι τέτοιο δεν είναι προφανώς η αθλητική δραστηριότητα αλλά η ανάγκη να μοιράζεσαι την ίδια ταυτότητα με τα άτομα τα οποία επιθυμείς να έρθεις σε μια συμφωνία. Αντιθέτως η μη συμμετοχή θεωρείται μια μικρή αποτυχία που μπορεί να προεξοφλεί τις άσχημες επιχειρηματικές επιδόσεις κάποιου, κάτι το οποίο αποτελεί μεγάλο μειονέκτημα στο κλείσιμο συμφωνιών και στην επαγγελματική ανέλιξη.

Στοιχεία της αμερικανικής ταυτότητας

Σε αυτό το κεφάλαιο θα εμβαθύνουμε στην αμερικανική ταυτότητα, καταγράφοντας τις συνιστώσες που την απαρτίζουν. Πριν από αυτό θα δούμε ποια στοιχεία δεν είναι μέρος της ταυτότητάς τους σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες. Επιπλέον θα καταγράψουμε την πορεία προς τον σχηματισμό αυτόν των παραμέτρων. Το επιχείρημά μας είναι ότι τα δομικά στοιχεία είναι η προτεσταντική κουλτούρα και ο ρεπουμπλικανισμός.

Αρχικά, πρέπει να καταρρίψουμε δύο μεγάλα μυθεύματα σχετικά με το αμερικανικό κράτος τα οποία έχουν παγιωθεί στην αντίληψη της κοινής γνώμης (Huntington, 2005, pg 67). Αναφερόμαστε στην αντίληψη ότι πρώτον πρόκειται για ένα κράτος μεταναστών και ότι δεύτερον ο φιλελευθερισμός του John Locke είναι το μοναδικό στοιχείο. Οι πρώτοι κάτοικοι των Η.Π.Α. ήταν έποικοι και όχι μετανάστες και η διαφορά ανάμεσα σε αυτές τις δύο έννοιες είναι σημαντική και ουσιώδης. Οι Βρετανοί που έφτασαν στο Plymouth Rock¹⁵, έφυγαν από την χώρα τους είτε απογοητευμένοι, είτε κυνηγημένοι¹⁶, και κυρίως, χωρίς καμιά διάθεση να επιστρέψουν. Ήταν απόλυτα προετοιμασμένοι να ξεχάσουν τον πρότερο βίο τους και να φτιάξουν από την αρχή μια καινούρια κοινωνία σε έναν *tabula rasa* τόπο. Αντιθέτως, η έννοια του μετανάστη σημαίνει ότι το άτομο διατηρεί μέσα του την ελπίδα να επιστρέψει στην πατρογονική του χώρα μόλις οι οικονομικές ή οι πολιτικές συνθήκες του το επιτρέψουν ή μόλις συνταξιοδοτηθεί. Η σημαντική διαφορά ανάμεσα στα δυο, για αυτό το οποίο άλλωστε γίνεται αυτή η επισήμανση, είναι ότι ο έποικος είναι διατεθειμένος να δημιουργήσει, να παράξει, να ενσωματώσει στοιχεία του νέου περιβάλλοντος και της νέας κουλτούρας και να ταυτίσει το μέλλον του με το αντίστοιχο της νέας χώρας. Πρόκειται δηλαδή για μια διάθεση προσαρμογής στα νέα δεδομένα άρα πορεία προς μεγαλύτερη κρατική ομοιογένεια. Από την άλλη πλευρά, ο μετανάστης κινείται περισσότερο εφήμερα και τυχοδιωκτικά, διατηρεί με ιδιαίτερη ζέση τα πολιτισμικά του στοιχεία ακόμα και αν αυτά βλάπτουν την προσαρμογή του στο νέο περιβάλλον. Αυτή η αντίσταση συγκλίνει περισσότερο προς την άρνηση απέναντι στον τόπο εισδοχής και λιγότερο προς την ανοχή και την πολυπολιτισμικότητα¹⁷.

Το δεύτερο στοιχείο το οποίο θέλουμε να αμφισβητήσουμε, είναι η αποδοχή του Λοκιανού φιλελευθερισμού ως η μοναδική και απόλυτη αλήθεια. Πράγματι η συγκεκριμένη πολιτική φιλοσοφία είναι μια αναντίρρητη πραγματικότητα. Είχε αμφισβητηθεί μόνο σε δύο περιπτώσεις. Η πρώτη συνέβη πριν και κατά την διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου όπου

¹⁵ Πρόκειται για το σημείο όπου αποβιβάστηκαν οι πρώτοι έποικοι.

¹⁶ Ανάμεσα στους πολλούς εποίκους οι οποίοι αποχώρησαν από την Ευρώπη είτε αποτροπιασμένοι για την πολιτική και οικονομική της κατάσταση, είτε από έναν ιδιόμορφο θρησκευτικό τυχοδιωκτισμό, υπήρχαν αρκετοί οι οποίοι είχαν ανοιχτές υποθέσεις με την δικαιοσύνη, τότε για ζητήματα ήσσονος σημασίας και τότε για πιο σημαντικά.

¹⁷ Τα αγαπημένα φαγητά των Αμερικανών είναι το hamburger, το hot dog και η pizza. Τα δυο πρώτα προέρχονται από την Γερμανία και το τρίτο από την Ιταλία. Αυτό φανερώνει όχι απλά την ανοχή της κοινωνίας στο να δεχθεί νέα πολιτισμικά στοιχεία αλλά την επιθυμία της να τα ενσωματώσει στην υπό διαμόρφωση δική της λόγω του παρθένου αυτού εγχειρήματος. Τα σημεία στα οποία η ανοχή δεν υπήρχε ήταν λίγα και συγκεκριμένα. Για αυτό η αμερικανική ταυτότητα θεωρούμε ότι οφείλει την ισχύ της στον αφαιρετικό της χαρακτήρα.

οι Νότιοι¹⁸ έψαχναν ένα ιδεολογικό πάτημα προκειμένου να δικαιολογήσουν την ύπαρξη της δουλείας. Ο John Calhoun, μέσα από τη θεωρία της «συντρέχουσας πλειοψηφίας»¹⁹, το βρήκε στα κείμενα του Αριστοτέλη ο οποίος τασσόταν υπέρ μιας κοινωνικής ομοιότητας και όχι ισότητας (Lerner στο Frisch and Stevens (eds.), 1971, pg. 99-124 και Βερέμης, 2003, pg. 51-56). Η δεύτερη περίπτωση αφορά την ανάπτυξη του σοσιαλισμού στις Η.Π.Α., ο οποίος ποτέ δεν ευδοκίμησε. Οι εξηγήσεις για ταυτό είναι πολλές. Ο Hartz (1991) υποστήριξε ότι αυτό οφειλόταν στην απουσία φεουδαρχίας και αριστοκρατίας. Ο Foner (1983, pg. 58) το αιτιολογεί προβάλλοντας ως επιχειρήματα το αμερικανικό πολιτικό σύστημα, την δομή των συνδικάτων, την έντονη κοινωνική κινητικότητα και τέλος την αμερικανική ιδεολογία²⁰. Επιστρέφοντας στο αρχικό μας επιχείρημα, ο Λοκιανός φιλελευθερισμός όπως θα δούμε παρακάτω δεν υπάρχει ούτε αυτόνομα, ούτε μοναδικά. Έρχεται ενταγμένος μέσα σε έναν διαφωνούντα προτεσταντισμό ενώ συνυπάρχει και αντιτίθεται με τον ρεπουμπλικανισμό.

Σε αντίθεση με τα περισσότερα κράτη, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν στηρίζονται στο έδαφός τους για να ενισχύσουν τη ταυτότητά τους. Όπως αναφέρει ο Huntington (2005, pg. 83-87) οι Αμερικανοί δεν συνηθίζουν να ταυτίζονται με τον τόπο στον οποίο αναπτύσσονται και ούτε διατηρούν ορισμένα μέρη ως βασικά κομμάτια της εθνικής τους περηφάνιας. Για παράδειγμα το Κόσσοβο είχε ιδιαίτερη θέση στην ιστορική μνήμη των Σέρβων, τόσο ώστε να αποκτήσει ρόλο δομικής παραμέτρου στη ταυτότητά τους (Judah, 2008, pg. 18-30). Ομοίως το ίδιο συμβαίνει με τους Άραβες και τους Ισραηλινούς και την ιερότητα που προσδίδουν στην Ιερουσαλήμ. Φυσικά δεν υποστηρίζουμε ότι οι Αμερικανοί δεν θεωρούν κάποια σημεία ως κομμάτια της πολιτισμικής τους κληρονομιάς απλά ότι ακόμα και αν αυτά εκλείψουν δεν θίγεται η καρδιά της πολιτισμικής τους ταυτότητας²¹. Η εξήγηση σε αυτό δίνεται από το πλήθος των ευκαιριών που προσέφερε η νέα ήπειρος. Η αφθονία εδαφών, καλλιεργήσιμων εκτάσεων και πρώτων υλών οδήγησε στο σημείο κάθε κάτοικος να έχει τη δυνατότητα να μετακινείται συνεχώς χωρίς να μειώνονται οι ευκαιρίες. Η προσάρτηση νέων εδαφών και η επέκταση του κράτους προς τα δυτικά παρείχε στους πολίτες πρωτόγνωρα επίπεδα κινητικότητας.

¹⁸ Η γραμμή Βορράς-Νότος δεν είναι απόλυτα αληθής επίσης. Στον Βορρά υπήρχαν αρκετοί υποστηρικτές της δουλείας, ενώ άλλοι απλά δεν επιθυμούσαν να επεκταθεί αυτό το μέτρο στη δική τους Πολιτεία.

¹⁹ Ο John Calhoun υπήρξε μέλος του Κογκρέσου και θεωρείται ως ο μεγαλύτερος θεωρητικός της δουλείας στις Η.Π.Α. Επίσης, ο Βερέμης (2003, σελ. 53) καταγράφει την άποψη του κοινωνιολόγου από την Virginia, George Fitzhugh, ο οποίος υποστήριζε ότι η δουλεία είναι λιγότερο απάνθρωπη και περισσότερο ευνοϊκή για τον πολίτη από ότι το εργασιακό καθεστώς στις βιομηχανίες του Βορρά.

²⁰ Το αμερικανικό πολιτικό σύστημα λόγω της σχετικής πλειοψηφίας, ευνοεί τον δικομματισμό και αποθαρρύνει οποιοδήποτε τρίτο κόμμα. Όσον αφορά την δομή των συνδικάτων, αυτά παρέμεναν εξαιρετικά ισχυρά αλλά προσανατολιζόνταν στην βελτίωση των μισθών και των συνθηκών και δεν επεδίωκαν κοινωνικές αλλαγές όπως τα αντίστοιχα στην Ευρώπη. Σχετικά με την κοινωνική κινητικότητα, αυτή παραμένει δομικό στοιχείο των Η.Π.Α. και εντάσσεται μέσα στο Αμερικανικό Όνειρο. Από τη στιγμή που ο οποιοσδήποτε διατηρούσε την ελπίδα να ανέλθει κοινωνικά αυτό λειτουργούσε σαν μια βαλβίδα αποσυμπίεσης των εντάσεων. Αντίθετα στην Ευρώπη, όπου οι υψηλές κοινωνικές και οικονομικές θέσεις είχαν παγιωθεί και η ανέλιξη ήταν πολύ πιο δύσκολη, το πολιτικό θερμόμετρο ανέβαινε και επέτρεπε την ανάπτυξη ιδεολογιών που υπόσχονταν κοινωνική επανάσταση και δικαιοσύνη.

²¹ Αυτό αφορά μόνο τις τοποθεσίες και το έδαφος. Όσον αφορά τα σύμβολα όπως η σημαία, οι Αμερικανοί καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά σεβασμού προς αυτά.

	Πολιτισμική	Πολιτική	Φυλή/Ρаса	Εθνότητα
1917-1920	✓	x	✓	✓
1921-1929	✓	✓	✓	✓
1930-1939	✓	✓	x	x
1940-1949	✓	✓	x	x
1950-1959	✓	✓	x	x

Πίνακας 3 Συνιστώσες της αμερικανικής ταυτότητας (Huntington, 2005, pg. 69)

Επιπροσθέτως, μερικά ακόμα στοιχεία τα οποία έχουν πάψει να αποτελούν κομμάτια της αμερικανικής ταυτότητας είναι η φυλή και η εθνότητα (Huntington, 2005, pg. 88-95). Η εξάλειψή τους έγινε σταδιακά αφού αρχικά το να κατάγεσαι από χώρα της Δυτικής Ευρώπης και το να είσαι λευκός ήταν βασική παράμετρος για να γίνεις αποδεκτός. Ο Schlesinger Jr (1998, pg. 18) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν «ένα κατεχοχίν ρατσιστικό έθνος». Αρχικά υπήρχε βαθιά σχέση μεταξύ εποίκων και αγγλικής μητρόπολης η οποία όπως είδαμε καταργήθηκε στη συνέχεια προκειμένου να ενισχυθεί μια αμερικανική εικόνα έναντι της αντίστοιχης βρετανικής με την οποία θα προέκυπτε πολεμική σύρραξη. Οι πρώτοι που αντιμετώπισαν την έχθρα των εποίκων ήταν οι Ινδιάνοι οι οποίοι θεωρούνταν παντελώς ανίκανοι και αδύναμοι στο να ενταχθούν στην υπόλοιπη κοινωνία. Το γεγονός ότι δεν είχαν στο πολιτισμικό ιστορικό τους λεξιλόγιο την έννοια της ιδιοκτησίας και της κατοχής αγαθών²² τους αποξένωνε ακόμα περισσότερο. Ο Kurchan (2010, pg. 308-322) αναφέρει ότι η αδυναμία των ινδιάνων Iroquois να κρατήσουν μια ενιαία στάση απέναντι στις δυο πλευρές στον πόλεμο τις Ανεξαρτησίας επιβάρυνε την θέση τους. Έπειτα ακολούθησε ο αποκλεισμός στους μαύρους, ο οποίος κράτησε σχεδόν μέχρι την δεκαετία του '70 του προηγούμενου αιώνα. Ακολούθησαν οι διωγμοί και οι μεταναστευτικοί περιορισμοί απέναντι στους Κινέζους μετανάστες τους οποίους επίσης δεν μπορούσαν να δεχτούν στην αμερικανική κοινωνία. Συνεπώς παρατηρούμε ότι η έννοια της αμερικανικής ταυτότητας μέχρι και τον 19^ο αιώνα είχε σαφή φυλετικά και εθνοτικά όρια, τα οποία περιορίζονταν στους λευκούς Ευρωπαίους μέχρι να εξαλειφθούν εντελώς στα μέσα του 20^{ου} αιώνα. Αυτό εξηγεί για ποιο λόγο ένα φιλελεύθερο κράτος επιφυλάσσει τέτοια συμπεριφορά σε κομμάτια του πληθυσμού του²³. Η απάντηση είναι ότι αρχικά αυτά τα κομμάτια (μαύροι, Ινδιάνοι, Ασιάτες, Λατίνοι) δεν συνιστούσαν μέρος της αμερικανικής ταυτότητας. Η απόρριψή τους ήταν έκδηλη και ολοφάνερη. Η κατάσταση άρχισε να μεταβάλλεται μετά τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους αφού είχε πλέον δημιουργηθεί η ανάγκη για στρατιώτες και για εργάτες. Μετά και την Great Society του Προέδρου Johnson η φυλή και το έθνος είχαν εξαλειφθεί από την αμερικανική ταυτότητα αφήνοντας ελεύθερο

²² Οι Ινδιάνοι δεν είχαν συλλάβει την έννοια της έγγραφας ιδιοκτησίας μιας και η νομαδική φύση τους και τα αναρίθμητα παρθένα εδάφη δεν καθιστούσαν απαραίτητο κάτι τέτοιο. Οι εικόνα των Αμερικανών να αγοράζουν γη ήταν κάτι εντελώς πρωτόγνωρο και ανόητο για αυτούς. Για ποιο λόγο να αγοράσεις κάτι το οποίο είναι σε αφθονία και δωρεάν?

²³ Συγκρούσεις υπήρχαν και προς τους Γερμανούς και Ιρλανδούς μετανάστες, όμως δεν κράτησε αρκετά και δεν είχε στοιχεία φυλετικού και εθνοτικού αποκλεισμού. Οι μεν Γερμανοί ήθελαν να διατηρήσουν τη γλώσσα τους ως ημί-επίσημη ενώ οι Ιρλανδοί διώκονταν λόγω του καθολικού δόγματός τους. Στην πορεία υπήρξε γρήγορη εξομάλυνση αφού τα μεν Αγγλικά κυριάρχησαν ενώ ο καθολικισμός έγινε δεκτός εφόσον οι πιστοί του ενστερνίστηκαν τις προτεσταντικές πολιτικές προεκτάσεις.

το έδαφος σε πολιτισμικούς και πολιτικούς παράγοντες, οι οποίοι αναλύονται αμέσως μετά.

Προτεσταντική κουλτούρα

Ο τίτλος κουλτούρα και όχι θρησκεία δεν είναι τυχαίος. Όπως δεν είναι τυχαίο το ότι δεν καταγράφουμε τον φιλελευθερισμό ως ξεχωριστό κομμάτι αλλά αποφασίσαμε να τον εντάξουμε μέσα στον προτεσταντισμό. Για να γίνουμε περισσότερο συγκεκριμένοι ας προχωρήσουμε σε κάποιες διευκρινίσεις. Πρώτον, στις Ηνωμένες Πολιτείες υπάρχει υψηλός βαθμός ποικιλίας όσον αφορά τη θρησκεία²⁴. Παρόλα αυτά, ο προτεσταντισμός αποτελεί το αδιαμφισβήτητο κομμάτι της αμερικανικής ταυτότητας διότι μετεξελίχθηκε σε μια πολιτική θέση, μια πολιτική θρησκεία. Πρόκειται για αυτό που ονομάζεται Πολιτικό Πιστεύω (American Creed), δηλαδή ένα σύνολο αξιών και αρχών τα οποία έχουν ενσωματωθεί μέσα στην καθημερινότητα, το δίκαιο και τους θεσμούς και πηγάζουν από τον διαφωνούντα Προτεσταντισμό, την φιλοσοφία του Διαφωτισμού και το Βρετανικό Δίκαιο²⁵ (Myrdal, 1958, pg. 66). Ο Lipset (1996) καταγράφει για το Πιστεύω πέντε βασικές αρχές: την ελευθερία, τον ατομικισμό, τις ίσες ευκαιρίες, τον λαϊκισμό και την απόλυτη οικονομική ελευθερία. Ο Huntington (2005, pg. 107-109) του προσδίδει τρία χαρακτηριστικά:

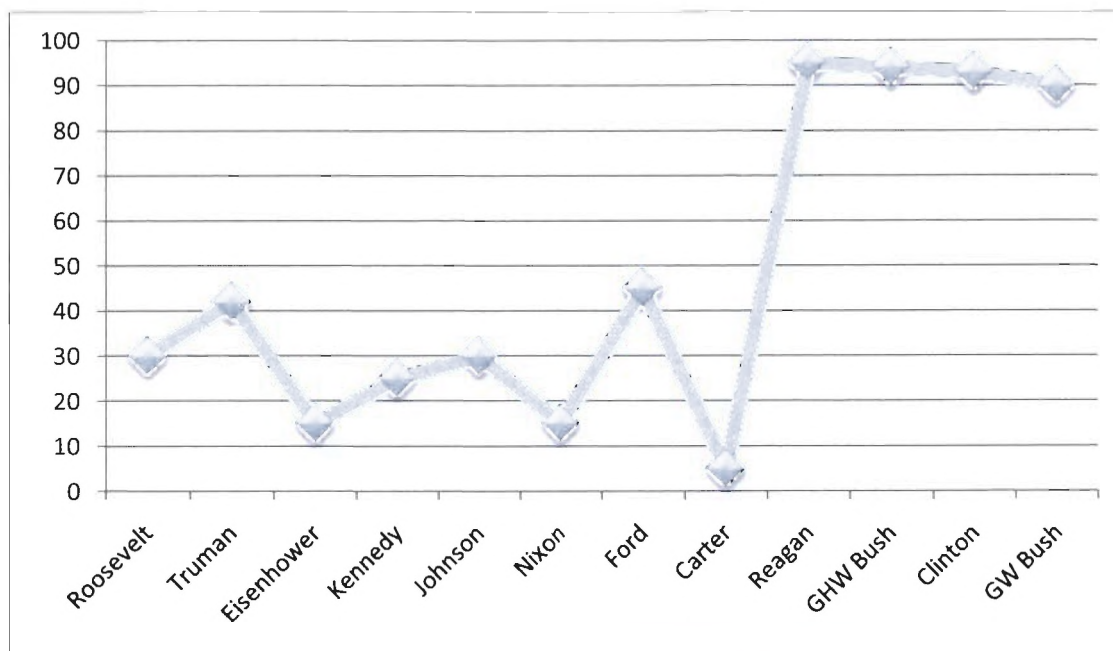
- 1) *Εξαιρετική χρονική σταθερότητα.* Δεν παρουσιάζονται σημαντικές μεταβολές, κάτι που υποδηλώνει την ισχύ που έχει μέσα στην αμερικανική ταυτότητα. Η δύναμή του επαυξάνεται αν αναλογιστούμε τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα των ΗΠΑ και το υψηλό ποσοστό γεννήσεων αλλά και εισροής μεταναστών σχεδόν από κάθε σημείο του κόσμου. Συνεπώς, είναι λογικό να θεωρούμε ότι δεν αφήνει ανεπηρέαστη την εξαγωγή πολιτικής.
- 2) *Εκπληκτική χωρική επικράτηση.* Πέρα από την προαναφερθείσα χρονική αντοχή, παρατηρείται υψηλή αποδοχή σχεδόν σε κάθε σημείο της αμερικανικής επικράτειας. Δηλαδή, οι γεωγραφικοί παράγοντες, όπως και τα διαφορετικά συμφέροντα που πηγάζουν από αυτούς, δεν την μετάλλαξαν. Ο Huntington σημειώνει μόνο μια ανωμαλία στην εμπειρική του παρατήρηση, αυτή της προσπάθειας των νότιων Πολιτειών να δικαιολογήσουν την δουλεία.
- 3) *Καταγωγή από τον διαφωνούντα Προτεσταντισμό.* Η Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν να θεωρηθούν ως γνήσιο παιδί της θρησκευτικής Μεταρρύθμισης που σήμαινε το ξέσπασμα ενός πρωτόγνωρου πάθους για την θρησκευτική και όχι μόνο ελευθερία καθώς και την απόρριψη κάθε μορφής θεόσταλτης, κληρονομικής ή αριστοκρατικής ιεραρχίας και εξουσίας. Από εδώ πηγάζει ο φόβος για την κεντρική εξουσία είτε αυτή είναι ο Βασιλιάς Γεώργιος (της Αγγλίας), είτε ο αμερικανός Πρόεδρος, είτε οι

²⁴ Πλέον ίσως η μόνη μη αποδεκτή θέση απέναντι στη θρησκεία στις Η.Π.Α. είναι η μη πίστη σε κάποια. Δηλαδή, ενώ καταγράφεται υψηλός βαθμός ανοχής στα διάφορα δόγματα, αυτό που θεωρείται άσχημο και απωθητικό είναι το να δηλώνεις άθρησκος και να μην πιστεύεις πουθενά.

²⁵ Μια κυβέρνηση που θα εξουσιάζει με βάση τους νόμους και θα περιορίζεται από αυτούς (συνταγματική κυβέρνηση των Τιδόρ). Επιπλέον η εξουσία επιμερίζεται σε πολλούς θεσμούς ώστε να μην υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση και δυναστεία ενώ οι νομοθέτες λογοδοτούν απέναντι στους ψηφοφόρους. Μια φιλελεύθερη ιδέα, πρωτόγνωρη για την εποχή, βασισμένη στην ισότητα και στην ελευθερία.

διεθνείς οργανισμοί, θεσμοί και κανόνες. Επιπλέον, δημιουργείται ο λαϊκισμός ως η πίστη προς τον μέσο αμόρφωτο άνθρωπο, ο οποίος θεωρείται ικανός να μεγαλουργήσει. Ένας απλός έμπορος από μια οποιαδήποτε αμερικανική Πολιτεία είναι ικανός να προοδεύσει, να πλουτίσει και να γίνει ένας σωστός οικογενειάρχης, αρκεί να μην του θέτει εμπόδια το κράτος και έχοντας ως συμπαράστατή την Θεία Πρόνοια. Τέλος στον διαφωνούντα Προτεσταντισμό μπορούμε να προσάψουμε την απίστευτη ικανότητα των Η.Π.Α. να αναγεννιέται και να αναδημιουργείται μετά από δύσκολες περιόδους. Ήταν πάντοτε ικανή ως χώρα να προσηλώνει και να κινητοποιεί καθολικά τον πληθυσμό της με μοναδικό στόχο να ξεπεραστεί ένα πρόβλημα που προκύπτει. Ως παράδειγμα καταγράφεται ο τρόπος και η ένταση με τον οποίο οι Αμερικανοί λειτούργησαν μετά την επίθεση στο Pearl Harbor και την είσοδο στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

Συνεπώς, ο προτεσταντισμός έχει εμφυσήσει τα χαρακτηριστικά του σε ένα πολιτικό Πιστεύω, το οποίο αναγκάζεται να ενστερνιστεί ο οποιοσδήποτε, χωρίς να κατανοεί ούτε την θρησκευτική του προέλευση, ούτε να μπορεί να το απορρίψει ακόμα και αν ανήκει σε άλλο δόγμα²⁶.

Πίνακας 2. Αριθμός Προσδεδειγμένων προσηλών από το 1900 ως το 2000 με την επίθεση της Θείας Πρόνοιας (Danks and Cox, 2000, pg. 65)

Δεύτερον, δεν διακρίνουμε τον φιλελευθερισμό του John Locke ως αυτόνομο στοιχείο όπως κάνει ο Luis Hartz (1991, pg. 3-34), παρά τον εντάσσουμε ως κομμάτι στο Αμερικανικού Πιστεύω και στο Προτεσταντισμού. Αυτή η επιλογή δικαιολογείται ως εξής: Πρώτον, οι ιδέες του Προτεσταντισμού προέβαλλαν στην επικαιρότητα πριν τους

²⁶ Το American Creed αναπαράγεται συνεχώς και καθ' όλη την ζωή των Η.Π.Α. είτε από τα σχολεία, είτε από τα δικαστήρια, είτε από τις εκκλησίες, είτε από τους αιρετούς ηγέτες (Myrdal, 1958, pg. 65).

καταγράψει ο John Locke²⁷. Δεύτερον, θεωρούμε πολύ μικρή την πιθανότητα να είχε τέτοια επιρροή εάν δεν είχε προηγηθεί η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση.

Ο Myrdal έχει πει ότι *«πρέπει να υπάρχει κάτι πολύ δυνατό το οποίο να επιτρέπει σε αυτό το συνονθύλευμα ανθρώπων και πολιτισμών να εκφράζονται ως ένα και να μην διαλύονται και αυτή η απάντηση νομίζω πως είναι το Αμερικανικό Πιστεύω»*. Οπότε γίνεται κατανοητό ότι ο Προτεσταντισμός δεν είναι απλά μια θρησκεία. Εξελίχθηκε σε ένα πολιτικό συμβόλαιο, ένα σύνολο απαραβίαστων αρχών, τα οποία με τη σειρά τους έγιναν σαν μια και απόλυτη θρησκεία, απλά χωρίς Θεό. Ο φιλελευθερισμός του Locke που επίσης διατρέχει όλη τη χώρα, είναι ενσωματωμένος μέσα της. Τα τρία στοιχεία, τα οποία ξεχωρίζουν και διακρίνονται είναι ο ατομισμός, η εργασιακή ηθική και η μοναδικότητα (Huntington, 2005, pg. 109-123).

Ατομικισμός

Ο Προτεσταντισμός βασίζεται στην πίστη στις ικανότητες του μέσου απλού ανθρώπου να μεγαλουργήσει και να ευημερήσει. Οι κάτοικοι των Ηνωμένων Πολιτειών έχουν ριζωμένη μέσα τους την έννοια της ατομικής ευθύνης. Θεωρούν ότι οι ίδιοι και ο Θεός είναι οι μόνοι υπεύθυνοι για ότι συμβαίνει είτε άσχημο, είτε καλό. Άλλωστε, σε αυτό στηρίζεται το Αμερικανικό Όνειρο: *«Το αμερικανικό όνειρο, με το οποίο ανατραφήκαμε όλοι είναι απλό αλλά πανίσχυρο – εάν εργάζεσαι σκληρά και συμμορφώνεσαι με τους κανόνες θα έπρεπε να σου δίνεται η ευκαιρία να φτάσεις εκεί όπου σου επιτρέπει η ικανότητα με την οποία σε προίκισε ο Θεός»²⁸*.

Η απήχηση του ατομικισμού είναι πολλαπλή. Αρχικά στην εξωτερική πολιτική ενισχύει την εντύπωση ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες οφείλουν να αναλαμβάνουν παγκόσμιες αποστολές για την προώθηση της δημοκρατίας και τη σωτηρία των υπολοίπων κρατών. Ο Walter Russell Mead (2001, pg. 56-99) σε μια εξαιρετική κοινωνιολογική ανάλυση των Η.Π.Α. ανάλογα με την τάση τους προς την εξωτερική πολιτική, την διέκρινε σε τέσσερα διαφορετικά μέρη, όπου τα τρία τουλάχιστον ψηφίζουν υπέρ κάποιου είδους επέμβασης σε άλλη χώρα²⁹. Ο Fukuyama (2007, pg. 164) αναφέρει ότι οι διεθνείς επιχειρήσεις κινούνται πάνω σε έναν άξονα, ανάλογα με το είδος όπου η νομιμότητα και η αποτελεσματικότητα είναι συμπληρωματικά αγαθά (δηλαδή νομιμότητα+αποτελεσματικότητα=1). Λόγω της

²⁷ Γεννήθηκε το 1632 στο Wrington της Αγγλίας και πέθανε το 1704. Υπήρξε θιασώτης του εμπειρισμού, του Καλβινισμού και της ανοχής ως αυτόνομης έννοιας. Κατέκρινε οποιασδήποτε μορφής έμφυτη ιδέα ή αυθεντία. Τάχθηκε ενάντια στη ελέω Θεού μοναρχία και υποστήριξε ότι η ανθρώπινη νόηση μπορεί να ανακαλύψει τα πάντα. Με τα έργα του έχει υποστηρίξει τη συνταγματική διακυβέρνηση, τη διάκριση των εξουσιών και τον έλεγχο και τη παύση της εξουσίας, χωρίς να καταλύεται η κοινωνία (Κιτρομηλίδης, 2004, σελ. 77-92)

²⁸ Τάδε έφη Bill Clinton, παρατίθεται στο Hochschild, 1995.

²⁹ Οι τέσσερις ομάδες του Mead (2001, pg. 56-99) ονοματίζονται με βάση έναν Πρόεδρο που ταυτίστηκε με τα δοθέντα στοιχεία. Η ομάδα Wilson είναι υπέρ των επεμβάσεων στο εξωτερικό με σκοπό την προώθηση της δημοκρατίας είτε στο πλαίσιο συμμαχιών, είτε αυτόνομα ενώ η ομάδα του Hamilton τάσσεται υπέρ πολιτικών που θα διασφαλίσουν τα οικονομικά συμφέροντα της χώρας. Η ομάδα του Jackson αρχικά αποστρέφεται την ανάληψη υπερατλαντικών ευθυνών αλλά εξοπλίζονται με τη μεγαλύτερη ζέση σε περιπτώσεις που δέχονται προκλήσεις όπως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου. Τέλος, η ομάδα του Jefferson επιχειρηματολογεί κατά οποιασδήποτε επέμβασης με γνώμονα την μη επέκταση του κράτους (όπως ένας πόλεμος θα απαιτούσε) εις βάρος των Πολιτειών.

εγγενής πεποίθησης ότι διαθέτουν de facto την απαραίτητη νομιμοποίηση, λόγω ατομικισμού τότε είναι επόμενο να επιλέγουν στρατηγικές που αυξάνουν την αποτελεσματικότητα. Όσο πιο αριστερά κινούμαστε στο διάγραμμα, τόσο περισσότερο αυξάνεται η νομιμοποίηση, η διαφάνεια και η λογοδοσία των πράξεων. Αντίθετα στη δεξιά πλευρά αυξάνεται η αποτελεσματικότητα, η αντιμετώπιση των κρατών-παρίες, η ταχύτητα λήψης αποφάσεων και δράσης χωρίς ωστόσο να υπάρχει έγκριση από τους μη συμμετέχοντες.

Όσον αφορά την οικονομική πολιτική, ο ατομικισμός αποτελεί βασικότατο στοιχείο του φιλελευθερισμού και του τρόπου δράσης. Το ελάχιστο κράτος πηγάζει από την εντύπωση ότι η κυβέρνηση ή η εκτεταμένη γραφειοκρατία διαστρεβλώνουν την πραγματική οικονομία με αποτέλεσμα να μπαίνουν εμπόδια στον μέσο πολίτη που υπό άλλες συνθήκες θα ευημερούσε. Αυτό αποκρυσταλλώνεται στο σύστημα οικονομικής διακυβέρνησης των Η.Π.Α., το οποίο είναι μεν πανίσχυρο αλλά και μικρής έκτασης δε. Ο Fukuyama (2005, pg. 27-89) αναφέρει ότι η ισχύς ενός θεσμού μπορεί να είναι ανεξάρτητη από την έκταση των θεμάτων με τα οποία ασχολείται. Συνήθως μάλιστα όσο λιγότερες λειτουργίες επιτελεί, τόσο πιο αποτελεσματικός είναι σε αυτό. Συνεπώς οι Ηνωμένες Πολιτείες προτιμούν ένα κράτος, όχι εκτεταμένο αλλά ισχυρό στα λίγα αντικείμενα με τα οποία καταπιάνεται όπως για παράδειγμα η τιμωρία των οικονομικών εγκλημάτων.

Τέλος στην εσωτερική πολιτική η ατομική ευθύνη διαφαίνεται γύρω από το σκεπτικό της χώρας πάνω στην κοινωνική πολιτική. Η κρατική πρόνοια αποκλείει ή είναι μειωμένη όσον αφορά τα άτομα που υπ' ευθύνη τους κατέληξαν εκεί όπως για παράδειγμα τους χρήστες ουσιών. Στο ίδιο σκεπτικό κινείται το σύστημα υγείας και το συνταξιοδοτικό, τουλάχιστον μέχρι πρότινος. Δηλαδή, εναποθέτει στους ώμους των πολιτών την ευθύνη να ασφαλιστούν και να εξασφαλίσουν ένα ικανοποιητικό πακέτο συντάξιμων απολαβών,

απευθυνόμενοι προς τον ιδιωτικό τομέα. Πρέπει να τονίσουμε ότι η αμερικανική κοινωνία με τον ίδιο τρόπο που απομονώνει και κριτικάρει όσους αποτυγχάνουν, με τον ίδιο τρόπο επαινεί όσους ευδοκιμούν και κυρίως όσους επανέρχονται στο «σωστό δρόμο». Ο G. W. Bush χρησιμοποίησε στις προεκλογικές του καμπάνιες την ταμπέλα του πρώην αλκοολικού, ο οποίος κατάφερε να απεξαρτηθεί με «την βοήθεια του Θεού» και με την ισχυρή του θέληση. Το προαναφερθέν στοιχείο είχε μεγάλη απήχηση στους ψηφοφόρους, κυρίως στο σκληροτράχηλο και θεοσεβούμενο Midwest καθώς έδειξαν πρόθυμοι να τον επιβραβεύσουν για αυτή του την προσπάθεια.

Μοναδικότητα

Η αμερικανική μοναδικότητα (exceptionalism) είναι ένας πολυσυζητημένος όρος και όχι άδικα. Κατά γενική ομολογία οι Ηνωμένες Πολιτείες διατρέχονται από το συναίσθημα του ότι είναι μοναδικοί και ιδιαίτεροι. Το παραπάνω στοιχείο της ταυτότητάς τους πηγάζει από τους πρώτους εποικισμούς τον 16^ο αιώνα. Όπως έχουμε ήδη θίξει σε προηγούμενα κεφάλαια, οι πρώτοι προτεστάντες που αποβιβάστηκαν στην άγνωστη πλευρά του Ατλαντικού ήταν κατά κύριο λόγο αγανακτισμένοι και απογοητευμένοι με τις συνθήκες που επικρατούσαν στην Γηραιά Ήπειρο. Ως εκ τούτου δεν ήταν διατεθειμένοι να επαναλάβουν τα ίδια λάθη. Όντως η ευκαιρία που παρουσιάζονταν ήταν μοναδική. Είχαν την δυνατότητα να δημιουργήσουν ένα εντελώς καινούριο και παρθένο κράτος, απαλλαγμένο από τα περισσότερα νοσήματα του Παλαιού Κόσμου. Τα νέα εδάφη προσέφεραν απομόνωση λόγω του Ατλαντικού, αφθονία εδαφών και πλούσιες πρώτες ύλες. Όλα αυτά συνετέλεσαν ώστε οι νεοσύστατες αποικίες να αποκτήσουν μια υπεροπτική στάση έναντι των μακρινών εξαδέλφων τους στην Ευρώπη, προσδίδοντας στους εαυτούς τους κάτι το μοναδικό. Φυσικά το συγκεκριμένο στοιχείο έχει άμεση σχέση με την προτεσταντική παράδοση. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι Η.Π.Α. αποκαλούνται σε θρησκευτικούς κύκλους ως «ο νέος περιούσιος λαός» και η Washington D.C. ως «η νέα Jerusalem».

Ο Fukuyama (2007, pg. 4-5) μας προσφέρει ένα παράδειγμα σχετικά με την αμερικανική μοναδικότητα και την επιρροή της στην εξωτερική πολιτική. Υποστηρίζει ότι ο νεοσυντηρητισμός, ο οποίος άσκησε ιδιαίτερη επιρροή μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έχει τέσσερα βασικά στοιχεία:

- a. Ενδιαφέρον για ζητήματα δημοκρατίας καθώς και για τα τεκταινόμενα στα εσωτερικά άλλων κρατών
- b. Πίστη ότι η αμερικανική ισχύς μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ηθικούς σκοπούς
- c. Σκεπτικισμό πάνω στην ικανότητα του Διεθνούς Δικαίου να επιβληθεί στα κράτη
- d. Φιλόδοξα κοινωνικά προγράμματα συνήθως οδηγούν σε αποτυχία

Όπως γίνεται αντιληπτό, τα παραπάνω δεν μπορούν να διακριθούν από την αμερικανική μοναδικότητα αλλά αντιθέτως εμφανίζουν μεγάλες ομοιότητες. Πως αλλιώς μπορεί να ερμηνευτεί η εμπλοκή σε εσωτερικά άλλων κρατών ακόμα και σε περιπτώσεις όπου δεν προκύπτει άμεσο συμφέρον καθώς και η πίστη στην προώθηση πανανθρώπινων αξιών, αλλά πάντα με την ερμηνεία που δίνουν οι ίδιοι?

Μια επιπλέον απόδειξη της αίσθησης της μοναδικότητας μπορεί να δοθεί μέσα από τη μελέτη προσώπων ιδιαίτερης εθνικής σημασίας για τις Η.Π.Α.. Αναφερόμαστε στους

Προέδρους, οι οποίοι λαμβάνουν υψηλή αποδοχή από την κοινή γνώμη μετά το πέρας της θητείας τους, ειδικά εκείνοι που θήτευσαν τα πρώτα χρόνια μετά τη δημιουργία του κράτους. Για παράδειγμα ο George Washington συχνά παρομοιάζεται με τον Μωυσή ενώ ο Abraham Lincoln με τον Χριστό, στοιχείο που δε μπορεί να περάσει απαρατήρητο. Στην Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, ίσως το σπουδαιότερο κείμενο στις Η.Π.Α., οι συγγραφείς του επικαλούνται «την Θεία Πρόνοια» όπως και τον «σεβασμό απέναντι στα δικαιώματα που τους έχει δώσει ο Θεός³⁰» (Hofstadter 1959, pg. 70-74). Σε επιστολή του προς την Πολιτεία της South Carolina ο Andrew Jackson αναφέρει ότι «μακάρι ο Μεγάλος δημιουργός των Κρατών να μας δώσει την ευχή όπως το είχε κάνει παλαιότερα αλλά εμείς με την τρέλα μας και τις προσωπικές μας φιλοδοξίες την χάσαμε³¹» (ibid, pg. 282-288). Τέλος ο Abraham Lincoln στον πρώτο του λόγο ως Πρόεδρος στις 4 Μαρτίου 1861 υποστήριξε ότι «με την εξυπνάδα, τον πατριωτισμό, τον Χριστιανισμό και την απαρσάλευτη Πίστη σε Εκείνον, ο οποίος ποτέ δεν ξέχασε την αγαπημένη του γη, μπορούμε να ξεπεράσουμε κάθε δυσκολία³²» (ibid, pg. 389-396). Θεωρώ λοιπόν ότι μέσα από αυτές τις τοποθετήσεις, οι οποίες αποτελούν ένα μικρό και χαρακτηριστικό δείγμα, φανερώνεται η ιδιαίτερη και ξεχωριστή εντύπωση που έχουν οι Αμερικανοί για την χώρα τους και κυρίως για τον προορισμό της.

Εργασιακή Ηθική

Το τρίτο στοιχείο του Προτεσταντισμού το οποίο συναντάμε μπολιασμένο μέσα στην αμερικανική ταυτότητα είναι η εργασιακή ηθική. Πρόκειται για την γενικότερη αντίληψη σχετικά με τη δουλειά, την στάση του ανθρώπου απέναντί της και τις συνέπειες που έχει αυτό για την οικονομία και την κοινωνία. Κατά τον Weber υπήρξε ένας σημαντικός λόγος για την ανάπτυξη της δυτικής κοινωνίας με βάση τη μορφή που αυτή πήρε. Ο Ferguson (2011, pg. 256-264) υποστηρίζει ότι η εργασιακή αντίληψη είναι ένας από τους έξι παράγοντες³³ που συνετέλεσαν στην πορεία του δυτικού κόσμου προς την πρωτοκαθεδρία και την επικράτηση. Η αλλαγή που προέβαλλε, ξεχώρισε στο εξής: η Θεία Χάρη δεν βρίσκονταν πλέον στα μοναστήρια των Καθολικών αλλά στις βιομηχανίες και στις αγορές των Προτεσταντών³⁴. Δηλαδή παρουσιάστηκε ένας νέος τρόπος για να απολαμβάνει κανείς

³⁰ Απόσπασμα από την Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, 4 Ιουλίου 1776.

³¹ Επιστολή προς τους πολίτες της South Carolina, 20 Δεκεμβρίου 1832.

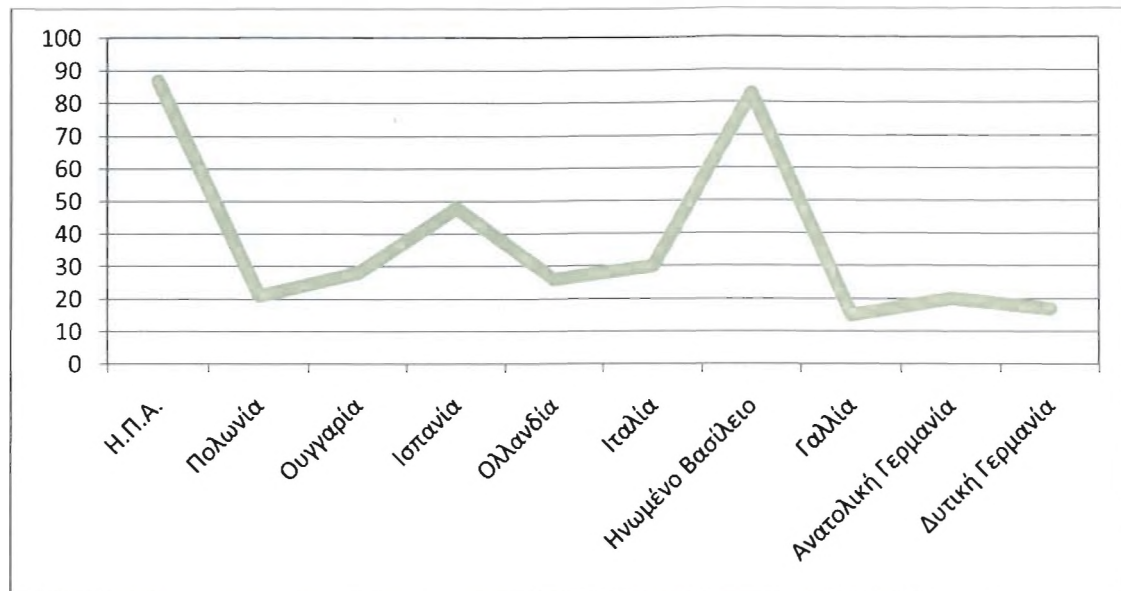
³² Πρώτο Διάγγελμα του Abraham Lincoln (First Inaugural Address), 4 Μαρτίου 1861

³³ Οι άλλοι πέντε είναι: ο ανταγωνισμός, η φυσική, η ιδιοκτησία, η φαρμακευτική και η κατανάλωση. Με αυτούς τους παράγοντες, συν την προτεσταντική ηθική για την εργασία, δικαιολογεί το γιατί η Δύση κυριαρχεί έναντι της Ανατολής και των Αραβικών πληθυσμών, ενώ το 1500 η κατάσταση ήταν ανεστραμμένη και δεν προδίκιζε μια τέτοια εξέλιξη (Ferguson, 2011).

³⁴ Μία από τις κριτικές που ασκείται στο συγκεκριμένο επιχείρημα του Ferguson είναι ότι, πέρα από τους Προτεστάντες, αξιοσημείωτη οικονομική και εμπορική εμπειρία είχαν οι Εβραϊκή πληθυσμοί, οι οποίοι δεν είχαν μεγάλη θρησκευτική συγγένεια με τις διδασχές των πρώτων. Ο Βερέμης (2006) υποστηρίζει ότι αυτό είχε τέσσερις βάσεις:

- *Ιστορική – Οικονομική:* Η γκετοποίηση κατά των Μεσαίων, τους άφησε μόνο συγκεκριμένες εργασιακές διεξόδους, όπως ο τραπεζικός κλάδος και το εμπόριο, οι οποίες με την Αναγέννηση και την δημιουργία αστικής τάξης, γνώρισαν μεγάλη ακμή.
- *Θρησκευτική:* Η άνοδος του Προτεσταντισμού μείωσε το μίσος που τους έδειχναν οι Καθολικοί και οι Ορθόδοξοι
- *Πολιτική:* Με την δημιουργία κρατών μειώθηκαν οι κατηγορίες που τους απευθύνονταν για κάθε τι άσχημο, αφού συνήθως λειτουργούσαν ως αποδιοπομπαίος τράγος των ηγεμόνων

την ευλογία Του και αυτός δεν ήταν ο ασκητισμός αλλά η, μέσα από την καθημερινή και σκληρά εργαζόμενη, αστική ζωή (Ferguson, 2011, pg. 261 και Weber, 2010, pg. 61-72).

Πηγή: Ο Weber, όπως και η Σουηδία (Weber, 2010, pg. 61-72)

Το παραπάνω στοιχείο αποθεώθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η εργασία είναι ένα τιμητικό και ταυτολογικό στοιχείο στη ζωή κάθε ανθρώπου³⁵. Μέσα από τη δουλειά ο μέσος Αμερικανός μπορεί να εκπληρώσει όλα του τα όνειρα και κυρίως να αποδείξει την πίστη του στον Θεό. Όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, ο ατομισμός επιβάλλει την προσωπική προσπάθεια, η οποία μέσω της εργασιακής ηθικής είναι ένας τρόπος ώστε κάποιος να αποδείξει την αξία του. Για αυτό άλλωστε ποτέ δεν ευδοκίμησαν σε αυτή τη χώρα φιλόδοξα κοινωνικά προγράμματα για την αντιμετώπιση της φτώχειας.

Ακόμα πρέπει να αναφέρουμε ότι στην ταυτότητα των Η.Π.Α. έχει εδραιωθεί η εργασιακή αντίληψη όπως αυτή εκφράζεται από τον Calvin, δηλαδή σε μια σκληροπυρηνική εκδοχή τους. Όπως παρατηρούμε στον πίνακα υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα στον ιδιωτικό και δημόσιο βίο του ανθρώπου. Δηλαδή η συμπεριφορά μπορεί να είναι διαφορετική και οι υποχρεώσεις στο ένα κομμάτι να μην δημιουργούν καινούριες στο άλλο. Φυσικά πρέπει να κάνουμε την διαπίστωση ότι παραμένει η εργασία ως τιμητικό χαρακτηριστικό. Επιπλέον, στο πλέγμα της εργασιακής ηθικής εντάσσεται και το ζήτημα της φιλανθρωπικής δράσης. Σε αντίθεση με το καθολικό και ορθόδοξο δόγμα όπου προτιμάται να διατηρούνται χαμηλοί τόνοι σε μια δωρεά, στο προτεσταντικό θεωρείται ότι πρέπει να διαφημίζεται για δύο λόγους: Πρώτον, ώστε ο δωρητής να απολαμβάνει τον έπαινο που

- **Κοινωνική:** Η απομόνωσή τους, τους οδήγησε στο να δώσουν ιδιαίτερο βάρος στην ανατροφή της επόμενης γενιάς, άρα διατηρούσαν ένα υψηλό μορφωτικό επίπεδο.

³⁵ Από αυτό το σημείο εξηγείται η πάγια πολιτική τους υπέρ της υψηλής απασχόλησης των εργαζομένων και της αντιμετώπισης της ανεργίας. Μπορεί αυτό να ξεπροβάλλει ως αίτημα όλων των κυβερνήσεων του κόσμου, όμως η Washington το πραγματοποιεί κατά προτεραιότητα έναντι άλλων οικονομικών στόχων όπως οι ισοσκελισμένοι προϋπολογισμοί ή άλλα κοινωνικά προγράμματα.

του αξίζει και δεύτερον, ώστε να λειτουργήσει ως παράδειγμα προς μίμηση για άλλους επίδοξους δωρητές.

Συγκεφαλαιώνοντας, σε αυτό το υποκεφάλαιο καταγράψαμε τις προτεσταντικές αρχές που υπάρχουν μέσα στην αμερικανική ταυτότητα και, όπως θα προσπαθήσουμε να δείξουμε σε επόμενο κεφάλαιο, ασκούν πιέσεις και συν-επηρεάζουν την χάραξη της εξωτερικής πολιτικής. Υποστηρίξαμε ότι ο προτεσταντισμός έχει μετατραπεί σε ένα Πολιτικό Πιστεύω μέσα στο οποίο υπάρχουν οι αρχές του φιλελευθερισμού και μόνο όσοι το ενστερνίζονται, ανεξαρτήτως θρησκείας, μπορούν να αφομοιωθούν στην κοινωνία. Από αυτό ξεχωρίσαμε τρία διακριτά στοιχεία. Πρώτον, τον ατομικισμό, ο οποίος νοείται ως η πίστη στον μέσο άνθρωπο και στις ικανότητές του να επιλύει προβλήματα, βασιζόμενος στις δυνάμεις του και στη χάρη του Θεού. Δεύτερον, την μοναδικότητα, ως το αίσθημα υπεροχής και ιδιαίτερου σκοπού που έχει αυτή η χώρα, το οποίο πηγάζει κυρίως από την ιστορία των πρώτων εποίκων και τις διδαχές των παστόρων. Τρίτον, την εργασιακή ηθική, ως την καινοτόμα αντίληψη των Προτεσταντών για την δουλειά και το πώς πρέπει να αντιμετωπίζεται. Τα τρία προαναφερθέντα στοιχεία πηγάζουν από την Θρησκευτική Μεταρρύθμιση του Luther και παίζουν κομβικό ρόλο σε αυτό που ονομάζεται Αμερικανικό Όνειρο και συντηρεί τον μύθο αυτής της χώρας. Στη συνέχεια, θα αναλύσουμε το δεύτερο μεγάλο στοιχείο της αμερικανικής ταυτότητας, τον ρεπουμπλικανισμό.

Ρεπουμπλικανισμός

Ο ρεπουμπλικανισμός ορίζεται γενικά ως η οποιαδήποτε μορφή οργάνωσης του κράτους όπου ο ανώτατος άρχοντας εκλέγεται άμεσα ή έμμεσα από το λαό και δεν διατηρεί αυτή τη θέση μέσω κληρονομικής διαδοχής ούτε την λαμβάνει με την βία (McLean and McMillan, 2009, pg. 459). Συνεπώς, η συντριπτική πλειοψηφία των σημερινών κρατών μπορούν να ορίζονται ως ρεπουμπλικανικά. Ωστόσο ο Madison, ίσως ο κυριότερος εμπνευστής του αμερικανικού Συντάγματος, διέκρινε την δημοκρατία όπου μια μικρή ομάδα ανθρώπων συμμετέχει στις διαδικασίες εκλογής και άσκησης της εξουσίας, με τον ρεπουμπλικανισμό, τον οποίον όριζε ως τον τρόπο αντιπροσώπευσης. Ο συνταγματικός ρεπουμπλικανισμός καθιερώθηκε για πρώτη φορά στις Η.Π.Α. μετά την επαναστατική δράση της περιόδου 1775-1783 και μαζί με τον δημοκρατικό ριζοσπαστισμό της Γαλλίας του 1789 και την κοινοβουλευτική κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου έθεσαν τις βάσεις για τα σύγχρονα μοντέλα διακυβέρνησης (Heywood, 2006, pg. 54).

Ο Rogers Smith στο εξαιρετικό του έργο "The American Creed and The American Identity" (1988, pg. 225-251) αναδεικνύει τον ρόλο του ρεπουμπλικανισμού στην αμερικανική ιστορία, υποστηρίζοντας ότι μπορεί να δικαιολογήσει όλες εκείνες τις περιπτώσεις που ο φιλελευθερισμός (προτεσταντισμός στη δική μας μελέτη) αποτύγχανε. Του προσάπτει δύο βασικά χαρακτηριστικά:

- * Μπορούσε να προσδώσει ομοιογένεια στο νέο κράτος, δικαιολογώντας περιορισμούς στην χορήγηση υπηκοότητας λόγω φυλής, καταγωγής και φύλου, κάτι το οποίο δεν άρμοζε στον φιλελευθερισμό.
- * Βοηθούσε στο να διατηρηθεί ο ομοσπονδιακός χαρακτήρας του κράτους και οι ισορροπίες ανάμεσα στην κεντρική κυβέρνηση και τις Πολιτείες.

Η αντίληψη ότι ένα κράτος μπορεί να διαφθαρεί και να παρακμάσει όταν επεκτείνεται εδαφικά και πληθυσμιακά, οδήγησε την αμερικανική κυβέρνηση στο να υιοθετεί μια συσταλτική πολιτική για τη χορήγηση υπηκοότητας. Με αυτό τον τρόπο κρατούσε «καθαρό» τον πληθυσμό της και τον ομογενοποιούσε περαιτέρω μέσω των εθνικών συμβόλων και της εκπαίδευσης. Ο Thomas Jefferson υποστήριζε το ρεπουμπλικανικό χαρακτήρα των Η.Π.Α., ανησυχώντας και πιέζοντας για την μεγαλύτερη ανεξαρτησία των Πολιτειών όσον αφορά την διοίκηση και την νομοθεσία. Πρόκειται για μια αντίληψη, ή καλύτερα για έναν φόβο, ο οποίος είναι χαρακτηριστικός της κουλτούρας των Αμερικανών και αποκαλύπτεται μέσα από πληθώρα ιστορικών παραδειγμάτων. Ενδεικτικά ας αναφερθούμε στην προσπάθεια του νεοσύστατου κράτους να διαχειριστεί το χρέος του (Norton and others, 2007, pg. 186-187). Μόλις τελείωσε ο απελευθερωτικός αγώνας, το κράτος είχε αρκετά χρέη είτε προς άλλες κυβερνήσεις, όπως της Γαλλίας, είτε προς ιδιώτες επενδυτές, είτε προς άτομα στο εσωτερικό που εργάστηκαν στον πόλεμο. Ωστόσο, πέρα από την κεντρική κυβέρνηση, χρεωμένες ήταν και αρκετές Πολιτείες για τις οποίες κλήθηκε να δώσει λύση ο Alexander Hamilton. Πρότεινε να μετατραπεί το χρέος των Πολιτειών σε εθνικό και ύστερα να αποπληρωθεί από την κυβέρνηση. Η συγκεκριμένη σκέψη χαιρετήθηκε θετικά από την Massachusetts, την South Carolina και το Connecticut, αλλά γνώρισε δριμεία κριτική από την Virginia, την North Carolina, το Maryland και την Georgia. Ο λόγος ήταν προφανής: οι τελευταίες είχαν ήδη ξεπληρώσει τα χρέη τους οπότε σε μια

πιθανή αγορά τους από το κράτος, δεν θα είχαν τίποτα να κερδίσουν. Αντιθέτως, θα επιβάρυναν τους πολίτες τους με παραπάνω φόρους ώστε να ξεπληρωθούν τα χρέη άλλων Πολιτειών. Τον Ιανουάριο του 1790 καταψηφίστηκε απηνώς η πρόταση του Hamilton, ο οποίος είχε βασιστεί στον εκβιασμό ότι εάν δεν τελεσφορήσει η πολιτική του, το κράτος θα διαλυθεί και όσοι είχαν αγοράσει ομόλογά του θα έχαναν τα λεφτά τους. Εν τέλει πέρασε από το Κογκρέσο με μερικές παραλλαγές, πολλούς συμβιβασμούς και αφού είχε δοθεί ως αντάλλαγμα στο Maryland και στην Virginia, η πρόταση να χτιστεί στα σύνορά τους η νέα πρωτεύουσα³⁶.

Ο Hamilton είχε να αντιμετωπίσει στην άμεση συνέχεια ένα επιπλέον πρόβλημα, που ήταν η δημιουργία Κεντρικής Τράπεζας, η οποία θα αναλάμβανε εξουσίες που μέχρι τότε άνηκαν στη δικαιοδοσία των Πολιτειών. Ο Σκότος πολιτικός οραματιζόταν μια ισχυρή τράπεζα στα πρότυπα της Τράπεζας της Αγγλίας, η οποία θα έπαιζε καθοριστικό ρόλο στην αμερικανική οικονομία. Οι Πολιτείες ήταν συλλήβδην αντίθετες κατά μιας τέτοιας κίνησης, η οποία δεν προβλεπόταν ρητά από το Σύνταγμα. Ο Madison και ο Jefferson πρωτοστάτησαν της αντίδρασης, ισχυριζόμενοι ότι το Σύνταγμα αναθέτει στην κεντρική κυβέρνηση, όλα τα απαραίτητα μέτρα για να κάνει τη δουλειά της αλλά όχι και όλα τα επιθυμητά. Δηλαδή η Κεντρική Τράπεζα θα αποτελούσε απλά ένα επιπλέον εργαλείο πολιτικής, τη στιγμή που υπήρχαν και άλλα εναλλακτικά. Το ζήτημα είχε πάρει αρνητική τροπή παρά την ακτιβιστική ερμηνεία του Συντάγματος από τον Hamilton και θα είχε ενταφιαστεί εάν δεν παρενέβαινε το 1791 ο Πρόεδρος George Washington, χρησιμοποιώντας το προσωπικό του κύρος και τάλαντο. Συνεπώς όπως σκιαγραφείται μέσα από τα δύο παραδείγματα, το αμερικανικό σύστημα εμπεριέχει την έντονη σύγκρουση κέντρου-περιφέρειας ώστε η μια πλευρά να μην επεκταθεί εις βάρος της άλλης παρόλο που μιλάμε για μια ενιαία χώρα. Κατά τον Jefferson, ο μη σεβασμός της επιθυμίας των Πολιτειών ακόμα και αν αυτή είναι μόλις μια έναντι των υπόλοιπων 12, συνιστά διαβρωτικό παράγοντα για το κράτος διότι υποβόσκει ο κίνδυνος να απολεσθεί ο ρεπουμπλικανικός χαρακτήρας έναντι ενός δεσποτικού.

Πρέπει να τονίσουμε ότι ο ρεπουμπλικανισμός δεν λειτουργεί απαραίτητα σε συμφωνία και σύνταξη με τον φιλελευθερισμό του προτεσταντικού στοιχείου. Αντιθέτως στις περισσότερες των περιπτώσεων βρίσκονται σε σύγκρουση με αποτέλεσμα να παράγονται αποτελέσματα που μπορεί να φαίνονται ασύμβατα με τη θεωρία στον μέσο μελετητή. Ωστόσο, εφόσον δείξουμε τον συχνά αντίθετο βίο τους, τότε μπορούμε να καταρρίψουμε αρκετά κριτικά σημεία, όπου οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν λειτούργησαν με βάση ένα φιλελεύθερο σκεπτικό. Ο Smith (1988, pg. 241-242) υποστηρίζει ότι ο πλέον αποκαλυπτικός τρόπος για να φανεί η διαφορά είναι μέσα από τις γνωμοδοτήσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το οποίο λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα του ερμηνεύει το

³⁶ Πρόκειται για μια έκταση στον Potomac River, ο οποίος αποτελεί φυσικό σύνορο ανάμεσα στις δύο Πολιτείες. Εκεί αποφασίστηκε να αγοραστεί έκταση και να χτιστεί η νέα πρωτεύουσα, η Washington DC, η οποία θα είχε ξεχωριστή διοίκηση και αυτονομία (αυτό σημαίνουν τα αρχικά DC, Distinct Capital).

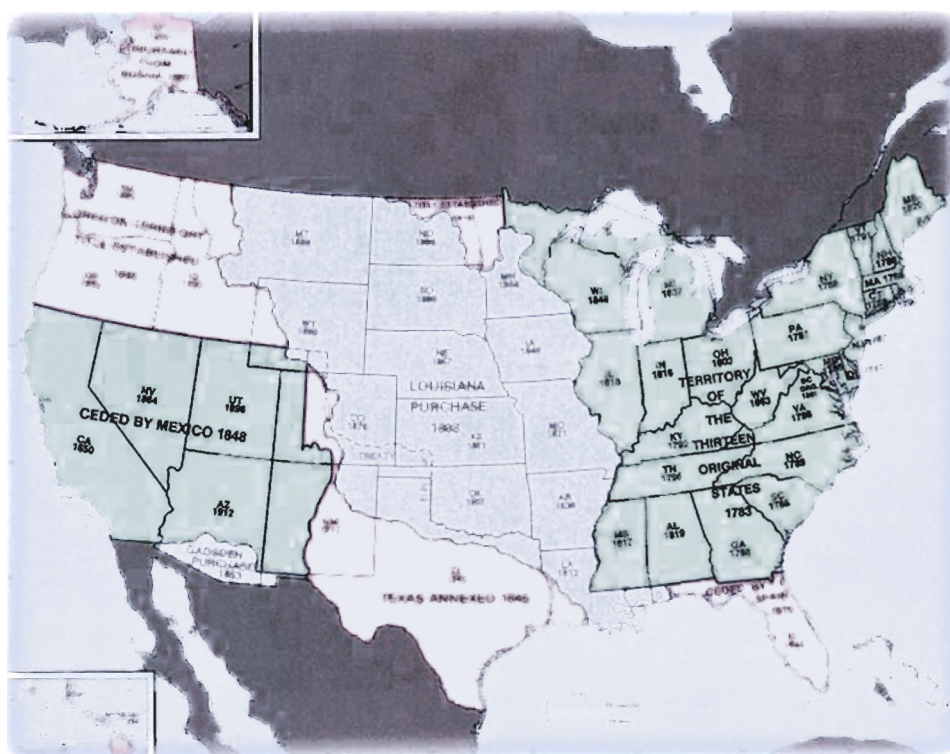
Σύνταγμα σύμφωνα με το αμερικανικό πνεύμα³⁷. Στην υπόθεση *Bradwell v. the State* (1873), η *Bradwell* προσέφυγε στο Ανώτατο Δικαστήριο γιατί το Ανώτατο Πολιτειακό Δικαστήριο του Illinois είχε αρνηθεί να την εντάξει στο δικηγορικό του σώμα διότι, αν και κάλυπτε όλα τα τυπικά προσόντα, ήταν γυναίκα. Ο δικηγόρος της, *Matthew Hale Carpenter*, ανέπτυξε το επιχείρημά του με βάση το Σύνταγμα και την 14^η αναθεώρησή του. Υποστήριξε ότι το Σύνταγμα ορίζει ρητά ότι όλοι οι αμερικανοί Πολίτες έχουν το δικαίωμα στην ευημερία που μπορεί να τους παρέχει το κράτος άρα και το δικαίωμα να εργάζονται σε όποιον τομέας επιθυμούν εφόσον δεν συντρέχουν άλλοι αποκλειστικοί παράγοντες. Εφόσον λοιπόν η κεντρική εξουσία αναγνωρίζει την *Bradwell* ως αμερικανή πολίτης έχουσα το δικαίωμα σε κάθε εργασία, η οποιαδήποτε Πολιτεία δεν μπορεί ούτε να μην την αναγνωρίζει, ούτε να της στερήσει το δικαίωμα να λάβει άδεια δικηγόρου. Ωστόσο, το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε αρνητικά, γνωμοδοτώντας ότι ο ρεπουμπλικανικός χαρακτήρας του κράτους είναι δεδομένος και πρέπει να διασφαλιστεί και ότι κάθε Πολιτεία διατηρεί το έννομο δικαίωμά της να ορίζει με εσωτερική νομοθεσία τις όποιες τυπικές προϋποθέσεις επιθυμεί και τους όποιους αποκλεισμούς όσον αφορά την εργασία ή οτιδήποτε άλλο. Συγκεφαλαιώνοντας, το επιχείρημα του *Carpenter* ήταν πλήρως λογικό με ισχυρά νομικά ερείσματα τόσο από το Σύνταγμα όσο και από τη Χάρτα των Δικαιωμάτων. Ωστόσο προσέκρουσε στην φοβία της αμερικανικής ταυτότητας απέναντι στην δυναστεία της κεντρικής κυβέρνησης, η οποία προωθούσε την ελάχιστη δυνατή μεταφορά εξουσίας προς την *Washington DC*, ακόμα και εις βάρος φιλελεύθερων και πανανθρώπινων αξιών.

Κλείνοντας αυτό το υποκεφάλαιο, είναι σημαντικό να εξάιρουμε τη σημασία του ρεπουμπλικανικού στοιχείου στην αμερικανική ταυτότητα. Πρέπει να αντιληφθούμε ότι η επιρροή που ασκεί στη λήψη αποφάσεων είναι μεγάλη και σημαντική. Επιπλέον απορρίπτεται η εντύπωση ότι ο φιλελευθερισμός είναι η μοναδική αλήθεια αφού έχουν καταγραφεί σημαντικές περιπτώσεις όπου οι Ηνωμένες Πολιτείες λειτούργησαν περισσότερο δεσποτικά παρά φιλελεύθερα. Η αιτία για αυτό είναι ο ρεπουμπλικανισμός, ο οποίος θεωρούμε ότι μπορεί να δώσει πολλές εξηγήσεις και να φωτίσει πολλά σημεία. Τέλος, το πιο δύσκολο κομμάτι είναι να καταφέρουμε να χαράξουμε την νοητή γραμμή ανάμεσα στον προτεσταντικό φιλελευθερισμό και τον ρεπουμπλικανισμό, να μελετήσουμε ποιος επικρατεί σε κάθε περίπτωση και να βρούμε υπό-στοιχεία του ενός που ίσως ταιριάζουν με τη φύση του άλλου. Έχουμε να κάνουμε με δυο εκ πρώτης όψης ασύμβατα μεταξύ τους ρεύματα, τα οποία κινούνται σε μια αέναη σύγκρουση, σαν ένα εκκρεμές ανάμεσα σε δύο άκρα.

³⁷ Η δικαιοσύνη στις Η.Π.Α. μπορεί να δρα σύμφωνα με δυο προσεγγίσεις. Η πρώτη είναι περισσότερο συμβατική και αφορά στην γνωμοδότηση με βάση το γράμμα του νόμου χωρίς ιδιαίτερες ερμηνευτικές προσπάθειες. Η δεύτερη είναι η ακτιβιστική όπου το Δικαστήριο προσπαθεί να αντιληφθεί το πνεύμα της αμερικανικής νομοθεσίας και να δώσει περισσότερο διασταλτικές αποφάσεις. Με την τελευταία περίπτωση, το αμερικανικό κράτος μπορεί να ξεκολλήσει από αγκυλώσεις στην νομοθετική και στην εκτελεστική εξουσία και να λειτουργήσει ως παράγοντας φιλελευθεροποίησης και προόδου (Wilson, 2000, chapter 13).

Η Αμερικανική Επεκτατική Πολιτική 1865-1889

Η συγκεκριμένη περίοδος έχει επιλεγεί διότι χαρακτηρίζεται από μια μεγάλη πολιτική παραδοξότητα. Συγκεκριμένα, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν ήδη αρχίσει να αναδεικνύονται σε μια οικονομική δύναμη πρώτης γραμμής εντούτοις δεν μετέφρασαν αυτή την ισχύ σε αντίστοιχη πολιτική και στρατιωτική παρά μόνο προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}. Αυτή η χρονοκαθυστέρηση οφείλονταν στην προσπάθεια της ίδιας της κυβέρνησης να αναλάβει όσο το δυνατόν λιγότερες δεσμεύσεις πέρα από τα σύνορά της αν και γνώριζε ότι ίσως έτσι αποβάλλει κομμάτι της δυνητικής της ισχύος. Το ιστορικό παράδειγμα που θα χρησιμοποιηθεί σε αυτό το κομμάτι της έρευνας είναι η επεκτατική πολιτική των Η.Π.Α. από το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου (1862-1865) μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα περίπου. Θα αναφερθούμε στις ευκαιρίες που παρουσιάστηκαν προκειμένου η Washington να προσαρτήσει εδάφη κοντά στον ζωτικό της χώρο, τα οποία θα αύξαναν την ασφάλειά της και θα προσέφεραν νέες οικονομικές ευκαιρίες. Ωστόσο, όπως θα δούμε παρακάτω, το Κογκρέσο τις περισσότερες των περιπτώσεων ήταν αυτό που σταμάτησε όλες τις διαδικασίες. Το ερώτημα που τίθεται και θα κληθούμε να απαντήσουμε είναι γιατί σε όλες αυτά τα παραδείγματα η αμερικανική πολιτική φαίνεται να λειτουργεί αντίθετα με τα συμφέροντά της και μειώνει το εύρος των επιλογών της.

Εικόνα 1 Οι εδαφικές προσαρτήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών

Λίγες μέρες πριν το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου και την συνθηκολόγηση του στρατηγού των Νοτίων, Robert E. Lee, ο αμερικανός υπουργός Εξωτερικών, William Henry Seward, πίστευε ότι το μέλλον της χώρας βρίσκεται στην επέκταση των συνόρων της τόσο ώστε να ενσωματώσει όλη την βορειοαμερικανική ήπειρο. Τα εργαλεία και η θεσμική ισχύς που είχε στα χέρια του ήταν περιορισμένα, μιας και ο τομέας των εξωτερικών υποθέσεων

είχε ελάχιστο προσωπικό και μικρό προϋπολογισμό, ενώ επιπλέον θεωρούνταν μη παραγωγικός. Παρά τις αντιξοότητες υποστήριξε με σθένος την επεκτατική του πολιτική, αφού θεωρούσε ότι με αυτόν τον τρόπο θα αυξηθούν οι παραγωγικές δυνατότητες της χώρας και θα αποκτήσει μεγαλύτερη στρατηγική ασφάλεια. Εν τέλει, ο Seward είχε ελάχιστες επιτυχίες στο έργο του, μη μπορώντας να πείσει ή να παρακάμψει το ισχυρότατο και αδιάλλακτο Κογκρέσο και χωρίς να έχει ιδιαίτερη πολιτική βοήθεια από τον αδύναμο Πρόεδρο Andrew Johnson (1865-1869).

Αρχικά, προσπάθησε να αγοράσει αρκετά νησιά στο σύμπλεγμα της Καραϊβικής όπως την Κούβα και το Πουέρτο Ρίκο από την Ισπανία ή τον άγιο Βαρθολομαίο από την Γαλλία ενώ επίσης ήρθε σε συμφωνία με την Κολομβία προκειμένου να αποκτήσει το πλεονέκτημα για μια μελλοντική διάνοιξη διώρυγας στην περιοχή. Με αυτό τον τρόπο πίστευε ότι θα εξασφάλιζε νέες στρατιωτικές βάσεις και εμπορικά λιμάνια στην περιοχή και συγχρόνως θα αποκτούσε μεγαλύτερο έλεγχο στη περιοχή. Έπειτα ξεκίνησε συνομιλίες με την Δανία ώστε να αγοράσει την Γροιλανδία και την Ισλανδία, για τις οποίες γνώριζε ότι διαθέτουν πλούσιο υπέδαφος. Το τρίτο κομμάτι της επεκτατικής του πολιτικής στρέφονταν προς τον Ειρηνικό ωκεανό. Κατάφερε να προσεγγίσει την Χαβάη προκειμένου να την εντάξει στην αμερικανική σφαίρα επιρροής και ίσως να την προσαρτήσει στο μέλλον. Συνολικά ο Seward με την επέκταση σε Καραϊβική, Βόρειο Ατλαντικό και Ειρηνικό ωκεανό εξασφάλιζε νέες βάσεις για τον αμερικανικό στρατό, έλεγχο επί του εμπορίου, νέες πλουτοπαραγωγικές πηγές και στρατηγικό πλεονέκτημα έναντι μελλοντικών αντιπάλων (ως τέτοιους θεωρούσε την Ιαπωνία και την Κίνα). Πρέπει να τονίσουμε ότι το κόστος όλων αυτών των αγορών θα ήταν αρκετά χαμηλό λόγω των οικονομικών προβλημάτων των ιδιοκτητών και της αδυναμίας τους να τα διατηρήσουν ενώ θα είχαν υψηλή μελλοντική αξία για τις Η.Π.Α.

Το Κογκρέσο αντιστάθηκε σθεναρά σε όλες αυτές τις προσαρτήσεις τις οποίες θεωρούσε προσωπικές φιλοδοξίες του Seward και ότι δεν σχετίζονταν με τα συμφέροντα του κράτους. Η νομοθετική εξουσία θεωρούσε ότι έπρεπε να δώσει ιδιαίτερο βάρος στην ανοικοδόμηση της μετεμφυλιακής οικονομίας και κυρίως του Νότου. Επιπλέον, διαδραματιζόνταν ένα πολιτικό παιχνίδι για το ποιος θα έχει τον πολιτικό έλεγχο στο μετεμφυλιακό περιβάλλον. Το Κογκρέσο ήθελε να αποδυναμώσει τον Πρόεδρο, να του αφαιρέσει εξουσίες και να ενισχύσει τις Πολιτείες. Οι αδύναμες και κατά κύριο λόγο άβουλες θητείες αμερικανών Προέδρων που ακολούθησαν βοήθησαν σε αυτό. Καθ' όλη την τετραετία έγιναν μόνο δύο προσαρτήσεις: αυτές των νησιών Midway και της Αλάσκας. Η πρώτη περίπτωση ήταν και η πλέον εύκολη, μιας και δεν κατοικούνταν από κανέναν, συνεπώς το Ναυτικό απλά αποβιβάστηκε σε αυτά και ύψωσε την σημαία του. Στην περίπτωση της Αλάσκας θα είχαμε ένα επιπλέον φιάσκο εάν δεν εξελισσόταν ένα περίεργο πολιτικό παιχνίδι και δεν μεσολαβούσε ο Πρόεδρος της Βουλής, Charles Sumner. Ο Seward είχε προχωρήσει σε μυστικές διαπραγματεύσεις με τον Ρώσο πρέσβη και είχε καταλήξει σε συμφωνία, φέρνοντας το Κογκρέσο προ τετελεσμένων γεγονότων και με το ρίσκο να θιγεί το κύρος της χώρας εάν το απέρριπταν τελευταία στιγμή. Να τονίσουμε ότι η Ρωσία διατηρούσε ένα φίλο-αμερικανικό προφίλ εκείνη την περιοχή ενώ κατά τον Εμφύλιο είχε επιλέξει να στηρίξει τους Βόρειους (Zakaria, 1999, pg. 57-67).

Ο επόμενος Πρόεδρος ήταν ο στρατηγός Ulysses Grant, ο οποίος δεν κατάφερε να σημειώσει μεγαλύτερες ευτυχίες από τον προκατόχο του. Η επεκτατική του πολιτική επικεντρώθηκε σε τρία σημεία. Πρώτα, θέλησε να αγοράσει το νησί του Αγίου Δομίνικου από τους Ισπανούς, το οποίο θα λειτουργούσε ως μια εξαιρετική ναυτική βάση που θα ασκούσε έλεγχο στην Καραϊβική και στην Κεντρική Αμερική. Το Κογκρέσο торπίλισε την νομοθετική πρωτοβουλία του Προέδρου για τρεις λόγους (Zakaria, 1999, pg. 68-69):

- Υψηλό κόστος αγοράς
- Αδυναμία των μη-λευκών ιθαγενών να αφομοιώσουν την αμερικανική ταυτότητα
- Απαράδεκτες μονομερείς προσπάθειες του Προέδρου, χωρίς να ενημερωθεί το Κογκρέσο

Η δεύτερη επεκτατική προσπάθεια αφορούσε την Κούβα την οποία, ο πρώην Πρόεδρος, Franklin Pierce είχε προσπαθήσει να αγοράσει από του Ισπανούς με το πρόσχημα ότι σχηματίστηκε από το χώμα που κατέβαζε στον Κόλπο του Μεξικού ο Μισσισιππής (Weinberg, 1994, pg. 228-229)! Οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών (Η.Π.Α. και Ισπανίας) ήταν αρκετά τεταμένες λόγω του Κουβανικού εμφυλίου και των προσφύγων που κατέφευγαν στην Florida καθώς και λόγω ενός επεισοδίου³⁸ ανάμεσα σε αμερικανικό πλοίο και στις κουβανικές αρχές. Όμως για μια ακόμα φορά το Κογκρέσο σε συνδυασμό με μια οικονομική ύφεση βάλτωσαν τα σχέδια του Προέδρου. Πρέπει να αναφέρουμε ότι η περίπτωση της Κούβας ήταν περισσότερο δύσκολη από όλες τις υπόλοιπες προαναφερθείσες διότι μπορεί να προκαλούσε έναν νέο πόλεμο με την Μαδρίτη και την περαιτέρω εμπλοκή των Βρετανών. Η τρίτη και τελευταία περίπτωση προσάρτησης αφορούσε την Χαβάη όπου ο βασιλιάς του νησιού προσέφερε το Pearl Harbor ως ναυτική βάση με αντάλλαγμα την αμυντική βοήθεια των Η.Π.Α. Έτι ακόμα μια φορά η επέκταση δεν προχώρησε και οι δύο πλευρές αρκέστηκαν σε μια συμφωνία υψηλής επιστασίας εκ μέρους των Αμερικανών.

Κατά την προεδρία Hayes (1877-1881) έγιναν προσπάθειες να προσαρτηθεί η Samoa ύστερα από επιθυμία της ίδιας ωστόσο το Κογκρέσο αντέδρασε για άλλη μια φορά. Ακολούθησε η προεδρία του Chester Arthur, ο οποίος ανέλαβε το ανώτατο αξίωμα στη θέση του δολοφονηθέντος James Garfield, όντας αντιπρόεδρος. Ο Arthur είχε να συγκεκριμένη αντιμετώπιση την επιθυμία της Γαλλίας να διανοίξει διώρυγα στον Παναμά. Οι Η.Π.Α. βρίσκονταν σε αδύναμη θέση αφού δεν μπορούσαν να καταθέσουν ανταγωνιστική επιχειρηματική κίνηση ούτε να το πραγματοποιήσουν με κρατικά κεφάλαια αφού τους το απαγόρευε μια συνθήκη που είχαν συνάψει στο παρελθόν με το Ηνωμένο Βασίλειο. Παρόλα αυτά ο Arthur αποφασίζει να έρθει σε διαπραγματεύσεις με την ηγεσία

³⁸ Το πλοίο *Virginius* που έφερε την αμερικανική σημαία κατελήφθη από τις κουβανικές αρχές, οι οποίες σκότωσαν τον πλοίαρχο και μέρος του πληρώματος. Το γεγονός αυτό εξόργισε την αμερικανική κοινή γνώμη, η οποία απαιτούσε από τον Πρόεδρο να παρέμβει ζητώντας ηθική και υλική αποκατάσταση από την Ισπανία. Το συγκεκριμένο συμβάν έφερε τις χώρες στα πρόθυρα πολέμου. Η αδυναμία του Προέδρου να δράσει αποφασιστικά και η χρονοτριβή στις διαπραγματεύσεις βοήθησαν στο να εκτονωθεί η κατάσταση και να εξομαλυνθούν οι σχέσεις των δύο χωρών. Άλλωστε η Washington γνώριζε ότι το συλληφθέν πλοίο πιθανότατα δεν άνηκε πραγματικά στο αμερικανικό νηολόγιο ενώ παράλληλα επιδιόταν σε λαθρεμπόριο (Zakaria, 1999, pg. 73-75).

της Nicaragua, προκειμένου να δημιουργηθεί εκεί μια διώρυγα που θα εξασφάλιζε το γρήγορο πέρασμα από τον Ατλαντικό στον Ειρηνικό, δίνοντας ως αντάλλαγμα εγγυήσεις για την προστασία της κέντρο-αμερικανικής χώρας. Η Γερουσία αρχικά απέρριψε το στρατηγικό πλάνο του Προέδρου και το ενταφίασε οριστικά κατά την επόμενη προεδρία. Το μόνο που κατάφερε ο Arthur κατά την θητεία του ήταν να δημιουργηθεί εν τέλει ναυτική βάση στην Hawaii, ενώ ταυτόχρονα απέρριψε αντίστοιχες προτάσεις της Haiti και της Venezuela. Ο Grover Cleveland είναι ο πρόεδρος που κλείνει την υπό μελέτη χρονική περίοδο, κινούμενος στα ίδια πλαίσια με τους προκατόχους του. Το πλέον αξιοσημείωτο είναι η προσπάθειά του να αυξήσει την ναυτική ισχύ της χώρας υιοθετώντας ένα φιλόδοξο πρόγραμμα ναυπήγησης νέων πλοίων, ενώ από την άλλη απέσυρε την χώρα του από την Συνθήκη του Βερολίνου με την οποία εξασφαλιζονταν αμερικανική επέκταση στην κεντρική Αφρική (Zakaria, 1999, pg. 86-87).

Χρονική Περίοδος	Παράδοση	Αποτέλεσμα
1800-1850	1 Hawaii	Αυτοσυγκράτηση
	2 Greenland and Iceland	Αυτοσυγκράτηση
	3 Danish West Indies	Αυτοσυγκράτηση
	4 Alaska	Επέκταση
	5 Midway Islands	Επέκταση
	6 Santo Domingo	Αυτοσυγκράτηση
	7 Haiti	Αυτοσυγκράτηση
	8 Isthmian Canal	Αυτοσυγκράτηση
	9 Canada	Αυτοσυγκράτηση
	10 Mexico ³⁹	Αυτοσυγκράτηση
1850-1870	11 Santo Domingo	Αυτοσυγκράτηση
	12 Cuba I	Αυτοσυγκράτηση
	13 Cuba II	Αυτοσυγκράτηση

³⁹ Αναφερόμαστε στην προσπάθεια της Γαλλίας και του Napoleon III να προωθήσουν ως βασιλιά του Mexico τον Αρχιδούκα της Αυστρίας, Μαξιμιλιανό. Μια μοναρχία στα νότια σύνορα των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν εντελώς ανεπίτρεπτο γεγονός ενώ η όλη προσπάθεια ήταν μάλλον αστεία. Οι Γάλλοι σύντομα απέσυραν την υποστήριξή τους ενώ οι Αυστριακοί δεν είχαν μεγάλες δυνατότητες. Ο Seward, ως Υπουργός Εξωτερικών, ακολούθησε μια ήπια στάση για να μην ανακινήσει νέα ζητήματα προς το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου, αν και η κοινωνία πίεζε για επέμβαση.

	14	Hawaii	Επέκταση
	15	Isthmian Canal	Αυτοσυγκράτηση
	16	Samoa	Αυτοσυγκράτηση
	17	Samoa	Επέκταση
	18	Hawaii	Επέκταση
	19	Nicaragua Canal	Αυτοσυγκράτηση
	20	Venezuela	Αυτοσυγκράτηση
	21	Συνέδριο του Βερολίνου	Αυτοσυγκράτηση
	22	Ναυτικό	Επέκταση

(Πίνακας 10 Ενδεικτικές για επέκταση 1868-1898 (Zakaria, 1999, pg. 88)

Κλείνοντας τις ιστορικές μας αναφορές και προχωρώντας στην αιτιολόγηση, πρέπει να καταγράψουμε κάποια στοιχεία. Πρώτον, η χρονική περιοχή που μελετάμε χαρακτηρίζεται από αδύναμες Προεδρίες και την επιτυχημένη προσπάθεια του Κογκρέσου να αποδυναμώσει την κεντρική εκτελεστική εξουσία. Δεύτερον, οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν ήδη αρχίσει να σκιαγραφούν μια αναπτυξιακή πορεία με μια μέση αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος κατά 5%. Ωστόσο συνεχίζουν να στοχεύουν στην εξωτερική πολιτική παρά μόνο εάν έχει να κάνει με το εμπόριο. Επιπλέον, υπάρχει μια σημαντική χρονοκαθυστέρηση στο να μετατραπεί η οικονομική ισχύς σε πολιτική. Τρίτον, η συντριπτική πλειοψηφία των προαναφερθέντων επεκτατικών δυνατοτήτων χαρακτηρίζονταν από χαμηλό κόστος και υψηλά ανταποδοτικά οφέλη οπότε είναι δύσκολο να κατανοήσει κανείς γιατί ευδοκίμησαν μόνο οι 6 από τις 22 περιπτώσεις. Αυτό το οποίο θα απαντήσουμε στη συνέχεια είναι το γιατί το αμερικανικό κράτος αν και όντας σε καθεστώς ανάπτυξης και ευημερίας, δεν αξιοποίησε πλειάδα ευκαιριών, αρνούμενο πεισματικά να προσαρτήσει νέα εδάφη και να δημιουργήσει εξωτερικούς δεσμούς. Τι είναι αυτό που το εμπόδιζε?

Μια ρεαλιστική απάντηση

Μια ρεαλιστική προσέγγιση στο παραπάνω ερώτημα για την μη επέκταση των Η.Π.Α. θα μας έδινε τρεις πιθανές εξηγήσεις:

- I. Το αμερικανικό κράτος λειτουργεί με γνώμονα την αύξηση της ισχύος του (Carr, 2001, 101-128). Ένας κλασικός ρεαλιστής θα υποστήριζε ότι όλες αυτές οι προσαρτήσεις μπορεί να αύξαναν την αμερικανική στρατηγική, διπλωματική και οικονομική ισχύ προσωρινά αλλά εντούτοις μακροπρόθεσμα θα την μείωναν. Το Κογκρέσο είχε έναν φόβο απέναντι στην επεκτατική πολιτική διότι δεν ήθελε να υποπέσει στο λάθος της υπερεξάπλωσης⁴⁰ (Kennedy, 1987), όπως οι Αθηναίοι κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο. Μελλοντικά θα αυξάνονταν οι υποχρεώσεις και το κόστος διατήρησης άρα η ισχύς θα δεχόταν σημαντικά πλήγματα.
- II. Τα κράτη λειτουργούν με γνώμονα την επιβίωσή τους, δηλαδή με την εξισορρόπηση των απειλών (Waltz, 1979 and 2001 and Walt, 2007). Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν είχαν να αντιπαραταχθούν με κανέναν μεγάλο αντίπαλο, μιας και ο Ατλαντικός αποτελούσε ένα φυσικό οχυρό απέναντι στις ευρωπαϊκές δυνάμεις. Τα νεοπαγή κράτη που είχαν δημιουργηθεί στην αμερικανική ήπειρο δεν είχαν την δυνατότητα να πλήξουν καίρια τα αμερικανικά συμφέροντα ενώ οι βοήθειες που λάμβαναν από τυχόν μητροπόλεις ήταν ήσσονος σημασίας. Συνεπώς ένας αμυντικός ρεαλιστής θα υποστήριζε ότι η Washington απέφυγε να επεκταθεί διότι δεν είχε απέναντί της κάποια πραγματική απειλή την οποία θα έπρεπε να εξισορροπήσει. Αντιθέτως οι Η.Π.Α. είχαν την πολυτέλεια να επιλέγουν τους εχθρούς τους, μιας και μπορούσαν να συνάπτουν σχέσεις και να εγείρουν διαφωνίες απέναντι σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα. Η ασφάλεια που ένωθε το κράτος ήταν αρκετή για να προκαλέσει έναν εφησυχασμό, ο οποίος καθιστούσε τις συζητήσεις περί απόκτησης νέων στρατηγικών εδαφών ως μη επίκαιρες.
- III. Τέλος, ο επιθετικός ρεαλισμός πρεσβεύει ότι τα κράτη εξαπλώνονται προκειμένου να αυξήσουν την ισχύ τους και να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους (Mearsheimer, 2007, pg. 77-125). Όπως είδαμε προηγουμένως, οι Η.Π.Α. δεν είχαν να αντιμετωπίσουν κάποια σημαντική απειλή. Ωστόσο, σύμφωνα με τον επιθετικό ρεαλισμό θα έπρεπε να είχαν υιοθετήσει μια πολιτική επέκτασης προκειμένου να πετύχουν μια περιφερειακή ηγεμονία, ελέγχοντας το Μεξικό, τον Καναδά και την Καραϊβική. Κάτι τέτοιο δεν συνέβη, οπότε αυτή η προσέγγιση δεν μπορεί να παράσχει μια επαρκή εξήγηση.

⁴⁰ Η υπερεξάπλωση (overstretch) συνίσταται στην ανάληψη πολλών υποχρεώσεων και ευθυνών του κράτους στον εξωτερικό τομέα. Κλασικό παράδειγμα αποτελεί η Σικελική Εκστρατεία των Αθηναίων, οι οποίοι με γνώμονα το κέρδος επέκτειναν τις πολεμικές τους δραστηριότητες πέρα από τα όριά τους με αποτέλεσμα να γίνουν ευάλωτοι στους Σπαρτιάτες. Ο Kennedy (1987) θεωρεί την υπερεξάπλωση ως την αχίλλειο πτέρνα των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες έφτασαν στο σημείο να λαμβάνουν πολιτικές δράσεις σχεδόν σε κάθε σημείο του πλανήτη. Υπάρχει και η υπερεξάπλωση στο εσωτερικό όπου έχουμε να κάνουμε με τα ποσοστά ευημερίας που μοιράζει το κράτος στους πολίτες του πέρα από τις αντοχές της πραγματικής οικονομίας.

Η ταυτότητα καθιστά τα πιθανά ως δυνατά και επιλέξιμα

Οι προαναφερθείσες ρεαλιστικές θεωρίες μας δίνουν μερικές απαντήσεις στο γιατί οι Ηνωμένες Πολιτείες αποφάσισαν στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα να μην επεκταθούν στον ζωτικό τους χώρο αν και είχαν αρκετές ευκαιρίες. Η κονστρουκτιβιστική θεωρία, χωρίς να έρχεται σε ευθεία αντιπαράθεση με τα ρεαλιστικά αποτελέσματα, απαντάει σε ένα εντελώς διαφορετικό ερώτημα. Εν προκειμένω, στο πως οι Η.Π.Α. έφθασαν στο σημείο να ορίζουν ως δυνατές τις συγκεκριμένες επιλογές. Δηλαδή, τι είναι αυτό που μεσολάβησε και ποιος ο παράγοντας που φίλτραρε όλα τα δεδομένα καθιστώντας δυνατές συγκεκριμένες επιλογές και μη επιλέξιμες άλλες?

Πριν τον εμφύλιο πόλεμο, οι Αμερικανοί γνώρισαν μια πεντηκονταετία συνεχών επεκτάσεων και προσαρτήσεων νέων εδαφών όπως φαίνεται και στην εικόνα. Ξεκινώντας από τον Ατλαντικό έφθασαν μέχρι τις ακτές του Ειρηνικού, επιδιδόμενοι σε ένα πρωτοφανές κυνήγι τυχοδιωκτισμού. Άλλωστε αυτή η χώρα οικοδομήθηκε πάνω στην ικανότητά της να παρέχει υποσχέσεις και να εκπληρώνει όνειρα για μια καλύτερη ζωή. Το Αμερικανικό όνειρο ενείχε την υπερπροσφορά εδαφών και την ευκολία της μετακίνησης. Όμως όταν ο χώρος αυτός καλύφθηκε, οι Αμερικανοί αρνήθηκαν να κινηθούν είτε προς τον Βορρά είτε προς τον Νότο, αν και γνώριζαν πως τα οικονομικά και στρατηγικά οφέλη θα ήταν μεγάλα. Συνεπώς, τι διαφορετικό είχε η περίπτωση της California από τον Παναμά? Γιατί αγοράστηκαν εδάφη στην Louisiana και όχι στον Καναδά? Γιατί προσάρτησαν το Oregon και όχι το Mexico?

Πρώτον, η σημαντική διαφορά που προκύπτει ανάμεσα στις περιοχές που προσαρτήθηκαν και σε αυτές που όχι, είναι ότι οι μεν δεν διέθεταν συμπαγείς πληθυσμούς και μεγάλες ευρωπαϊκές αποικίες ενώ οι δε είχαν ήδη αρχίσει να παίρνουν μια πρώτη κοινωνική μορφή. Οι Ηνωμένες Πολιτείες θεωρούσαν ότι οι πληθυσμοί του Mexico ή του Santo Domingo είχαν ήδη προλάβει να «μολυνθούν» από την ευρωπαϊκή κουλτούρα και συνεπώς θα τους ήταν δύσκολο έως αδύνατο να ενστερνιστούν την αντίστοιχη αμερικανική. Πίστευαν λοιπόν ότι η ταυτότητά τους έπρεπε να παραμείνει αναλλοίωτη. Δεν είχαν τις απαραίτητες ενδείξεις ότι ένας Γάλλος ή Ισπανός μετανάστης άρα και καθολικός, θα μπορούσε να ενστερνιστεί με ευκολία το Αμερικανικό Πιστεύω. Αντιθέτως οι καινούριες Πολιτείες που προστέθηκαν πέρα από τις πρώτες 13, ήταν ως επί το πλείστον παρθένες και άγριες. Άρα οι Αμερικανοί έποικοι μπορούσαν να τις εκμεταλλευτούν στο έπακρον και να δημιουργήσουν τις πρώιμες κοινωνίες τους κατά το δοκούν.

Δεύτερον, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε το ρεπουμπλικανικό στοιχείο των Αμερικανών. Από το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου μέχρι και το τέλος του 19^{ου} αιώνα είχαμε μια σειρά από αδύναμους να επιβληθούν Προέδρους καθώς και μια προσπάθεια του Κογκρέσου να καταλάβει την πρώτη θέση στο αμερικανικό σύστημα εξουσίας. Εάν είχαν προστεθεί και άλλες Πολιτείες, τότε η δύναμη καθεμιάς από τις ήδη υπάρχουσες θα μειωνόνταν. Επιπλέον, θα αυξάνονταν η ανάγκη για ένα πιο αποκεντρωμένο σύστημα διοίκησης και για έναν Πρόεδρο με αυξημένες αρμοδιότητες. Από τη στιγμή που η οικονομία βρισκόταν σε συνεχή ανάπτυξη με μόνο μικρές περιόδους ύφεσης, τότε δεν υπήρχε η ανάγκη για νέα εδάφη. Οι αντιπρόσωποι των Πολιτειών μπορούσαν να

διαφυλάξουν τα συμφέροντα τους καθώς και την ισχύ που διέθεταν στα χέρια τους, χωρίς να ρισκάρουν να μεταβιβαστεί μέρος τους στην Washington.

Οι στρατηγικές επιλογές μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου

Σε αυτό το κομμάτι θα ασχοληθούμε με την πολιτική που ακολούθησαν οι Ηνωμένες Πολιτείες μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα γιατί από τις τρεις εναλλακτικές, δηλαδή την συμμετοχή στην Κοινωνία των Εθνών, την στρατηγική συμμαχία με Μεγάλη Βρετανία και Γαλλία και την πλήρη αποχώρηση από την Ευρώπη, αποφασίστηκε τελικά η τελευταία. Θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η υψηλή στρατηγική των Η.Π.Α. μετά το 1919 ήταν αποτέλεσμα της αναζήτησης πολιτικής ισορροπίας ανάμεσα στον ρεπουμπλικανισμό και στον φιλελευθερισμό και όχι προϊόν βελτιστοποίησης των κερδών ή προώθησης του υλιστικού τους συμφέροντος.

Όταν τελείωσε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, οι Ηνωμένες Πολιτείες κλήθηκαν να επαναξιολογήσουν την προσέγγισή τους απέναντι στον υπόλοιπο κόσμο, μιας και ήταν η πρώτη φορά που αναγκάστηκαν να επέμβουν στα ευρωπαϊκά δρώμενα. Ένα μεγάλο μέρος του ευρωπαϊκού χρέους είχε περάσει σε χέρια Αμερικανών ενώ η Νέα Υόρκη αντικαθιστούσε το Λονδίνο ως το παγκόσμιο κέντρο εμπορικών και τραπεζικών συναλλαγών. Η κινητοποίηση της βαριάς βιομηχανίας ήταν αρκετά μεγάλη όπως άλλωστε και οι απώλειες σε έμψυχο υλικό. Στην Προεδρία εκείνη την εποχή ήταν ο ιδεαλιστής Woodrow Wilson ενώ μετά τις εκλογές του 1918 το Κογκρέσο ήλεγχαν οι Ρεπουμπλικάνοι. Η Μεγάλη Βρετανία έβλεπε τις Η.Π.Α. να απειλούν την πρωτοκαθεδρία της στη θάλασσα και τις υπερπόντιες κτήσεις της. Η Γαλλία ήταν από τις χαμένες του πολέμου, αν και άνηκε στο στρατόπεδο των νικητών. Για άλλη μια φορά δεν κατάφερε να ανακόψει την γερμανική επιθετικότητα, γνωρίζοντας μεγάλη οικονομική και ηθική ζημιά. Η Γερμανία από την άλλη πλευρά θα αντιμετώπιζε το μένος του Παρισιού, το οποίο θα απαιτούσε υπέρογκες χρηματικές αποζημιώσεις, εδάφη (την Αλσατία-Λωρραίνη) καθώς και την αποστρατικοποίηση της Ρηνανίας, απαιτήσεις που θα υπονόμευαν την μελλοντική πολιτική σταθερότητα του Βερολίνου. Τέλος, η Ρωσία και η Ιαπωνία θα έμεναν εν πολλοίς έξω από τα γεωπολιτικά παιχνίδια, για δικούς της λόγους η κάθε μια.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες όπως καταγράφει ο Colin Dueck (2006, pg. 44-81) στο εξαιρετικό του πόνημα, είχαν να επιλέξουν ανάμεσα σε τρεις πιθανές επιλογές. Η πρώτη, η οποία υποστηρίζονταν απηνώς από τον Πρόεδρο Wilson, ήταν η συμμετοχή των Η.Π.Α. στην νεοσύστατη Κοινωνία των Εθνών και η παράλληλη δέσμευσή τους για διεθνείς παρεμβάσεις υπέρ των δημοκρατιών και ενάντια σε κάθε μορφή милитарισμού και επιθετικότητας. Η δεύτερη, η οποία ετύγχανε της υποστήριξης της πλειοψηφίας των Ρεπουμπλικάνων, οδηγούσε την Washington σε μια στρατιωτική αμυντική συμφωνία με την Μεγάλη Βρετανία και την Γαλλία προκειμένου να διασφαλιστεί η ειρήνη στην Ευρώπη απέναντι σε φαινόμενα όπως αυτό της γερμανικής προσπάθειας για κυριαρχία. Η τρίτη επιλογή, μολονότι συγκέντρωνε την υποστήριξη μόνο ενός μικρού τμήματος της Γερουσίας

και της Βουλής των Αντιπροσώπων, ήταν τελικά αυτή η οποία ακολουθήθηκε και αφορούσε την αποδέσμευση των Ηνωμένων Πολιτειών από κάθε υποχρέωση στην Ευρώπη και την αφοσίωση τους αποκλειστικά στο Δυτικό ημισφαίριο.

Η συμμετοχή στη Κοινωνία των Εθνών

Η συγκεκριμένη επιλογή ήταν το προσωπικό όραμα του Προέδρου Wilson και ένα μεγάλο πολιτικό στοίχημα για τον ίδιο. Επιθυμούσε μια κοινότητα ασφαλείας η οποία θα αποτελείται μόνο από δημοκρατικά κράτη⁴¹ και σκοπός της ήταν να προστατεύει την παγκόσμια κοινότητα από αυταρχικά και επιθετικά καθεστώτα. Δομικό της κομμάτι ήταν το Άρθρο 10 του Καταστατικού της, σύμφωνα με το οποίο κάθε επίθεση σε ένα κράτος-μέλος σημαίνει την αμοιβαία απάντηση όλων των υπολοίπων, ανεξαρτήτως το που λαμβάνει χώρα ή κάτω από ποιες συνθήκες. Ουσιαστικά, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία (σε ένα πρώτο επίπεδο) αναλάμβαναν ένα ρόλο παγκόσμιου αστυνόμου, ο οποίος θα προφύλασσε τις υπόλοιπες χώρες από κάθε επεκτατικό παράγοντα, όπως η Γερμανία του 1914.

Εικόνα 2 Ο Πρόεδρος Wilson σύμφωνα με την γαλλική αντίληψη της εποχής

Η συγκεκριμένη πολιτική ήταν το ιδεολογικό τέκνο του Wilson με αποτέλεσμα να αναγκαστεί να το υπερασπιστεί μέχρι τέλους, κάνοντας πολλές υποχωρήσεις σε άλλα

⁴¹ Από το συγκεκριμένο συμπεραίνουμε ότι η νεοπαγής Σοβιετική Ένωση δεν είχε θέση στην Κοινωνία των Εθνών.

ζητήματα. Για παράδειγμα, αναγκάστηκε να δεχτεί πολλές από τις γαλλικές και βρετανικές απαιτήσεις κατά τη διάρκεια των συνομιλιών στο παλάτι των Βερσαλλιών, γεγονός που εξόργισε τους αμερικανούς πολίτες και το Κογκρέσο. Επιπλέον, όταν έπρεπε να το υπερασπιστεί ενώπιον της νομοθετικής εξουσίας, αρνήθηκε να προβεί σε αλλαγές που θα το απομάκρυναν από αυτό που ο ίδιος είχε ονειρευτεί. Συνεπώς για ένα πολιτικό σύστημα που δομείται πάνω στη συναίνεση και στον συμβιβασμό, ήταν αρκετά άκαμπτος και ανυποχώρητος⁴². Η αμερικανική συμμετοχή στη Κοινωνία των Εθνών σκόνταψε στο Κογκρέσο και ενταφιάστηκε ολοκληρωτικά κατά την επόμενη προεδρία του Hardin,. Σε αντίθεση με την ευρέως κοινή άποψη, η πολιτική του Woodrow Wilson είχε έναν σαφέστατο στρατηγικό ρόλο για τις Η.Π.Α. βασισμένο στα συμφέροντά της. Θεωρούσε ότι μαζί με τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις μπορούν να σχηματίσουν ένα consortium που θα εγγυάται τη σταθερότητα και θα αποτρέπει όσους επιχειρούν ανατροπή του status quo. Όσον αφορά την προστασία των δημοκρατικών καθεστώτων, αυτό οφείλονταν στην φιλελεύθερη αντίληψη ότι οι δημοκρατίες είναι περισσότερο προβλέψιμες, απεύχονται τις συρράξεις και συνεννοούνται ευκολότερα μεταξύ τους (άρα περισσότερο επιθυμητές).

Η συμμετοχή στην Κοινωνία των Εθνών θα είχε κάποιο κόστος για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αλλά το κέρδος θα ήταν εξίσου μεγάλο. Η Washington θα αύξανε την γεωπολιτική της ισχύ και θα πλησίαζε κοντά σε μια ηγεμονία. Αντί αυτού θα έπρεπε να αυξήσει τις οικονομικές και στρατιωτικές της υποχρεώσεις στον υπόλοιπο κόσμο. Το φιλελεύθερο κομμάτι της αμερικανικής ταυτότητας θα ικανοποιούνταν από αυτή την πολιτική, μιας και θα προωθούνταν οι προτεσταντικές αρχές. Όμως από την άλλη πλευρά, το ρεπουμπλικανικό στοιχείο θα πλήττονταν σημαντικά, διότι οι νέοι φόροι και οι νέες υποχρεώσεις της χώρας θα ενίσχυαν την κεντρική εκτελεστική εξουσία και θα την ισχυροποιούσαν έναντι των υπόλοιπων θεσμών. Συνεπώς, η προαναφερθείσα πολιτική είχε απήχηση μόνο σε ένα κομμάτι της αμερικανικής ταυτότητας.

Η στρατιωτική συμμαχία με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Γαλλία

Η δεύτερη στρατηγική επιλογή των Η.Π.Α. ήταν να συνάψουν μια συμφωνία με την Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να αποτρέψουν οποιαδήποτε νέα επεκτατική δύναμη στην Ευρώπη και δευτερευόντως θα ρύθμιζαν ευκολότερα ζητήματα στον υπόλοιπο κόσμο και κυρίως στις ευρωπαϊκές κτήσεις στην Αφρική. Η παραπάνω συμφωνία θα μπορούσε να λάβει χώρα κάτω από τον μανδύα της Κοινωνίας των Εθνών αλλά χωρίς να υπάρχει η υποχρέωση για ανάληψη δράσης σε κάθε σημείο του πλανήτη (καταστρατήγηση του άρθρου 10) και υιοθετώντας μια πιο χαλαρή ηθική πλατφόρμα. Η συγκεκριμένη υψηλή στρατηγική θα εξασφάλιζε στις Ηνωμένες Πολιτείες ότι δεν θα βρεθούν ξανά προ τετελεσμένων μιλιταριστικών γεγονότων αλλά και ότι θα ήταν υποχρεωμένες να διατηρούν στρατιωτικές δυνάμεις, ακόμα και εν καιρώ ειρήνης.

⁴² Σε αυτό το ζήτημα καταγράφονται δυο επιπλέον απόψεις. Η ψυχολογική αναφέρεται στον ασταθή χαρακτήρα και στην άκαμπτη προσωπικότητα του Wilson, ο οποίος απαιτούσε την απόλυτη υποταγή από τους συνεργάτες τους, μιας και ο ίδιος δεν μπορούσε να δεχτεί μια μέση λύση ή μια μερική αποδοχή (George and George, 1964). Η ιατρική άποψη αναφέρεται σε ορισμένα μικρά εγκεφαλικά επεισόδια που υπέστη ο Πρόεδρος από το Νότο, τα οποία τον κατέστησαν περισσότερο άκαμπτο και σκληρό στις διαπραγματεύσεις (Weinstein, 1981).

Αυτή η επιλογή ήταν αρεστή κυρίως στους κύκλους των Ρεπουμπλικάνων, οι οποίοι είχαν ως προεξάρχοντα τον πρόεδρο της επιτροπής εξωτερικών υποθέσεων, Henry Cabot Lodge. Η Κοινωνία των Εθνών όπως την οραματιζόταν ο Πρόεδρος Wilson, τους τρόμαζε αρκετά, μιας και αποτελούσε μια μεγάλη απομάκρυνση από το δόγμα Monroe (1823)⁴³ και για αυτό προτιμούσαν στη θέση της μια περισσότερο χαλαρή συμφωνία μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων (Dueck, 2006, pg. 48-50). Μέσω μιας δυτικής συμμαχίας θα ήταν σε θέση να ελέγχουν την Ευρώπη και να εξασφαλίζουν την πολυπολικότητα της. Οι Ρεπουμπλικάνοι θεωρούσαν ότι με αυτό τον τρόπο προστατεύονταν καλύτερα τα αμερικανικά συμφέροντα δηλαδή η ελευθερία του εμπορίου με την Ευρώπη και η εξάλειψη κάθε πιθανού κινδύνου, παράλληλα με ένα minimum υποχρεώσεων.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι η δεύτερη πιθανή επιλογή βρίσκονταν αρκετά κοντά στη ρεαλιστική σχολή σκέψης, μιας και κάνει λόγο για ισορροπία δυνάμεων και έλεγχο των πιθανών αντιπάλων. Συνεπώς η μη υιοθέτησή της προκαλεί ένα μικρό ρήγμα στην ρεαλιστική ερμηνεία. Με βάση την αμερικανική ταυτότητα η προαναφερθείσα πολιτική δεν βρίσκει κοινό τόπο ούτε με την προτεσταντικό φιλελευθερισμό, ούτε με τον ρεπουμπλικανισμό. Η συμμαχία δεν είχε κάποιες ιδεολογικές προεκτάσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να ανακινήσουν ένα αίσθημα σταυροφορίας, το οποίο θα ήταν συμβατό με τον προτεσταντισμό. Αντιθέτως αναλώνεται αποκλειστικά σε όρους ισχύος. Από την άλλη πλευρά απαιτεί από τις Ηνωμένες Πολιτείες να αναλάβουν μεγαλύτερες ευθύνες, να δεχτούν μια a priori συμμετοχή τους σε πολεμικές συρράξεις στην Ευρώπη και να αυξήσουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις. Συνεπώς δεν συνάδει ούτε με τον ρεπουμπλικανισμό.

Αποχώρηση από την Ευρώπη

Η τρίτη άποψη για την πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ήταν η πλήρης αποχώρηση από την Ευρώπη και η μη συμμετοχή σε μεταπολεμικούς συνασπισμούς δυνάμεων. Σύμφωνα με τον Dueck (2008, pg. 50-51), το συγκεκριμένο επιχείρημα υποστηρίχθηκε από ένα αρκετά μικρό κομμάτι των Ρεπουμπλικάνων όπως οι γερουσιαστές William Borah και Hiram Johnson, ενώ έβρισκε απήχηση στους πιο εθνικιστικούς πληθυσμούς της χώρας (αυτούς που ο Mead (2001, pg. 218-264) ονομάζει Jacksonians⁴⁴). Θεωρούσαν ότι το κράτος τους έπρεπε να προωθεί τον φιλελευθερισμό με παράδειγμα και όχι με εξωτερικές παρεμβάσεις, μιας και δεν είχε σαφή και δεδομένα συμφέροντα στην Ευρώπη. Επιπλέον υποστήριζαν ότι η χώρα πρέπει να αφοσιωθεί στο δυτικό ημισφαίριο όπου είναι ο χώρος ζωτικών συμφερόντων της, να αναπτύξει περαιτέρω το εμπόριό της καθώς και το ναυτικό της, ώστε να εξασφαλίσει την

⁴³ Πήρε το όνομά του από τον 5^ο Αμερικανό Πρόεδρο, James Monroe (1817-1825) αλλά μάλλον αποτελεί έμπνευση του υπουργού του επί των Εξωτερικών και μετέπειτα Πρόεδρο, John Quincy Adams (1825-1829). Σήμαινε την απομόνωση-αφοσίωση των Η.Π.Α. στο Δυτικό ημισφαίριο και την απαγόρευση στους Ευρωπαίους να ασχοληθούν με τα τεκταινόμενα στον Νέο Κόσμο. Ουσιαστικά ήταν το μοίρασμα του κόσμου. Ενείχε ιμπεριαλιστικά στοιχεία αφού στα κράτη της κεντρικής και νότιας Αμερικής αναγνωρίζονταν μόνο μερική ανεξαρτησία και συνεπώς τίθεντο υπό την δικαιοδοσία της Washington. Ολοκληρώθηκε με τον Ισπανό-Αμερικανικό Πόλεμο (1898), όπου οι Ίβηρες εκδιώχθηκαν από το δυτικό ημισφαίριο και οι Ηνωμένες Πολιτείες ασκούσαν πλέον οικονομικό έλεγχο από τις Φιλιππίνες μέχρι την Καραϊβική (Cox and Stokes, 2008, pg. 37).

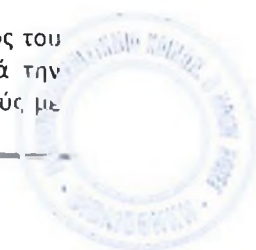
⁴⁴ Βλέπε σε προηγούμενη υποσημείωση

ασφάλειά της έναντι υπερπόντιων κινδύνων που θα έθεταν σε κίνδυνο τα παράλια ή την ελευθερία των θαλασσών. Τέλος, προέκριναν ως δυνητικό εχθρό την Μεγάλη Βρετανία έναντι της Γερμανίας. Για την τελευταία πίστευαν ότι απειλούσε την ηπειρωτική Ευρώπη αλλά όχι την Washington και ότι θα χρειαζόταν αρκετό χρόνο για να ανακάμψει μετά τις καταστροφές του πολέμου. Από την άλλη πλευρά το Ηνωμένο Βασίλειο παρέμενε για αυτούς ο μεγάλος εχθρός του παρελθόντος, ο οποίος τους ανταγωνίζονταν στον έλεγχο στη της θάλασσας και στο εμπόριο. Στο πρόσωπο του Βασιλιά Γεωργίου του 5^{ου} έβλεπαν την τυραννία και την προσπάθεια κυριαρχίας του προγόνου του Γεωργίου του 3^{ου}⁴⁵.

Η αποχώρηση από την Ευρώπη θα σήμαινε για τους Αμερικανούς την μείωση των υποχρεώσεων τους άρα και των εξόδων τους. Θα τους επέτρεπε να συγκεντρώσουν τις δυνάμεις τους στον έλεγχο του δυτικού ημισφαιρίου και στην επεκτεινόμενη εμπορική τους κυριαρχία. Πίστευαν λοιπόν ότι η ανάπτυξή τους δεν ήταν συνυφασμένη με τις εξελίξεις στην Γηραιά Ήπειρο. Επιπλέον, η οικοδόμηση ενός ισχυρού ναυτικού σε συνδυασμό με τον Ατλαντικό και τον Ειρηνικό που λειτουργούσαν σαν τείχη, θα τους εξασφάλιζαν την εδαφική τους ακεραιότητα.

Αυτή η πιθανή υψηλή στρατηγική συμβάδιζε τόσο με τον ρεπουμπλικανισμό, όσο και με τον φιλελευθερισμό. Το ρεπουμπλικανικό στοιχείο δεν θίγονταν αφού το κράτος δεν αύξανε τις αρμοδιότητές του. Επιπλέον, το φιλελεύθερο στοιχείο ικανοποιούνταν με την έμφαση που δίνονταν στο εμπόριο και με την προώθησή της δημοκρατίας μέσω παραδείγματος. Τέλος, εξέλιπε η κυριαρχία σε άλλα εδάφη και ο έλεγχος στο εσωτερικό τους.

⁴⁵ Ο βασιλιάς Γεώργιος 5^{ος} βρίσκονταν στον θρόνο από το 1910 έως το 1936 ενώ ο πρόγονός του Γεώργιος 3^{ος} από το 1760 έως το 1820. Ο τελευταίος ήταν στον βρετανικό θρόνο κατά την Αμερικανική Επανάσταση, γεγονός που επέτρεψε σε πολλούς να προβούν σε παραλληλισμούς με τον συνονόμάτο του Γεώργιο 5^ο όταν εκείνος βασίλευε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Η πλέον συμβιβαστική πολιτική

Αυτό που υποστηρίζουμε είναι ότι η επιλογή που ακολουθήθηκε ήταν η πλέον συμβιβαστική. Συμβιβαστική όχι σχετικά με το βαθμό διεθνούς συμμετοχής, αφού τότε η διεθνής συμμαχία θα προκρινόταν ως η μέση λύση αλλά ως προς τη συμφωνία της με τα δύο στοιχεία της αμερικανικής ταυτότητας, τον φιλελεύθερο προτεσταντισμό και τον ρεπουμπλικανισμό. Η αποχώρηση από την Ευρώπη ήταν η επιλογή που κάλυπτε περισσότερο τα δυο στοιχεία.

Εάν δεχτούμε μια ρεαλιστική ερμηνεία του συμφέροντος, τότε οι Ηνωμένες Πολιτείες θα έπρεπε είτε να τις διέτρεχε ο φόβος για μια νέα ιμπεριαλιστική Γερμανία, είτε η δίψα για ηγεμονία και οικονομική ισχύ. Στην πρώτη περίπτωση θα έπρεπε να επιλέξουν την σύναψη συμμαχίας με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Γαλλία, ώστε να εμποδίσουν την άνοδο νέων δυνάμεων. Με αυτή την κίνηση θα εξασφάλιζαν ότι κάθε νέος εχθρός που θα επιθυμούσε να κυριαρχήσει στην Γηραιά Ήπειρο θα έπρεπε να αντιμετωπίσει ένα αρκετά υψηλό κόστος για αυτό. Συνεπώς, μετά από το ζύγισμα του κόστους και του οφέλους, πιθανότατα θα έκανε πίσω. Όμως, ο Πρόεδρος και η πλειοψηφία των Δημοκρατικών ειδικά από τα ανατολικά παράλια, διαφωνούσαν με αυτή την πολιτική. Μάλιστα αν και είχαν χάσει τις εκλογές του 1918 και ήταν μειοψηφία, επεδείκνυαν μια αρκετά άκαμπτη στάση.

Η δεύτερη περίπτωση της ηγεμονίας και της αύξησης της οικονομικής ισχύος, θα προεξοφλούσε την συμμετοχή των Η.Π.Α. στην Κοινωνία των Εθνών. Μπορεί οι διεθνείς οργανισμοί να μην έλκουν την εμπιστοσύνη των ρεαλιστών αλλά η Κτε θα αποτελούσε ένα σημαντικό βήμα προκειμένου η Washington να αυξήσει τον έλεγχό της στον υπόλοιπο κόσμο. Εντούτοις η πραγματικότητα επεφύλασσε ένα διαφορετικό σενάριο αφού οι Ρεπουμπλικάνοι θέλησαν να οδηγήσουν αυτό το σχέδιο σε ναυάγιο. Αυτό συνέβη για δύο λόγους. Πρώτον δεν ήθελαν να επωμιστούν οι ΗΠΑ τόσες μεγάλες οικονομικές και στρατιωτικές ευθύνες, ιδιαιτέρως σε μέρη του πλανήτη όπου δεν προέκυπτε ζωηρό αμερικανικό ενδιαφέρον. Δεύτερον επιθυμούσαν να προκαλέσουν ένα πλήγμα στον Πρόεδρο Wilson, ο οποίος είχε αρκετές πολιτικές επιτυχίες μέχρι εκείνο το διάστημα, κάτι που δημιουργούσε ένα αίσθημα ηττοπάθειας στο στρατόπεδο των GOP.

Αυτό που υποστηρίζουμε είναι ότι μια κονστρουκτιβιστική προσέγγιση μπορεί να προσφέρει σημαντικά πράγματα στην ανάλυσή μας. Προχωρώντας ένα βήμα πριν από την ρεαλιστική λογική, θέτει στο τραπέζι μερικές διαφοροποιήσεις. Θεωρεί ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες λειτουργούσαν με γνώμονα το συμφέρον τους αφού πρώτα το είχαν φιλτράρει μέσα από τα στοιχεία της ταυτότητας τους. Συνεπώς, δύο από τα συμφέροντα που θα έπρεπε να λάβουν υπόψη τους πριν χαράξουν την μεταπολεμική πολιτική τους ήταν το πως θα σεβαστούν τον ρεπουμπλικανικό χαρακτήρα του κράτους και πως δεν θα θίξουν τον φιλελεύθερο προτεσταντισμό. Με την αποχώρηση από την Ευρώπη προστατεύονται και τα δύο σε ικανοποιητικό βαθμό. Συνοπτικά, αυτό το οποίο ισχυριζόμαστε σε αυτό το σημείο είναι ότι ο ρεαλισμός μας δίνει μόνο ένα στενό πλέγμα πιθανών λογικών, το οποίο λόγω της αφαιρετικότητάς του απέχει από την πραγματικότητα. Εντούτοις, η θεωρία της αμερικανικής ταυτότητας μας εξηγεί ότι τα δεδομένα που βρίσκονταν στο τραπέζι των επιλογών ήταν περισσότερα και ως εκ τούτου προέκυψε το συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου

Σε αυτό το κομμάτι της εργασίας θα ασχοληθούμε με την πολιτική που αποφάσισαν να ακολουθήσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι επιλογές που είχαν ήταν τέσσερις (Dueck, 2008, pg. 82-114): Πρώτον, μπορούσαν να συνεχίσουν μια πολιτική απομόνωσης και αφοσίωσης στο Δυτικό ημισφαίριο, παρόμοια με αυτή που ακολούθησαν πριν από είκοσι χρόνια, μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Δεύτερον, μπορούσαν να εξαπολύσουν επίθεση στην Σοβιετική Ένωση ώστε να απαλλαγούν μια και καλή από τον πιθανό εχθρό. Τρίτον, υπήρχε η λύση να μοιραστεί ο κόσμος σε σφαίρες επιρροής προκειμένου η κάθε πλευρά να γνωρίζει με σαφήνεια που διατηρεί συμφέροντα η άλλη και συνεπώς να περιοριστούν οι διαμάχες. Τέταρτη και τελευταία επιλογή ήταν η ανάσχεση των Σοβιετικών σε παγκόσμιο επίπεδο. Το επιχείρημα που αναπτύσσουμε είναι ότι η πολιτική που τελικά υιοθετήθηκε δηλαδή η τέταρτη, έγινε διότι ήταν περισσότερο συμβατή με την αμερικανική ταυτότητα. Επιπροσθέτως εάν κάποιος προσδοκούσε μια ρεαλιστική ερμηνεία, τότε θα περίμενε περισσότερο την τρίτη επιλογή.

Απομόνωση στο Δυτικό ημισφαίριο

Η απόσυρση των Αμερικανών από την Ευρώπη και την Ασία και οι, όσο το δυνατόν, λιγότερες υποχρεώσεις απέναντι στους Συμμάχους ήταν η πρώτη επιλογή ενώ είχε ακολουθηθεί και μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Στο εσωτερικό των Η.Π.Α. είχε μεγάλη απήχηση στην ενδοχώρα ενώ πιο επιφανείς υποστηρικτές της ήταν ο πρώην Πρόεδρος Herbert Hoover και γερουσιαστής Robert Taft (Dueck, 2008, pg. 84-85). Εάν είχε αποφασιστεί η συγκεκριμένη πολιτική τότε οι Η.Π.Α. θα χρησιμοποιούσαν μια σειρά από νησιά ως ναυτικές βάσεις σε συνδυασμό με ένα ισχυρό ναυτικό και την αεροπορία (*Fortress America*) προκειμένου να αυξήσουν την ασφάλειά τους έναντι πιθανών εισβολών.

Η προαναφερθείσα επιλογή απορρίφθηκε σχετικά γρήγορα για τους εξής λόγους: Πρώτον, η τότε κόντρα με την Σοβιετική Ένωση είχε πάρει έντονα ιδεολογικό χαρακτήρα. Αντίθετα κάτι τέτοιο δεν είχε συμβεί με το τέλος του Α' Π.Π. όπου οι Η.Π.Α. δεν είχαν έναν ξεκάθαρο αντίπαλο απέναντί τους. Επιπλέον το 1945 η αμερικανική ισχύς είχε ανέβει κατακόρυφα όπως άλλωστε και η έκθεσή της στο διεθνές περιβάλλον. Είχε δανείσει υπέρογκα ποσά στους Συμμάχους και της αναλογούσε το μεγαλύτερο κομμάτι των παγκόσμιων εξαγωγών. Με βάση τον δομικό ρεαλισμό ο κόσμος είχε ήδη χωριστεί σε δύο στρατόπεδα και οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούσαν να υπαναχωρήσουν (Dueck, 2008, pg. 93-94). Η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία είχαν απολέσει προ πολλού την πρωτοκαθεδρία τους ενώ η Γερμανία και η Ιαπωνία θα χρειαζόνταν αρκετό καιρό για να επανέλθουν. Τα συμφέροντα της Washington άρχισαν να έρχονται σε ευθεία αντιπαράθεση με αυτά του Κρεμλίνου και δεν υπήρχε κάποιο άλλο κράτος το οποίο να ήταν ικανό να λειτουργήσει εξισορροπητικά ή ως ανάχωμα. Συνεπώς αυτή η στρατηγική πολιτική δεν ήταν ποτέ πραγματικά επιλέξιμη λόγω των διεθνών συνθηκών.

Επίθεση σε Σοβιετικό έδαφος

Η δεύτερη επιλογή είχε να κάνει με την προληπτική επίθεση των Αμερικανών είτε σε κράτη-δορυφόρους των Σοβιετικών, είτε στο ίδιο το ρωσικό έδαφος. Αν και υπήρχε ανάκαθεν στο τραπέζι, συγκέντρωνε εξαιρετικά χαμηλές πιθανότητες. Στην μοναδική περίπτωση που πλησίασε κοντά στο να τεθεί σε εφαρμογή ήταν με την πολιτική απόφαση του Truman να ενώσει με στρατιωτικά μέσα την Κορέα και την επιθυμία του στρατηγού Douglas MacArthur να επέμβει στην Κίνα ώστε να εκδιώξει την κομμουνιστική ηγεσία (Dueck, 2008, pg. 85-86). Το μεγαλύτερο μειονέκτημα αυτής της πολιτικής ήταν η περιορισμένη αποτελεσματικότητά της. Η Washington δεν μπορούσε να μεταφέρει τόσες συμβατικές δυνάμεις στην Ανατολική Ευρώπη προκειμένου να αντιμετωπίσει τις, έτσι και αλλιώς υπεράριθμες, ρωσικές. Συνεπώς υπήρχε σοβαρή πιθανότητα να υπάρξουν μεγάλες απώλειες με μηδενικά στρατηγικά οφέλη. Το ενδεχόμενο ενός στρατηγικού βομβαρδισμού των σοβιετικών παραγωγικών χώρων είχε επίσης αποκλειστεί μιας και οι Η.Π.Α. διέθεταν ελάχιστες ατομικές βόμβες και σχεδόν κανένα αξιόπιστο σύστημα εκτόξευσης (μεταφοράς). Επιπροσθέτως εάν κάποιο από τα δύο ενδεχόμενα λάμβανε χώρα, τότε το Κρεμλίνο και ο Στάλιν θα είχαν στα χέρια τους μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να εισβάλουν στην δυτική Ευρώπη, η οποία δεν θα είχε προλάβει να ανασυγκροτηθεί. Και αυτό διότι, όχι μόνο δεν θα είχαν γνωρίσει μεγάλα πλήγηματα από τους Αμερικανούς αλλά επιπλέον θα είχαν χτυπήσει το ηθικό τους και την αντοχή τους (δηλαδή την προθυμία τους να συνεχίσουν να πολεμούν σε ξένα εδάφη). Τελικά, ούτε η δεύτερη επιλογή ήταν πραγματικά επιλέξιμη, τουλάχιστον για την δεδομένη χρονική στιγμή.

Σφαίρες επιρροής

Το τρίτο σενάριο ήταν να χωριστεί ο κόσμος σε σφαίρες αμερικανικής και σοβιετικής επιρροής. Με αυτό τον τρόπο θα αναγνωρίζονταν τα δικαιώματα του Κρεμλίνου στην Ανατολική Ευρώπη και της Washington στην Δυτική ενώ οι χώρες της Μέσης Ανατολής, της Βόρειας Αφρικής και της Ανατολικής Ασίας θα τοποθετούνταν σε εκείνο το στρατόπεδο που τις ήλεγχε με το τέλος του πολέμου. Όσοι υποστήριζαν την συγκεκριμένη πολιτική, προσδοκούσαν να αυξήσουν την προβλεψιμότητα και να μειώσουν τις εντάσεις και τις συγκρούσεις λόγω αμφισβητήσεων. Υποστήριζαν ότι ο Στάλιν ήταν περισσότερο ένας κυνικός ρεαλιστής παρά ένας ιδεολόγος του κομμουνισμού άρα θα μπορούσε να δεχτεί μια τέτοια λύση. Από τη στιγμή που τα δύο στρατόπεδα είχαν σαφή όρια και δεν θα υπήρχαν γκρίζες ζώνες τότε δεν θα προέκυπτε λόγος για αψιμαχίες και θερμά επεισόδια. Ένα από τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης άποψης είναι ότι κάθε περιοχή θα ενστερνίζονταν το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο της κυρίαρχης δύναμης (όπως θα δούμε στην συνέχεια, αυτό το στοιχείο θα αποτελούσε ένα μεγάλο αγκάθι στη διαδικασία υιοθέτησης του από τους Αμερικανούς).

Πρέπει να αναφέρουμε ότι αν και τελικά δεν έγινε δεκτή αυτή η πρόταση εντούτοις πολλά κομμάτια του πλανήτη είχαν de facto εισχωρήσει σε κάποιο στρατόπεδο με τις δύο μεγάλες δυνάμεις να σέβονται και να δέχονται σε γενικές γραμμές την κυριαρχία της άλλης. Ωστόσο η πορεία έδειξε ότι στα κομμάτια που δεν υπήρχε ξεκάθαρη εποπτεία, ήταν αυτά που προκαλούσαν τα μεγαλύτερα θερμά επεισόδια.

Ένας από τους πρώτους υποστηρικτές αυτής της πολιτικής ήταν ο George Kennan, ο οποίος σε ένα άρθρο του ως "Mr. X" στο περιοδικό Foreign Affairs τον Ιούλιο του 1947 με τίτλο "The sources of Soviet conduct" παρουσίαζε τα χαρακτηριστικά της σοβιετικής πολιτικής όπως τα είχε βιώσει ο ίδιος, ως διπλωμάτης (Kennan, 1985). Οι προτάσεις του μετατράπηκαν σε μια βραχύβια πολιτική (1947-1949) υπό την προεδρία Truman και με υπουργό Εξωτερικών τον Marshall. Το σχέδιο του Kennan χώριζε τον κόσμο σε τρία κομμάτια και βασίζονταν στην οριοθέτηση των προτεραιοτήτων των Η.Π.Α. Στο πρώτο κομμάτι περιλαμβάνονταν, πέρα από τις δύο μεγάλες δυνάμεις, η Γερμανία, η Ιαπωνία και η Μεγάλη Βρετανία. Στόχος για τις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν να διατηρήσουν τα υπόλοιπα τρία βιομηχανικά κέντρα υπό ελεύθερο καθεστώς. Στο δεύτερο κομμάτι τοποθετούνταν οι χώρες στα παράλια του Βόρειου Ατλαντικού, η Μέση Ανατολή, η Μεσόγειος, οι Φιλιππίνες και η ανατολική Ασία. Αυτές οι περιοχές αξιολογούνταν ως εξόχως σημαντικές, λόγω των πρώτων υλών και των εμπορικών δρόμων οπότε έπρεπε να καταβληθεί προσπάθεια να περιέλθουν στο δυτικό στρατόπεδο. Τέλος στο τρίτο κομμάτι εντάσσονταν όλος ο υπόλοιπος κόσμος, ο οποίος κατά τον Kennan δεν είχε ιδιαίτερη γεωπολιτική αξία συνεπώς οι Αμερικανοί δεν επηρεάζονταν από την εκεί παρουσία των Σοβιετικών (Παπασωτηρίου, 2003).

Εικόνα 3 Οι Churchill, Roosevelt και Stalin αποφασίζουν για τις σφαίρες επιρροής όταν θα τελειώσει ο πόλεμος (Yalta, 1945)

Ανάσχεση των Σοβιετικών

Η τέταρτη και τελευταία πιθανή πολιτική ήταν αυτή που τελικά υιοθετήθηκε από τους Αμερικανούς για την μεταπολεμική εποχή. Στόχος της ήταν να αναχαιτίσει τους Σοβιετικούς σε κάθε σημείο του πλανήτη και να τους αποτρέψει από το να σημειώσουν έστω και μια επιτυχία. Αυτό προϋπέθετε μια μεγάλη αύξηση της εξωτερικής βοήθειας και των στρατιωτικών δαπανών εν καιρώ ειρήνης, στοιχείο πρωτόγνωρο για τα αμερικανικά δεδομένα. Αν αναλογιστούμε την κακή κατάσταση των υπόλοιπων δυτικών χωρών, τότε το κόστος για το Η.Π.Α. αυξανόταν περαιτέρω, μιας και δεν μπορούσαν να υπολογίζουν σε επιμερισμό των υποχρεώσεων. Αυτή η άνευ προηγουμένου διεθνιστική προσέγγιση έβαζε την Washington σε παθητικό ρόλο, να ακολουθεί το Κρεμλίνο σε κάθε του κίνηση.

Σύμφωνα με τον Dueck (2008, pg. 88-93) η ανάσχεση αφού πέρασε ένα στάδιο προσαρμογών, είχε τρία βασικά χαρακτηριστικά:

- I. *Ήταν επηρεασμένη από φιλελεύθερες ιδέες.* Υποστήριζε ότι ο καλύτερος τρόπος για να δημιουργηθούν αναχώματα στην επεκτατική διάθεση της Ε.Σ.Σ.Δ. ήταν να επεκταθούν στα κράτη οι φιλελεύθερες ιδέες και αξίες. Εφόσον αυξηθούν οι χώρες που υιοθετούν ένα καθεστώς ελεύθερων συναλλαγών και εμπορίου και επιπλέον σέβονται τις ατομικές ελευθερίες και την δημοκρατία τότε το περιβάλλον που θα προκύψει θα είναι εξαιρετικά ευνοϊκό για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Συνεπώς υπήρχε η ξεκάθαρα αισιόδοξη εντύπωση ότι σε ένα φιλελεύθερο διεθνές πολιτικό σκηνικό, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα έχουν πάντα το προβάδισμα. Απόρροια των παραπάνω ήταν ότι δεν γινόταν σαφής διάκριση ανάμεσα σε περιοχές μείζονος και ελάσσονος ενδιαφέροντος.
- II. *Είχε έντονη αντικομμουνιστική ρητορική.* Το λάθος που έκανε η αμερικανική πλευρά είναι ότι λάμβανε σοβαρά υπόψη της τις κομμουνιστικές δοξασίες περί συνεχούς επέκτασης. Στην πραγματικότητα η σοβιετική πλευρά ήταν περισσότερο πραγματιστική από ότι πίστευαν. Τόσο η αμερικανική κοινή γνώμη, όσο και κρατικοί και κυβερνητικοί αξιωματούχοι άρχισαν να διακατέχονται από ένα φοβικό συναίσθημα απέναντι στις ρωσικές προθέσεις. Ο κομμουνισμός έγινε ο μεγάλος εχθρός του κράτους. Ο Hartz αναφέρει ότι το μένος απέναντι στον κομμουνισμό ήταν πιο έντονο στις Η.Π.Α. από ότι στις υπόλοιπες χώρες διότι οι Αμερικανοί διακατέχονταν από μια ιδεολογική πενία (1991). Η παντοκρατορία του φιλελευθερισμού δεν άφηνε πρόσφορο έδαφος για να αναπτυχθούν άλλες ιδέες όπως ο κομμουνισμός, ο σοσιαλισμός ή ο φασισμός. Οπότε ήταν λογικό να προκύψει μια σταυροφορία, μιας και διακυβευόταν η ίδια τους η πολιτική ύπαρξη.
- III. *Έπρεπε να εφαρμοστεί σε παγκόσμιο επίπεδο.* Από την στιγμή που στόχος ήταν να προωθηθεί ο φιλελευθερισμός και όχι τα στενά αμερικανικά συμφέροντα και ο αντίπαλος ήταν ο κομμουνισμός και όχι μόνο η Σοβιετική Ένωση τότε όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, οι συγκρούσεις μπορεί να ξεσπάσουν σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη. Πέρα από τις αμφισβητούμενες περιοχές, οι Αμερικανοί ήθελαν να χτυπήσουν και μέσα στο σοβιετικό στρατόπεδο όπως στη Γιουγκοσλαβία του Tito, ενώ εξέτρεφαν φόβους μην συμβεί κάτι τέτοιο στην δική τους πλευρά όπως με την άνοδο των κομμουνιστικών κομμάτων σε Ιταλία και Γαλλία.

Η τελική απόφαση

Από τις τέσσερις πιθανές επιλογές που μόλις αναφέρθηκαν, έχουμε ήδη αποκλείσει τις δύο πρώτες. Οι εναπομείνουσες δύο αν και αμφότερες υιοθετήθηκαν έστω και για λίγο, εντούτοις επικράτησε αυτή της ανάσχεσης. Το παράδοξο που προκύπτει είναι ότι τα συμφέροντα των Η.Π.Α. με βάση την ρεαλιστική παράδοση εξυπηρετούνται καλύτερη με την πολιτική των σφαιρών επιρροής. Αυτό που θα υποστηρίξουμε στη συνέχεια με βάση τη θεωρία της αμερικανικής ταυτότητας είναι ότι η επιλογή των σφαιρών επιρροής συγκέντρωνε αρκετά μειονεκτήματα στα μάτια των Αμερικανών ενώ αντιθέτως η ανάσχεση σε όλη την υφήλιο ταίριαζε περισσότερο στην κουλτούρα τους.

Ο Dueck (2008, pg. 100-108) αναφέρει ότι ο βασικός λόγος που δεν μπορούσε να γίνει δεκτή από την αμερικανική πλευρά η επιλογή των σφαιρών επιρροής ήταν το απολυταρχικό καθεστώς των Σοβιετικών και η πρόθεσή τους να ασκούν άμεσο και ευθύ έλεγχο στις υπόλοιπες χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Συνεπώς όσες χώρες έμπαιναν κάτω από την σοβιετική ομπρέλα δεν θα μπορούσαν ποτέ να φύγουν από αυτήν ούτε καν αν ο λαός τους αποφάσιζε μέσω εκλογών να αλλάξει πορεία. Ο Στάλιν είχε ήδη φροντίσει να δώσει δείγματα ενάντια στην δημοκρατία και υπέρ του εκφοβισμού. Οι Αμερικανοί θα ήταν λοιπόν δύσκολο να δεχτούν ένα τέτοιο περιβάλλον όχι τόσο για ηθικοπλαστικούς λόγους, όσο για καθαρά συμφεροντολογικούς. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έβλεπαν το συμφέρον τους μέσα από την προώθηση του φιλελευθερισμού, της δημοκρατίας και της ελευθερίας. Πίστευαν ότι μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο οι ίδιες διέθεταν όλα τα προσόντα προκειμένου να αναπτυχθούν περαιτέρω. Αντίθετα, το κλειστό σοβιετικό καθεστώς του Κρεμλίνου εμπόδιζε τους πολίτες κάθε χώρας να γευτούν όλες τις πιθανές επιλογές⁴⁶.

Συνοπτικά, η ανάσχεση των Σοβιετικών επιλέχθηκε όχι μόνο γιατί συμβάδιζε με τα αμερικανικά συμφέροντα, αλλά επίσης άρμοζε στην αμερικανική ταυτότητα. Ο φιλελεύθερος προτεσταντισμός μπορούσε να υποστηρίξει μια ιδεολογική σταυροφορία στο Βιετνάμ, στην Κορέα, στο ανατολικό Βερολίνο ή όπου προέκυπτε η ευκαιρία. Ταυτόχρονα, συνδυάζεται με τον ρεπουμπλικανισμό προκειμένου να εξηγήσει τις μειωμένες αντοχές σε μακροχρόνιες επιχειρήσεις. Ο ρεαλισμός θα προέκρινε την πολιτική των σφαιρών επιρροής. Όμως η θεωρία της αμερικανικής ταυτότητας επιχειρηματολογεί ότι το αμερικανικό συμφέρον ενείχε την επέκταση του φιλελευθέρου οικονομικού περιβάλλοντος ως το περιβάλλον μέσα στο οποίο ευδοκούν οι Η.Π.Α.

⁴⁶ Η άποψη του γράφοντος είναι ότι η Σοβιετική Ένωση δέχτηκε το τελικό πλήγμα όχι τόσο από την *perestroika*, πρόγραμμα οικονομικών μεταρρυθμίσεων του Gorbachev όσο από την *glasnost*, που αύξανε την ατομική ελευθερία. Οι Σοβιετικοί αντιλήφθηκαν απότομα και αιφνιδιαστικά ότι η εναλλακτική πρόταση του κομμουνισμού, ο καπιταλισμός, παρέχει υψηλά ποσοστά ευδαιμονίας στους πολίτες. Συνέβη μια ταχύτατη και εκ των έσω κατάρρευση του οικοδομήματος όπως και της ρωσικής ταυτότητας.

Επίλογος

Συγκεφαλαιώνοντας τα επιχειρήματα αυτού του πονήματος υποστηρίξαμε ότι οι πολιτισμικές μεταβλητές παίζουν σημαντικό ρόλο στη χάραξη πολιτικής. Πέρα από τους υλιστικούς παράγοντες προσθέτουμε και τους πολιτισμικούς στη διαδικασία σφυρηλάτησης του συμφέροντος. Στο δικό μας παράδειγμα αναφέρουμε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες φιλτράρουν και αξιολογούν γεγονότα διαμέσου της ξεχωριστής τους ταυτότητας, συνεπώς ορίζουν το συμφέρον τους και επιλέγουν την πολιτική τους με διαφορετικό τρόπο από ότι θα προέκρινε ένας νεορεαλιστής.

Ένα μεγάλο κομμάτι της έρευνας αφιερώθηκε στο να καταδείξει μερικές ασυνέπειες του νεορεαλισμού στο οντολογικό και επιστημολογικό μέρος του. Υποστηρίξαμε ότι η υιοθέτηση της νεορεαλιστικής κουλτούρας στο όνομα μιας ορθής προσέγγισης και μιας επιστημολογικής ορθοδοξίας αποκλείει τον μελετητή από την πραγματικότητα. Αντί αυτού προκρίναμε τις λύσεις και τις απαντήσεις που δίνει η κονστρουκτιβιστική ματιά, η οποία προασπίζεται την άποψη ότι το κάθε άτομο αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα διαφορετικά. Δηλαδή πέρα από ορισμένες βασικές σταθερές που καθορίζουν το γενικότερο σχήμα μιας αλήθειας, είναι η αντίληψη του καθενός που της δίνει την τελική της μορφή. Προκρίναμε την εκλεκτική προσέγγιση σύνδεσης κονστρουκτιβισμού και ρεαλισμού, αναγνωρίζοντας τα μειονεκτήματα αυτής μας της θέσης, αλλά κυρίως διαβλέποντας τις δυνατότητές της ως ένα νέο και φιλόδοξο ερευνητικό πρόγραμμα.

Όσον αφορά την αμερικανική εξωτερική πολιτική, προσπαθήσαμε να καταδείξουμε το ρόλο που διαδραματίζει η ταυτότητά της στην χάραξή της. Μέσα από τρεις ιστορικές περιπτώσεις που καλύπτουν μια περίοδο 150 χρόνων, επιχειρηματολογήσαμε ότι το Αμερικανικό Πιστεύω και ο ρεπουμπλικανισμός δίνουν απαντήσεις σε ζητήματα που δεν τα καταφέρνει ο νεορεαλισμός και ο υλιστικός ορισμός του συμφέροντος. Ο εμπλουτισμός του συμφέροντος με πολιτισμικά στοιχεία όπως τα δύο που προαναφέρθηκαν, μας παρείχε καλύτερες εξηγήσεις. Επιπλέον κάλυψε ένα κομμάτι όπου όλοι έβλεπαν τα αποτελέσματα του αλλά κανείς δεν επιθυμούσε να το αναλύσει.

Ωστόσο θεωρούμε ότι είναι σημαντικό να υπάρξει περαιτέρω έρευνα ώστε να διορθωθούν τα μελανά σημεία της θεωρίας της ταυτότητας. Αρχικά πρέπει να αντιμετωπιστεί η έλλειψη αφαιρετικότητας, την οποία την θυσιάσαμε συνειδητά προς όφελος της μεγαλύτερης επαφής με την πραγματικότητα. Οι μελετητές των Διεθνών Σχέσεων έχουν συνηθίσει να εργάζονται με θεωρίες οι οποίες έχουν γενική εφαρμογή και καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις. Ωστόσο, η θεωρία της ταυτότητας αφορά αποκλειστικά και μόνο τις Ηνωμένες Πολιτείες. Για να μπορέσει να επεκταθεί και σε άλλα κράτη πρέπει να γίνει περαιτέρω μελέτη. Υπάρχουν χώρες οι οποίες δεν έχουν ισχυρή ταυτότητα οπότε η επιρροή της είναι μικρή ενώ είναι εκ των ων ουκ άνευ να αναφέρουμε ότι τα στοιχεία ποικίλλουν από το ένα έθνος στο άλλο. Για παράδειγμα η Λαϊκή δημοκρατία της Κίνας δεν έχει στην ταυτότητά της τον φιλελευθερισμό και τον ρεπουμπλικανισμό αλλά τον εθνικισμό. Ο κινέζικος εθνικισμός ορίζεται εν πολλοίς μέσα από την αντιπαράθεση με την Ιαπωνία. Άρα με βάση την θεωρία μας θα περίμενε κανείς ότι μια εξομάλυνση των σχέσεων

μεταξύ των δύο κρατών θα απειλούσε την κινέζικη συνεκτικότητα. Επιπροσθέτως ενώ υπάρχουν σπουδαία έργα για τις αξίες και τις συνέπειες του προτεσταντισμού (Weber, 2010), δεν υπάρχει αντίστοιχη βιβλιογραφία για τον ταοϊσμό ή για τον ινδουισμό. Εάν ο φιλελευθερισμός είναι γέννημα της Θρησκευτικής Μεταρρύθμισης του Luther, τότε τι σύστημα μπορεί να προκύψει με την άνοδο άλλων θρησκειών στο προσκήνιο?

Κλείνοντας, αυτό το πόνημα προέκυψε από την ανάγκη να έρθει ο πολιτικός επιστήμων πιο κοντά στην πραγματικότητα. Υιοθετήσαμε ένα φιλόδοξο ερευνητικό πρόγραμμα σύνδεσης του ρεαλισμού με τον κονστρουκτιβισμού, επενδύοντας πάνω στην συζήτηση μέσα στον κλάδο, η οποία όσο χρήσιμη είναι, άλλο τόσο έλειπε. Έγινε προσπάθεια να αναδειχτεί η αξία των πολιτισμικών μεταβλητών και να φωτιστεί η επιρροή που ασκούν στο σχηματισμό του συμφέροντος και της παραγόμενης πολιτικής. Για να γίνει αυτό χρησιμοποιήσαμε την πλέον χαρακτηριστική περίπτωση εθνικής ταυτότητας, της αμερικανικής. Αυτή η διπλωματική εργασία τελειώνει με ένα ευχολόγιο ώστε ο κλάδος να αναπτύξει την αποτελεσματικότητά του και να μπορέσει να προσφέρει αξιόπιστες εξηγήσεις και εργαλεία στο μέλλον.

Βιβλιογραφία

- Adler, Emanuel, "The Emergence of Cooperation: National Epistemic Communities and the International Evolution of the Idea of Nuclear Arms Control", *International Organization*, Vol. 46, No. 1, (Winter, 1992), pp. 101-145
- Albert, Mathias, Jacobson, David and Lapid, Yosef (eds.), *Identities, Borders, Orders – Rethinking International Relations Theory* (Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2001)
- Almond, A. Gabriel and Verba, Sidney, *The Civic Culture – Political Attitudes and Democracy in Five Nations* (Newbury Park, CA: SAGE Publications, 1989)
- Andersen, Robert and Heath, Anthony, "Social identities and political cleavages: The role of political context", *Journal of the Royal Statistical Society. Series A* (Statistics in Society), Vol. 166, No. 3 (2003), pp. 301-327
- Ashley, Richard, "The Poverty of Neorealism", *International Organization*, Vol. 38, No. 2 (Spring, 1984), pp. 225-286
- Bailyn, Bernard, *The Ideological Origins of the American Revolution* (Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press, 1992) , enlarged edition
- Balfour, Lawrie, "Reparations after Identity Politics", *Political Theory*, Vol. 33, No. 6 (Dec., 2005), pp. 786-811
- Barkin, J. Samuel, "Realist Constructivism", *International Studies Review*, Vol. 5, No. 3 (Sep., 2003), pp. 325-342
- Barnett, Michael, "Institutions, Roles, and Disorder: The Case of the Arab States System," *International Studies Quarterly*, Vol. 37, No. 3 (September 1993), pp. 271-296
- Bayart, Jean-Francois, *The Illusion of Cultural Identity* (London: C. Hurst & Co., 2005)
- Bloom, William, *Personal Identity, National Identity and International Relations* (New York: Cambridge University Press, 1990)
- Brown, Seyom, *The Faces of Power – Constancy and Change in United States Foreign Policy from Truman to Johnson* (New York: Columbia University Press, 1968)
- Brulé, David and Alex Mintz, " Foreign Policy Decision Making: Evolution, Models, and Methods" *The International Studies Encyclopedia* (Denmark: Robert A. Blackwell Publishing, 2010)
- Bryce, James, *The American Commonwealth* (Charleston: Nabu Press, 2010)
- Brzezinski, Zbigniew, *Η Δεύτερη Ευκαιρία – Τρείς Πρόεδροι και η Κρίση της Αμερικανικής Υπερδύναμης* (Αθήνα: Λιβάνης, 2008)
- Bukovansky, Mlada, "American Identity and Neutral Rights from Independence to the War of 1812", *International Organization*, Vol. 51, No. 2 (Spring, 1997), pp. 209-243
- Campbell, David, "Religious threat in contemporary presidential elections", *The Journal of Politics*, Vol. 68, No. 1 (Feb., 2006), pp. 104-115
- Carr, H. Edward, *The Twenty Years Crisis 1919-1939* (New York: Perennial, 2001)
- Cerulo, Karen, "Identity Construction: New Issues, New Directions", *Annual Review of Sociology*, Vol. 23 (1997), pp. 385-409

- Cerulo, Karen, *Identity Designs – The Sights and Sounds of a Nation* (New Jersey: Rutgers university Press, 1995)
- Chandler, David, "Culture Wars and International Intervention: An 'Inside/Out' View of the Decline of National Interest" *International Politics*, Vol. 41 (2004), pp. 354-374
- Chittick, William, Billingsley, Kate and Travis, Rick, "A Three-Dimensional Model of American Foreign Policy Beliefs", *International Studies Quarterly*, Vol. 39, No. 3 (Sep., 1995), pp. 313-331
- Cox, Michael and Stokes, Doug (eds.), *U.S. Foreign Policy* (New York: Oxford University Press, 2008)
- Davison Phillips and George, Alexander, "An outline for the study of International Political Communications", *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 16, No. 4, Special Issue on International Communications Research (Winter, 1952-1953), pp. 501-511
- Desch, Michael, "Culture Clash: Assessing the Importance of Ideas in Security Studies", *International Security*, Vol. 23, No. 1 (Summer, 1998), pp. 141-170
- Divine, Robert, *Second Chance – The Triumph of Internationalism in America during World War II* (New York: Atheneum, 1967)
- Domke, David and Coe, Kevin, *The God Strategy – How Religion Became a Political Weapon in America* (Oxford, NY: Oxford university Press, 2008)
- Doty, Roxanne Lynn, "Foreign Policy as Social Construction: A Post-Positivist Analysis of U.S. Counterinsurgency Policy in the Philippines", *International Studies Quarterly*, Vol. 37, No. 3 (Sep., 1993), pp. 297-320
- Dueck, Colin, *Reluctant Crusaders – Power, Culture and Change in American Grand Strategy* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2006)
- Dunleavy, Patrick, *Authoring a PhD – How to Plan, Draft, Write and Finish a Doctoral Thesis or Dissertation* (New York: Palgrave and McMillan, 2003)
- Dunn, Kevin, "Imagining Mobutu's Zaire: The Production and Consumption of Identity in International Relations" *Millennium: Journal of International Studies*, Vol. 30, No. 2 (2001), pp. 235-258
- Dunne, T. and Schmidt, B. C. "Realism" at Baylis, J., Smith, S. and Owens, P. (eds), *The Globalization of World Politics* (4th edition) (Oxford: Oxford University Press, 2008)
- Eder, Klaus, "A Theory of Collective Identity Making Sense of the Debate on a European Identity" *European Journal of Social Theory*, Vol. 12, No. 4 (2009), pp. 427-447
- Erikson, Erik, *Identity: Youth and Crisis* (New York: Norton, 1968)
- Evans, Gareth, "From Humanitarian Intervention to the Responsibility to Protect", *Wisconsin International Law journal*, vol. 24, No 3 (2007), pg 703-722
- Farrell, Theo, "Constructivist Security Studies: Portrait of a Research Program", *International Studies Review*, Vol. 4, No. 1 (Spring, 2002), pp. 49-72
- Ferguson, Niall, *Civilization – The West and the Rest* (London: Penguins Books Ltd., 2011)
- Finnemore, Martha, *National Interests in International Security* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1996)

- Foner, Eric, "Why there is no Socialism in the United States?", *History Workshop Journal* (May, 1983), pp. 55-80
- Fordham, O. Benjamin, "Economic Interests, Party and Ideology in Early Cold War Era U.S. Foreign Policy" *International Organization*, Vol. 52, No. 2 (Spring 1998), pp. 359-396
- Foucault, M., "What is Enlightenment" in Rainbow, P. (ed.), *The Foucault Reader*, (New York: Pantheon, 1984)
- Frederick, Frey, "The Problem of Actor Designation in Political Analysis", *Comparative Politics*, Vol. 17, No. 2 (Jan., 1985), pp. 127-152
- Frisch, Morton and Stevens, Richard (eds.), *American Political thought – The Philosophic Dimension of American Statesmanship* (New York: Charles Scribner's Sons, 1971)
- Fukuyama, Francis, *After the Neocons – America at the Crossroads* (London: Profile Books, 2007)
- Fukuyama, Francis, *The Origins of Political Order – From Prehuman Times to the French Revolution* (London: Profile Books, 2011)
- Fukuyama, Francis, *Οικοδόμηση Κρατών – Διακυβέρνηση και Παγκόσμια Τάξη στον 21^ο Αιώνα* (Αθήνα: Λιβάνης, 2005)
- Gartzke, Erik and Gleditsch, Kristian Skrede, "Identity and Conflict: Ties that bind and differences that divide" *European Journal of International Relations*, Vol. 12, No. 1 (2006), pp. 53-87
- Geertz, Clifford, *The Interpretation of Cultures* (New York: Basic Books, 1973)
- George, Alexander and Bennett, Andrew, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences* (Cambridge, MA: MIT Press, 2005)
- George, Alexander and George, Juliette, *Woodrow Wilson and Colonel House: A Personality Study* (New York: Dover Publications, 1964)
- George, Alexander and Keohane, Robert, "The concept of national interests: Uses and limitations" in George, Alexander, *Presidential Decision-making in Foreign Policy* (Boulder: Westview, 1980), pp. 217-238
- George, Jim and Campbell, David, "Patterns of Dissent and the Celebration of Difference: Critical Social Theory and International Relations", *International Studies Quarterly*, Vol. 34, No. 3, Special Issue: Speaking the Language of Exile: Dissidence in International Studies (Sep., 1990), pp. 269-293
- Gilpin, Robert, *War and Change in World Politics* (New York: Cambridge University Press, 1981)
- Glenn, John, "Realism versus Strategic Culture: Competition and Collaboration?" *International Studies Review* (2009) 11, 523–551
- Gofas, Andreas and Hay, Colin, *The role of ideas in political analysis: a portrait of contemporary debates* (London: Routledge, 2010)
- Good, C. Robert, "The National Interest and Political Realism: Niebuhr's "Debate" with Morgenthau and Kennan", *The Journal of Politics*, Vol. 22, No. 4. (Nov., 1960), pp. 597-619

- Green, Donald and Shapiro, Ian, *Pathologies of Rational Choice Theory* (New Haven: Yale University Press, 1994)
- Greenstein, Fred, *Inventing the Job of the President – Leadership Style from George Washington to Andrew Jackson* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2009)
- Grove, Andrea, "Culture and Foreign Policy Analysis" *The International Studies Encyclopedia* (Denmark: Robert A. Blackwell Publishing, 2010)
- Gurowitz, Amy, "The Diffusion of International Norms: Why Identity Matters" *International Politics*, Vol. 43 (2006), pp. 305-341
- Harris, Sam, *The End of faith – Religion, Terror and the Future of Reason* (New York: W. W. Norton and Company, 2004)
- Hartz, Luis, *The Liberal Tradition in America* (Boston: Mariner Books, 1991)
- Hatzopoulos, Pavlos and Petito, Fabio (eds), *Religion in International Relations* (New York: Palgrave Macmillan, 2003)
- Hellmann, Gunther, Friedrich Kratochwil, Yosef Lapid, Andrew Moravcsik, Iver B. Neumann, Steve Smith, Frank Harvey and Joel Cobb, "Are Dialogue and Synthesis Possible in International Relations?", *International Studies Review*, Vol. 5, No. 1 (Mar., 2003), pp. 123-153
- Herrmann, K. Richard and Shannon, P. Vaughn, "Defending International Norms: The Role of Obligation, Material Interest, and Perception in Decision Making", *International Organization*, Vol. 55, No. 3 (Summer, 2001), pp. 621-654
- Heywood, Andrew, *Εισαγωγή στην Πολιτική* (Αθήνα: Πόλις, 2006)
- Hochschild, Jennifer, *Facing up to the American Dream – Race, Class and the Soul of the Nation* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1995)
- Hofstadter, Richard (ed.), *Great Issues in American History – A Documentary Record*, Vol. 1 (New York: Vintage Books, 1959)
- Hofstadter, Richard, Miller, William and Aaron Daniel, *The American Republic since 1865*, Vol. 2 (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1959)
- Hopf, Ted, "The Promise of Constructivism in International Relations Theory", *International Security*, Vol. 23, No. 1 (Summer, 1998), pp. 171-200
- Huntington, Samuel, "A revised theory of American party politics", *The American Political Science Review*, Vol. 44, No. 3 (Sep., 1950), pp. 669-677
- Huntington, Samuel, "Equilibrium and disequilibrium in American military policy", *Political Science Quarterly*, Vol. 76, No. 4 (Dec., 1961), pp. 481-502
- Huntington, Samuel, "Paradigms of American Politics: Beyond the One, the Two, and the Many", *Political Science Quarterly*, Vol. 89, No. 1 (Mar., 1974), pp. 1-26
- Huntington, Samuel, *Ποιοι είμαστε? Η αμερικανική ταυτότητα στην εποχή μας* (Αθήνα: Λιβάνης, 2005)
- Isacoff, B. Jonathan and Widmaier, W. Wesley, "Systemic Interpretations and the National Interest: Presidential 'Lessons of Vietnam' and Policy Deliberation" *International Relations*, Vol. 17, No. 2 (2003), pp. 175-193
- Jackson, Patrick Thaddeus, Daniel H. Nexon, Jennifer Sterling-Folker, Janice Bially Mattern, Richard Ned Lebow and J. Samuel Barkin, "Bridging the Gap: Toward a

- Realist-Constructivist Dialogue", *International Studies Review*, Vol. 6, No. 2 (Jun., 2004), pp. 337-352
- Jackson, Patrick Thaddeus, Nexon, Daniel H., Sterling-Folker, Jennifer, Bially-Mattern, Janice, Lebow, Richard Ned and Barkin, J. Samuel, "Bridging the Gap: Toward a Realist-Constructivist Dialogue", *International Studies Review*, Vol. 6, No. 2 (Jun., 2004), pp. 337-352
 - Jacquin-Berdal, Dominique, Oros, Andrew and Verweij, Marco (eds), *Culture in World Politics* (New York: Palgrave, 1998)
 - Johnston, Alastair Iain, "Thinking about Strategic Culture", *International Security*, Vol. 19, No. 4 (Spring, 1995), pp. 32-64
 - Judah, Tim, *Kosovo – What everyone needs to know* (New York: Oxford University Press, 2008)
 - Kallen, Horace, *Culture and Democracy in the United States* (New York: Boni and Liveright, 1924)
 - Katzenstein, Peter (ed.), *The Culture of National Security – Norms and Identity in World Politics* (New York: Columbia University Press, 1996)
 - Kennan, George, *American Diplomacy* (Chicago: The University of Chicago Press, 1985)
 - Kennedy, Paul, *The Rise and Fall of the Great Powers* (New York: Random House, 1987)
 - Klotz, Audie, *Protesting Prejudice – Apartheid and the politics of Norms in International Relations* (Ithaca, NY: Cornell University press, 1995)
 - Kowert, Paul A., "Foreign Policy and the Social Construction of State Identity" *The International Studies Encyclopedia* (Denmark: Robert A. Blackwell Publishing, 2010)
 - Kratochwil, Friedrich, "On the Notion of "Interest" in International Relations", *International Organization*, Vol. 36, No. 1 (Winter, 1982), pp. 1-30
 - Kratochwil, Friedrich, *Rules, Norms and Decisions – In the Conditions of Practical and Legal Reasoning in International Relations and Domestic Affairs* (New York: Cambridge University Press, 1989)
 - Krause, Jill and Renwick, Neil (eds), *Identities in International Relations* (New York: St. Martin's Press, 1996)
 - Kupchan, Charles, *How Enemies Become Friends – The Sources of Stable Peace* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2010)
 - Kupchan, Charles, *Το Τέλος της Αμερικανικής Εποχής – Η Εξωτερική Πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών και η Γεωπολιτική του 21^{ου} αιώνα* (Αθήνα: Λιβάνης, 2007)
 - Lebow, Richard Ned, "Fear, Interest and Honour: outlines of a theory of International Relations", *International Affairs*, Vol. 82, No. 3 (2006), pp. 431-448
 - Legro, Jeffrey, "Which Norms Matter? Revisiting the "Failure" of Internationalism", *International Organization*, Vol. 51, No. 1 (Winter, 1997), pp. 31-63
 - Legro, Jeffrey, "Culture and Preferences in the International Cooperation Two-Step", *The American Political Science Review*, Vol. 90, No. 1 (Mar., 1996), pp. 118-137
 - Legro, Jeffrey, "The plasticity of identity under anarchy", *European Journal of International Relations*, Vol. 15, No. 1 (2009), pp. 37-65

- Legro, Jeffrey, "Whence American Internationalism", *International Organization*, Vol. 54, No. 2 (Spring, 2000), pp. 253-289
- Legro, W. Jeffrey, *Rethinking the World – Great Power Strategies and International Order* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2005)
- Lipset, Seymour Martin, *American Exceptionalism – A Double-Edged Sword* (New York: Norton, 1996)
- Lucarelli, Sonia, "Values, identity and ideational shocks in the transatlantic rift" *Journal of International Relations and Development*, Vol. 9 (2006), 304-334
- McLean, Iain and McMillan, Alistair, *Oxford Concise Dictionary of Politics*, 3rd edition (Oxford, NY: Oxford University Press, 2009)
- Mead, Walter Russell, *Special Providence – American Foreign Policy and How It Changed the World* (New York: Alfred A. Knopf, 2001)
- Mearsheimer, J. John και Walt, Stephen, *Το Ισραηλινό Λόμπι και η Πολιτική των ΗΠΑ* (Θεσσαλονίκη: Θύραδεν, 2006)
- Mearsheimer, J. John, "Reckless States and Realism" *International Relations*, Vol. 23 (2009), pp.241-257
- Mearsheimer, J. John, *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων* (Αθήνα: Ποιότητα, 2007)
- Mercer, Jonathan, "Anarchy and Identity", *International Organization*, Vol. 49, No. 2 (Spring, 1995), pp. 229-252
- Morgenthau, Hans, *Politics Among Nations – The Struggle for Power and Peace* (New York: Alfred Kopf, 1948)
- Myrdal, Gunnar, *An American Dilemma – The Negro Problem and the Modern Democracy* (New Brunswick: Transaction Publishers, 1995)
- Myrdal, Gunnar, *Values in Social Theory – A Selection of Essays on Methodology* (London: Routledge and Kegan Paul Ltd, 1958)
- Nadelmann, Ethan, "Global Prohibition Regimes: The Evolution of Norms in International Society", *International Organization*, Vol. 44, No. 4 (Autumn, 1990), pp. 479-526
- Nash, F. John, "The Bargaining Problem", *Econometrica*, Vol. 18, No. 2 (Apr., 1950), pp. 155-162
- Ninkovich, A. Frank, *The Diplomacy of Ideas: U.S. Foreign Policy and Cultural Relations, 1938-1950* (New York: Cambridge University Press, 1981)
- Norton, Mary Beth and others, *A People and a Nation – A History of the United States*, brief 8th edition (Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning, 2007)
- Papasotiriou, Harry and Levine, Paul, *America since 1945 : the American moment* (New York : Palgrave Macmillan , 2005)
- Porter, J. R. and Washington, R. E., "Minority identity and Self-esteem", *Annual Review of Sociology*, Vol. 19 (1993), pp. 139-161
- Pratt, W. Julius, *A History of United States Foreign Policy*, 2nd edition, (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1965)
- Raymond, Gregory, "Problems and Prospects in the Study of International Norms", *Mershon International Studies Review*, Vol. 41, No. 2 (Nov., 1997), pp. 205-245

- Rose, Gideon, "Neoclassical Realism and theories of Foreign Policy" *World Politics*, Vol. 51, No. 1 (Oct., 1998), pp. 144-172
- Ruggie, John Gerard, "International Responses to Technology: Concepts and Trends", *International Organization*, Vol. 29, No. 3, International Responses to Technology (Summer, 1975), pp. 557-583
- Schildkraut, Deborah, "Defining American Identity in the Twenty-First Century: How Much "There" Is There?", *The Journal of Politics*, Vol. 69, No. 3 (Aug., 2007), pp. 597-615
- Schlesinger, Arthur Jr., *The Disuniting of America* (New York: Norton, 1998)
- Schmitt, Carl, *Political Theology* (Cambridge, Mass: The MIT Press, 1985)
- Schulzinger, D. Robert (ed.), *A Companion to American Foreign Policy* (Malden, MA: Blackwell Publishing Ltd, 2003)
- Shapiro, Ian, *Political Criticism* (Oxford: University of California Press, 1990)
- Shapiro, Ian, *The Flight from Reality in the Human Sciences* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2005)
- Shinko, E. Rosemary, "Post Modernism: A Genealogy of Humanitarian Intervention" in Sterling-Folker, Jennifer, *Making Sense of International Relations Theory* (Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc., 2006), pg. 168-181
- Smith, Rogers, "Beyond Tocqueville, Myrdal, and Hartz: The Multiple Traditions in America", *The American Political Science Review*, Vol. 87, No. 3 (Sep., 1993), pp. 549-566
- Smith, Rogers, "The "American Creed" and the American Identity: The Limits of Liberal Citizenship in the United States", *The Western Political Quarterly*, Vol. 41, No. 2 (Jun., 1988), pp. 225-251
- Smith, Rogers, *Civic Ideals – Conflicting Visions of American Citizenship in U.S. History* (New Haven: Yale University Press, 1997)
- Sorensen, Georg, "The Case for Combining Material Forces and Ideas in the Study of IR" *European Journal of International Relations*, Vol. 14, No. 1 (2008) pg. 5-31
- Sundquist, James, *Dynamics of the Party System – Alignment and Realignment of Political Parties in the United States* (Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1983)
- Tannenwald, Nina, *The Nuclear Taboo – The United States and the non-use of Nuclear Power since 1945* (New York: Cambridge University Press, 2007)
- Tocqueville, Alexis de, *Democracy in America* (Chicago: Chicago university Press, 2000)
- Valelly, Richard (ed.), *Princeton Readings in American Politics* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2009)
- Van Evera, Stephen, *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Πολιτικής Επιστήμης* (Αθήνα: Ποιότητα, 2000)
- Vasquez, John, " Domestic Contention on Critical Foreign-Policy Issues: The Case of the United States", *International Organization*, Vol. 39, No. 4 (Autumn, 1985), pp. 643-666

- Walt, Stephen, *Στρατηγικές Αντίστασης στην Ηγεμονία των ΗΠΑ* (Αθήνα: Καστανιώτης, 2007)
- Waltz, Kenneth, "The Emerging Structure of International Politics", *International Security*, Vol. 18, No. 2 (Autumn, 1993), pp. 44-79
- Waltz, Kenneth, *Foreign Policy and Democratic Politics* (Boston: Little, Brown and Company, 1967)
- Waltz, Kenneth, *Man, the state and war : a theoretical analysis* (New York: Columbia University Press, 2001)
- Waltz, Kenneth, *Theory of International Politics* (Boston, Mass.: McGraw and Hill, 1979)
- Watson, Adam, *The Limits of Independence – Relations between States in the Modern World* (London: Routledge, 1997)
- Weber, Max, *Η Προτεσταντική Ηθική και το Πνεύμα του Καπιταλισμού* (Αθήνα: ΤΟ ΒΗΜΑ Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε., 2010)
- Weinberg, Albert Katz, *Manifest Destiny: A Study of Nationalist Expansionism in American History* (New York: Reprint Services Corp., 1994)
- Weinstein, Edward, *Woodrow Wilson: A Medical and Psychological Biography* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1981)
- Wendt, Alexander, "Hierarchy under Anarchy: Informal Empire and the East German State", *International Organization*, Vol. 49, No. 4 (Autumn, 1995), pp. 689-721
- Wendt, Alexander, "Anarchy is what States make of it: The Social Constructions of Power Politics", *International Organization*, Vol. 46, No. 2 (Spring, 1992), pp. 391-425
- Wendt, Alexander, "Collective Identity Formation and the International State", *The American Political Science Review*, Vol. 88, No. 2 (Jun., 1994), pp. 384-396
- Wendt, Alexander, "Constructing International Politics", *International Security*, Vol. 20, No. 1 (Summer, 1995), pp. 71-81
- Wendt, Alexander, "Driving with the Rearview Mirror: On the Rational Science of Institutional Design", *International Organization*, Vol. 55, No. 4, The Rational Design of International Institutions (Autumn, 2001), pp. 1019-1049
- Wendt, Alexander, "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory", *International Organization*, Vol. 41, No. 3 (Summer, 1987), pp. 335-370
- Wendt, Alexander, *Social Theory of International Politics* (New York: Cambridge University Press, 1999)
- Whitman, Walt, *Στη Γαλάζια Όχθη της Οντάριο*, μτφ. Βαρβέρης Γιάννης (Αθήνα: Ύψιλον, 1999)
- Wilson, James, *American Government*, 8th ed. (Boston: Wadsworth, 2000)
- Zakaria, Fareed, *From Wealth to Power* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1999)
- Zakaria, Fareed, *The Future of Freedom – Illiberal Democracy at Home and Abroad* (New York: W. W. Norton and Company, 2004)
- Αρβανιτόπουλος, Κωνσταντίνος και Ήφαιστος, Παναγιώτης, *Ευρώ-ατλαντικές σχέσεις* (Αθήνα : Ποιότητα , 2003)

- Αρβανιτόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον Ψυχρό Πόλεμο : ιδεολογικά ρεύματα* (Αθήνα: Ποιότητα, 2003)
- Βερέμης, Αθανάσιος, *Διαλέξεις μαθήματος Διεθνών Σχέσεων* (Πέμπτη 9 Νοεμβρίου 2006)
- Βερέμης, Αθανάσιος, *ΗΠΑ: Από το 1776 έως σήμερα. Η εκδοχή ενός ταξιδιώτη* (Αθήνα: Σιδέρης, 2003)
- Ήφαιστος, Παναγιώτης, *Αμερικανική εξωτερική πολιτική : από την "ιδεαλιστική αθωότητα" στο "πεπρωμένο του έθνους"* (Αθήνα, Οδυσσέας, 1994)
- Ήφαιστος, Παναγιώτης, *Ιστορία, θεωρία και πολιτική φιλοσοφία των διεθνών σχέσεων* (Αθήνα, Ποιότητα, 1999)
- Ήφαιστος, Παναγιώτης, *Κοσμοθεωρία των Εθνών: Συγκρότηση και συγκράτηση των κρατών, της Ευρώπης και του κόσμου* (Αθήνα, Ποιότητα, 2009)
- Κιτρομηλίδης, Πασχάλης, *Πολιτικοί στοχαστές των νεότερων χρόνων* (Αθήνα: Πορεία, 2004)
- Κωνσταντακόπουλος, Σταύρος, *Ατομικισμός, Επανάσταση και Δημοκρατία – Για την Πολιτική Δημοκρατία του Tocqueville* (Αθήνα: Σαββάλας, 2008)
- Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος, *Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική: 1945-2002* (Αθήνα: Ποιότητα, 2003)
- Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος, *Η Διεθνής Πολιτική στον 21ο αιώνα* (Αθήνα: Ποιότητα, 2008)
- Πλατιάς, Αθανάσιος, *Το νέο διεθνές σύστημα : ρεαλιστική προσέγγιση διεθνών σχέσεων* (Αθήνα: Παπαζήσης, 1995)
- Χειλά, Ειρήνη, *Διεθνής κοινωνία: Διαχρονικές και σύγχρονες αντιλήψεις: Η συμβολή του Παναγή Παπαληγούρα* (Αθήνα: Ηρόδοτος, 2006)

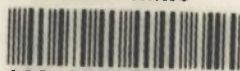

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000003301